

Πανελλήνιο Πνευματικό Κέντρο
«Ο ΦΙΛΩΝ»

ΤΕΧΝΗ

&

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Σεπτέμβριος 2026

www.filonas.gr

Σημείωμα του Εκδότη

Υπάρχει κάτι παράξενο στο φθινόπωρο. Είναι η στιγμή του χρόνου κατά την οποία η φύση μοιάζει να μας υπενθυμίζει, με έναν τρόπο σχεδόν τελετουργικό, ότι όλα αλλάζουν και τίποτε δεν μένει ακριβώς όπως ήταν. Το πράσινο υποχωρεί, το φως λιγοστεύει, οι μορφές μεταμορφώνονται σε σκιές του παρελθόντος και ό,τι μέχρι χθες έμοιαζε αυτονόητο αποκτά ξαφνικά την αξία ενός ίχνους. Ίσως γι' αυτό το φθινόπωρο είναι μια καλή εποχή για να μιλήσουμε για τη μνήμη.

Όχι μόνο για τη μνήμη ως προσωπική ανάμνηση, εκείνη τη βαθιά, εύθραυστη και συχνά αναξιόπιστη λειτουργία του ανθρώπινου νου που διασώζει, με αρκετά εκλεκτικό τρόπο, ένα πρόσωπο, μια φωνή, ένα σπίτι, μια μυρωδιά, ενώ αφήνει άλλα πράγματα να χαθούν για πάντα. Αλλά για τη μνήμη που δημιουργούν οι κοινωνίες για να μην ξεχάσουν τον εαυτό τους, το παρελθόν και την ιστορία τους.

Γιατί οι άνθρωποι, πολύ πριν αποκτήσουν βιβλιοθήκες, μουσεία και αρχεία, είχαν ήδη αρχίσει να κατασκευάζουν τη μνήμη τους. Έστησαν μνημεία. Χάραξαν επιγραφές στην πέτρα. Έθαψαν αντικείμενα μαζί με τους νεκρούς τους. Διηγήθηκαν ιστορίες γύρω από τη φωτιά. Έδωσαν ονόματα σε τόπους. Ζωγράφισαν στους τοίχους. Έγραψαν

ποιήματα. Δημιούργησαν έργα τέχνης που θα μπορούσαν να τους ξεπεράσουν.

Ο πολιτισμός, αν το σκεφτούμε έτσι, είναι σε μεγάλο βαθμό μια τεράστια προσπάθεια του ανθρώπου να θυμάται. Ένα μουσείο είναι ένας τόπος μνήμης. Ένα αρχείο είναι ένας μηχανισμός μνήμης. Μια βιβλιοθήκη είναι μια οργανωμένη αντίσταση στη λήθη. Ένα μνημείο είναι η υλική απόφαση μιας κοινωνίας ότι ένα συγκεκριμένο γεγονός, ένας άνθρωπος ή μια ιδέα δεν πρέπει να ξεχαστεί. Αλλά εδώ αρχίζει το πραγματικά ενδιαφέρον ερώτημα. Ποιος αποφασίζει τι αξίζει να θυμόμαστε; Είναι το συλλογικό ασυνείδητο, είναι οι ηθελημένες επιλογές μιας συγκεκριμένης κοινωνίας, είναι η κατεύθυνση που δίνουν κάθε φορά τα πολιτισμικά ρεύματα που ρέουν συχνά αδιόρατα για τους περισσότερους από μας ή κάποιος ιθύνων νους επιλέγει τελικά τι θα μείνει ανεξίτηλο..

Γιατί η μνήμη δεν είναι ποτέ ουδέτερη. Κάθε φορά που διασώζουμε κάτι, ταυτόχρονα αφήνουμε κάτι άλλο έξω. Κάθε μουσείο που δημιουργεί μια συλλογή επιλέγει. Κάθε ιστορικό αρχείο διατηρεί κάποια τεκμήρια ενώ χάνει ή απορρίπτει άλλα. Κάθε πόλη επιλέγει ποια κτίρια θα προστατεύσει και ποια θα αφήσει να κατεδαφιστούν. Κάθε κοινωνία αποφασίζει ποια πρόσωπα θα τιμήσει με αγάλματα και ονόματα δρόμων και

ποια θα αφήσει να ξεχαστούν. Ακόμη και η ίδια η ιστορία που διδάσκουμε είναι, κατά κάποιον τρόπο, μια επιμελημένη μνήμη. Και ίσως εδώ να βρίσκεται μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες του πολιτισμού, να μας υποχρεώνει δηλαδή να αναρωτιόμαστε ποιο παρελθόν διασώζουμε και γιατί.

Στην σύγχρονη εποχή όμως, συμβαίνει κάτι διαφορετικό. Για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας δεν έχουμε απλώς περισσότερα μέσα για να θυμόμαστε. Έχουμε δημιουργήσει συστήματα που μπορούν να συλλέγουν, να ταξινομούν, να συσχετίζουν και να ανασυνθέτουν τη μνήμη σε κλίμακα που κανένας άνθρωπος δεν θα μπορούσε να διαχειριστεί. Οι φωτογραφίες μας δεν βρίσκονται πια σε κουτιά και άλμπουμ. Βρίσκονται σε ψηφιακά αρχεία. Οι επιστολές γίνονται ηλεκτρονικά μηνύματα. Οι συζητήσεις καταγράφονται. Οι εικόνες πολλαπλασιάζονται χωρίς σχεδόν κανένα κόστος. Οι βιβλιοθήκες ψηφιοποιούνται. Τα μουσεία δημιουργούν ψηφιακές συλλογές. Ολόκληρα κομμάτια της ανθρώπινης δραστηριότητας μετατρέπονται σε δεδομένα. Και μέσα σε όλα αυτά εμφανίζεται και η τεχνητή νοημοσύνη. Η μηχανή δεν περιορίζεται πλέον στο να αποθηκεύει τη μνήμη μας. Μπορεί να την αναζητήσει, να την οργανώσει, να την ερμηνεύσει και να την ανασυνθέσει. Μπορεί να πάρει διάσπαρτες πληροφορίες και να δημιουργήσει από αυτές μια αφήγηση. Μπορεί να αναγνωρίσει πρόσωπα σε φωτογραφίες, να συσχετίσει γεγονότα, να ανασυνθέσει ένα ιστορικό

πρόσωπο από τα διαθέσιμα τεκμήρια, να δημιουργήσει μια εικόνα ενός κόσμου που δεν υπάρχει πια.

Και κάπου εδώ η ερώτηση αλλάζει καθώς δεν είναι πλέον μόνο τι θα θυμόμαστε αλλά ποιος θα θυμάται για λογαριασμό μας. Ίσως αυτή να είναι μία από τις πιο σημαντικές μετα-πολιτισμικές ερωτήσεις των επόμενων δεκαετιών. Γιατί το να θυμάσαι σημαίνει να επιλέγεις, να ερμηνεύεις, να συνδέεις, να αποδίδεις σημασία. Σημαίνει να αποφασίζεις ότι κάτι από το παρελθόν εξακολουθεί να έχει σημασία για το παρόν άρα και για κάποιον υποβόσκον λόγο.

Έτσι, σήμερα μια μηχανή μπορεί να μας πει πότε δημιουργήθηκε ένας πίνακας. Μπορεί να συγκρίνει χιλιάδες έργα. Μπορεί να εντοπίσει ομοιότητες που το ανθρώπινο μάτι δεν θα παρατηρούσε ποτέ. Μπορεί να ανασύρει μέσα σε δευτερόλεπτα πληροφορίες που θα απαιτούσαν από έναν ερευνητή εβδομάδες ή μήνες. Μπορεί όμως να γνωρίζει γιατί πρέπει να θυμόμαστε ή ακόμη πιο δύσκολα, μπορεί να γνωρίζει γιατί πρέπει να ξεχάσουμε; Γιατί και η λήθη είναι μέρος του πολιτισμού. Δεν μπορούμε να διατηρήσουμε τα πάντα. Δεν είναι δυνατόν να μεταφέρουμε ολόκληρο το παρελθόν αυτούσιο στο μέλλον. Κάθε γενιά κληρονομεί έναν κόσμο και επιλέγει, συνειδητά ή ασυνείδητα, τι θα παραδώσει στην επόμενη. Ίσως, λοιπόν, η μεγαλύτερη πρόκληση της ψηφιακής εποχής να μην είναι ο κίνδυνος να ξεχάσουμε αλλά να πιστέψουμε ότι επειδή μπορούμε να αποθηκεύσουμε τα πάντα,

μπορούμε και να διασώσουμε τα πάντα. Η μνήμη λοιπόν χρειάζεται τον ίδιο τον άνθρωπο. Και ίσως εδώ βρίσκεται η επόμενη μεγάλη αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο θα θυμόμαστε. Για αιώνες, ο πολιτισμός μάς έμαθε να θυμόμαστε κοιτάζοντας. Κοιτάζοντας έναν πίνακα, ένα άγαλμα, ένα μνημείο, ένα αρχαιολογικό εύρημα. Αργότερα μάθαμε να θυμόμαστε μέσα από τη φωτογραφία, τον κινηματογράφο, την τηλεόραση και, πιο πρόσφατα, μέσα από την οθόνη του υπολογιστή και του κινητού. Όμως η επόμενη μορφή πολιτιστικής μνήμης ίσως δεν θα είναι απλώς οπτική. Θα είναι βιωματική.

Τα *immersive experiences* αλλάζουν σταδιακά τη σχέση μας με το πολιτιστικό αντικείμενο. Η εικόνα παύει να βρίσκεται απέναντί μας και ο χώρος γύρω μας γίνεται μέρος της αφήγησης. Ο θεατής δεν στέκεται πλέον έξω από ένα έργο για να το παρατηρήσει αλλά εισέρχεται σε ένα περιβάλλον που δημιουργείται από εικόνα, ήχο, κίνηση, φως και ψηφιακή τεχνολογία. Μπορούμε να περπατήσουμε μέσα σε έναν πίνακα του Van Gogh. Να βρεθούμε σε μια ψηφιακά ανασυσταθείσα αρχαία πόλη. Να παρακολουθήσουμε ένα ιστορικό γεγονός να ξεδιπλώνεται γύρω μας. Να ακούσουμε μια μουσική σύνθεση ενώ το ίδιο το περιβάλλον μεταμορφώνεται μαζί της. Και τότε δεν θυμόμαστε πλέον μόνο αυτό που είδαμε αλλά στην ουσία αυτό που ζήσαμε.

Ίσως αυτή να είναι η κατεύθυνση προς την οποία κινείται η πολιτιστική μνήμη του

μέλλοντος, από το τεκμήριο στην εμπειρία, από την παρατήρηση στη συμμετοχή, από την εικόνα στον χώρο. Ένα μουσείο του μέλλοντος μπορεί να μη μας ζητά μόνο να κοιτάξουμε ένα αντικείμενο πίσω από μια προθήκη αλλά να μας επιτρέπει να αντιληφθούμε τον κόσμο στον οποίο αυτό το αντικείμενο κάποτε υπήρξε. Να ακούσουμε τους ήχους μιας πόλης που έχει χαθεί, να δούμε το φως ενός δρόμου όπως ήταν πριν από αιώνες, να περιηγηθούμε σε ένα κτίριο που δεν υπάρχει πια. Η τεχνολογία μπορεί έτσι να κάνει κάτι που μέχρι σήμερα έμοιαζε αδύνατο, να μετατρέψει δηλαδή την πολιτιστική κληρονομιά από αφήγηση του παρελθόντος σε προσωπικό βίωμα.

Ωστόσο, αν η μνήμη μπορεί πλέον να ανακατασκευάζεται τόσο πειστικά, πού τελειώνει η ιστορική πραγματικότητα και πού αρχίζει η ερμηνεία της; Ένα *immersive experience* για μια αρχαία πόλη δεν μπορεί να μας δείξει την αρχαία πόλη. Μπορεί να μας δείξει μια ανασύνθεση βασισμένη στα στοιχεία που διαθέτουμε, στις επιστημονικές υποθέσεις, στη δημιουργική επιλογή των σχεδιαστών και στις δυνατότητες της τεχνολογίας. Το ίδιο συμβαίνει με την αναπαράσταση μιας ιστορικής στιγμής ή ενός πολιτισμού που έχει χαθεί. Και αυτό είναι ίσως το πιο συναρπαστικό αλλά και το πιο επικίνδυνο στοιχείο της νέας εποχής. Η μνήμη του μέλλοντος δεν θα είναι απαραίτητα λιγότερο επιλεκτική από τη μνήμη του παρελθόντος. Μπορεί απλώς να είναι πολύ πιο πειστική.

Γιατί ίσως τελικά αυτό να είναι το μεγάλο παράδοξο της ψηφιακής εποχής. Θα μπορούμε δηλαδή να πλησιάσουμε το παρελθόν περισσότερο από ποτέ και ταυτόχρονα να κινδυνεύουμε να επινοούμε και να καταναλώνουμε περισσότερο παρελθόν από ποτέ, ή για να το θέσουμε με πιο μεγάλη ακρίβεια περισσότερο ψηφιακό παρελθόν από ποτέ.

Κάθε εποχή αφήνει πίσω της τα ίχνη της. Η δική μας, ίσως, θα αφήσει κάτι περισσότερο, ολόκληρους δηλαδή κόσμους που θα μπορούν να ανακατασκευαστούν. Και κάποτε, οι άνθρωποι του μέλλοντος μπορεί να μπουν μέσα σε αυτούς τους κόσμους για να μας θυμηθούν. Το ερώτημα είναι, εμείς πλέον τι ακριβώς θα τους έχουμε αφήσει να θυμούνται από τον δικό μας πολιτισμό..

Τα Νέα του Φίλωνα

σελ 06 - 13

Καλλιτεχνικά Νέα

σελ 14 - 36

Ο Φίλωνας Προτείνει – Χορός, Θέατρο, Εικαστικά

Μουσικά Δρώμενα

σελ 37 - 49

Ο Φίλωνας Προτείνει – Μουσικές Εκδηλώσεις

Η Τέχνη μέσα από την Κριτική

σελ 50 - 53

Πολιτιστικές Δραστηριότητες και
Επικαιρότητα

σελ 54 - 61

Καλλιτεχνικά Αφιερώματα & Συνεντεύξεις
Ψυχής

σελ 62 - 82

Η Γωνιά του Βιβλίου με τις Εκδόσεις
Παπαγρηγορίου -Νάκας

σελ 83 - 85

Πανόραμα Τέχνης, Πολιτισμού και
Αισθητικής

σελ 86 - 109

Τα Νέα του Φίλωνα

Πανελλήνιο Πνευματικό Κέντρο
"Ο ΦΙΛΩΝ"

Με ιδιαίτερη επιτυχία πραγματοποιήθηκαν την Κυριακή 5 Ιουλίου 2026 οι εργασίες της Τακτικής Γενικής Συνέλευσης και οι αρχαιρεσίες για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου και της νέας Εξελεγκτικής Επιτροπής του Πανελλήνιου Πνευματικού Κέντρου «Ο ΦΙΛΩΝ», στα γραφεία του Σωματείου στον Πειραιά (Σωτήρος Διός 7).

Το απερχόμενο Διοικητικό Συμβούλιο εκφράζει τις θερμές του ευχαριστίες προς όλα τα μέλη της Γενικής Συνέλευσης που συμμετείχαν στις εργασίες της, τόσο με τη φυσική τους παρουσία όσο και μέσω της διαδικασίας της επιστολικής ψήφου δι' αντιπροσώπου. Η ενεργός συμμετοχή των μελών συνέβαλε καθοριστικά στην άρτια,

Νέο

Διοικητικό

Συμβούλιο του Π.Π.Κ. «Ο Φίλων» Εκλέχθηκε κατά την Τακτική Γενική Συνέλευση και τις Αρχαιρεσίες του Ιουλίου

δημοκρατική και καταστατικά υποδειγματική διεξαγωγή της κορυφαίας διαδικασίας του Σωματείου.

Κατά το πρώτο μέρος των εργασιών παρουσιάστηκαν ο Διοικητικός Απολογισμός και ο Οικονομικός Απολογισμός της περιόδου Ιουλίου 2023 – Ιουνίου 2026, σύμφωνα με την Έκθεση της Εξελεγκτικής Επιτροπής. Μετά από συζήτηση, η Γενική Συνέλευση ενέκρινε παμψηφεί τον Διοικητικό Απολογισμό και τον Οικονομικό Απολογισμό.

Στη συνέχεια η Γενική Συνέλευση εξέλεξε ομόφωνα την τριμελή Εφορευτική Επιτροπή, αποτελούμενη από την κα Μαρτίνα Γρηγορίου Τουμπανάκη, ως Πρόεδρο, και τα μέλη κα Άντα Παϊζη και κ. Νικόλαο Δημητρά, οι οποίοι είχαν την

ευθύνη της διεξαγωγής και της εποπτείας της εκλογικής διαδικασίας.

Από τα σαράντα πέντε (45) ταμειακώς εντάξει μέλη της Γ.Σ. του Σωματείου άσκησαν το εκλογικό τους δικαίωμα είκοσι έξι (26) μέλη, ποσοστό που υπερβαίνει το 60% του εκλογικού σώματος. Με βάση τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας, εξελέγησαν ως μέλη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου, κατά σειρά διαλογής ψήφων:

Νικόλαος Σοφιανός (Πρόεδρος)
Γεώργιος Σοφιανός (Αντιπρόεδρος)
Νικόλαος Κεράνης (Αντιπρόεδρος)
Γεώργιος Σταθόπουλος (Γεν. Γραμματέας)
Απόστολος Αλεξίου (Ταμίας)
Σοφία Θεοδώρου (Εφορος)
Μαργαρίτα Κολάση (Εφορος)
Ηλίας Σιατούνης (Μέλος)
Δήμητρα Χόνδρου (Μέλος)

Ως αναπληρωματικά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου εξελέγησαν:

Δήμητρα Καραβάνα
Μιχάλης Ηλιάκης
Χρυσόστομος Καλογριδάκης

Για τη νέα Εξελεγκτική Επιτροπή εξελέγησαν, κατά σειρά ψήφων:

Χρήστος Τσιχλής
Μαρουσώ Φραντζέσκου – Καραβάνα
Νικόλαος Ζαγκλαράς

Οι εργασίες της Τακτικής Γενικής Συνέλευσης ολοκληρώθηκαν σε εξαιρετικό κλίμα συνεργασίας, με πλήρη τήρηση των προβλεπόμενων καταστατικών διαδικασιών και με ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή των μελών, γεγονός που επιβεβαιώνει το έντονο ενδιαφέρον τους για τη λειτουργία και το μέλλον του ιστορικού Σωματείου. Το απερχόμενο Διοικητικό Συμβούλιο συγχαίρει θερμά όλα τα εκλεγέντα μέλη και εύχεται κάθε επιτυχία στο έργο τους, εκφράζοντας τη βεβαιότητα ότι θα συνεχίσουν με υπευθυνότητα και αφοσίωση να υπηρετούν τους σκοπούς και τις διαχρονικές αξίες του Πανελλήνιου Πνευματικού Κέντρου «Ο ΦΙΛΩΝ».

Το νεοεκλεγέν Διοικητικό Συμβούλιο συνεκλήθη μετά το πέρας των εκλογικής διαδικασίας και σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού συγκροτήθηκε σε σώμα και κατανεμήθηκαν τα αξιώματα του Προέδρου, των Αντιπροέδρων, του Γενικού Γραμματέα, του Ταμία, των Εφόρων και των λοιπών μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.

Ρεσιτάλ Μουσικής

Διακεκριμένων Καλλιτεχνών Διαγωνισμού "Ταλέντα Βραβεία Φίλωνας" 2025: 3 Κύκλοι

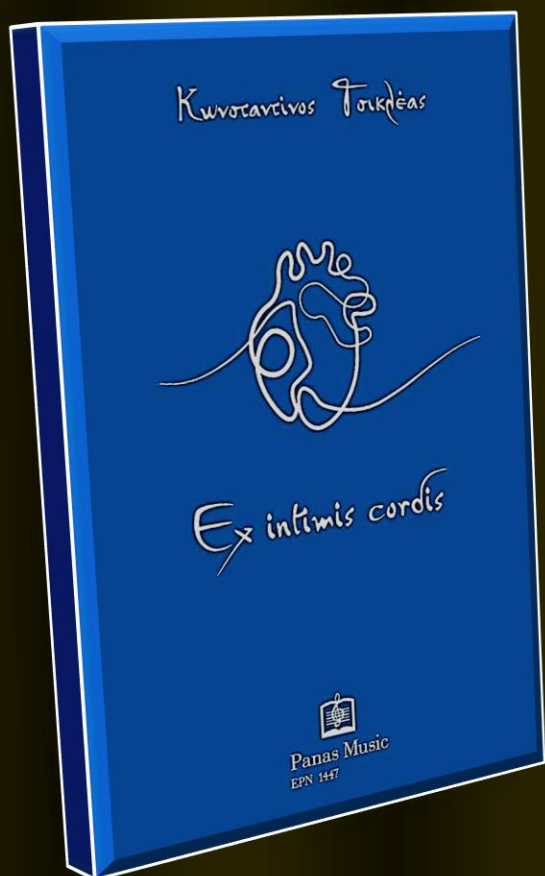

Το Π.Κ.Π. «Ο ΦΙΛΩΝ» προγραμματίζει 2 κύκλους ρεπερτορίων κλασικής μουσικής για να τιμήσει τους βραβευθέντες (Α΄, Β΄, Γ΄ Βραβείο) και των τεσσάρων Μουσικών Διαγωνισμών (Πιάνου, Λυρικού Τραγουδιού, Εγχόρδων και Πιάνου) όπου ο κάθε βραβευμένος θα παίξει ένα (έως δύο στις μικρότερες κατηγορίες) μουσικό κομμάτι από αυτά στα οποία διαγωνίστηκε με επιτυχία στον φετινό 47ο Διαγωνισμό.

Ο 1ος κύκλος ρεπερτορίου θα πραγματοποιηθεί στις 04 Νοεμβρίου ημέρα Τετάρτη στις 8 μ.μ. με τίτλο «**Soirée des Talents - Μια μαγική βραδιά με τους διακεκριμένους καλλιτέχνες των Βραβείων Φίλωνας**» στον Ελληνογαλλικό Σύνδεσμο στο πλαίσιο της 14ης Φθινοπωρινής Εορταστικής Εικαστικής Συνάντησης του

τετραημέρου Πολιτιστικών Δρώμενων Τέχνης, που διοργανώνει η εικαστικός και μέλος της Γ.Σ. του Φίλωνας κα Αργυρούλα Pappas Τσιώτα. Ο 2ος κύκλος θα πραγματοποιηθεί το 2ο δεκαπενθήμερο του Νοεμβρίου σε μέρος και χρόνο που θα ανακοινώσουμε σύντομα. Πιο αναλυτικά σχετικά με το πρόγραμμα και τους συμμετέχοντες στους 2 κύκλους θα υπάρξουν σχετικές ανακοινώσεις μέσα από τη ιστοσελίδα του Φίλωνας καθώς και την σελίδα του Σωματίου στο FB και το Instagram.

Ο Φίλωνας προσκαλεί όλους τους λάτρεις της κλασικής μουσικής να θαυμάσουν τους καλλιτέχνες του αύριο και να τους απολαύσουν σε μια πανδαισία ήχων και μελωδίας. Η είσοδος θα είναι ελεύθερη και στους τρεις κύκλους του Ρεσιτάλ

Μια σημαντική έκδοση για τη μουσική και τους ανθρώπους της

Βουλαρίνου, μοιάζει να βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με την ουσία του περιεχομένου: ένα βιβλίο που έρχεται «από τα ενδόμυχα της καρδιάς» και αναζητά όχι απλώς τη μουσική πίσω από τα πρόσωπα, αλλά τον άνθρωπο πίσω από τη μουσική.

Ο Κωνσταντίνος Τσικλέας, συγγραφέας και επιμελητής της έκδοσης, συγκεντρώνει στις σελίδες του βιβλίου μικρές ιστορίες, αφηγήσεις, μαρτυρίες και μελέτες που φωτίζουν σημαντικούς καλλιτέχνες, μουσικούς και δασκάλους, των οποίων η αξία και η προσφορά δεν είναι πάντοτε όσο γνωστές θα τους άξιζε. Μαζί του συμμετέχουν σημαντικοί άνθρωποι από τον χώρο της μουσικής, της εκπαίδευσης και της έρευνας, μεταξύ των οποίων ο Αθανάσιος Τρικούπης, ο Κωνσταντίνος Καλλιός, ο Αθανάσιος Νάστος, ο Francesco Pennarola, ο Νίκος Ξένιος ενώ το προλογικό σημείωμα του βιβλίου υπογράφει ο Πρόεδρος του Φίλωνα, Νικόλαος Σοφιανός.

Το διακεκριμένο μέλος της Γενικής Συνέλευσης του Π.Π.Κ. «Ο Φίλων», Κωνσταντίνος Τσικλέας, εξέδωσε πρόσφατα το βιβλίο **Ex Intimis Cordis** από τις εκδόσεις Panas Music (Αθήνα, Ιούλιος 2026), μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα έκδοση αφιερωμένη στη μουσική, στους ανθρώπους της και στις ιστορίες που συχνά μένουν μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας.

Don' t judge a book by its cover, λένε οι Άγγλοι. Στην περίπτωση όμως του Ex Intimis Cordis, το καλαίσθητο εξώφυλλο, την επιμέλεια του οποίου είχε η Ρόζα

Το *Ex Intimis Cordis* δεν αποτελεί μια συμβατική συλλογή βιογραφιών. Οι μορφές που παρουσιάζονται στις σελίδες του δεν αντιμετωπίζονται ως απλές καταχωρίσεις ενός μουσικού λεξικού. Είναι άνθρωποι που θα μπορούσε κανείς να χαρακτηρίσει μύστες της τέχνης: πρόσωπα αφιερωμένα με ασκητική προσήλωση στη μουσική και στη διδασκαλία της, συχνά με ευρύτατη παιδεία, ανθρωπιστική αντίληψη και, πάνω απ' όλα, με την ανιδιοτέλεια ως στάση ζωής. Ανάμεσα στα πρόσωπα που αναδεικνύονται βρίσκονται ο ελληνικής καταγωγής συνθέτης Antonio Liberali (1814–1842), ο Δημήτριος Χαμουδόπουλος, ο καλαβρυτινός συνθέτης Βίκτωρας Μπαλαλάς, ο οποίος εκτελέστηκε σε νεαρή ηλικία από τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής, η πιανίστα και παιδί-θαύμα της δεκαετίας του 1920 Μαίρη Τραβασάρου, ο μικρασιάτης μουσικός Κίμων Χατζηαντωνιάδης (1919–2009), ο πιανίστας και καθηγητής πιάνου Μαξ Χάλλεκερ, ο αείμνηστος μαέστρος και πιανίστας Γιώργος Χατζηνίκος, ο μαέστρος, συνθέτης και καθηγητής Βασίλης Δέλλιος, ο σπουδαίος λυρικός τραγουδιστής Κώστας Πασχάλης και ο ελληνοαμερικανός συνθέτης Ανδρέας Μακρής.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα δοκίμια που συμπληρώνουν την έκδοση, με θέματα όπως ο ρυθμός, η αξία της τέχνης

και η σημασία των καλλιτεχνικών μαθημάτων στο σύγχρονο σχολείο. Πρόκειται, επομένως, για ένα βιβλίο που δεν περιορίζεται στην ιστορία της μουσικής, αλλά ανοίγει έναν ευρύτερο διάλογο για την παιδεία, την τέχνη, την πνευματικότητα και τον ίδιο τον άνθρωπο. Χαρακτηριστικό είναι ότι ανάμεσα στους συντελεστές της έκδοσης βρίσκεται και ο Θανάσης Δρίτσας ο οποίος συμμετέχει με το εισαγωγικό κεφάλαιο «Η ανθρωποβιολογία της μουσικής προτίμησης: γιατί μας αρέσει η μουσική που μας αρέσει», προσεγγίζοντας τη μουσική μέσα από μια διαφορετική, διεπιστημονική οπτική.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το φωτογραφικό υλικό της έκδοσης, μέρος του οποίου διαθέτει ιδιαίτερη ιστορική αξία, καθώς λειτουργεί ως πολύτιμο τεκμήριο μιας μουσικής ζωής που, σε αρκετές περιπτώσεις, κινδυνεύει να χαθεί από τη συλλογική μνήμη.

Το βιβλίο προσιδιάζει, θα έλεγε κανείς, σε μια σειρά από «*Moments Musicaux*»: μικρές στιγμές, πρόσωπα και ιστορίες που, όταν συγκεντρωθούν, συνθέτουν ένα ευρύτερο πορτρέτο της μουσικής ζωής που εκπληγάζει από τον τόπο μας και τους ανθρώπους του. Και ίσως αυτή να είναι τελικά η μεγαλύτερη αξία του *Ex Intimis Cordis*: ότι δεν

ενδιαφέρεται μόνο για τις νότες, τις παρτιτούρες και τα έργα, αλλά για την ανθρώπινη παρουσία που βρίσκεται πίσω από αυτά. Για την αφοσίωση, την πνευματικότητα, την προσήλωση στην τέχνη και εκείνη την ιδιαίτερη σχέση δασκάλου και μαθητή μέσα από την οποία η μουσική μετατρέπεται από γνώση σε βίωμα και από τεχνική σε πολιτισμό.

Το Π.Π.Κ. «Ο Φίλων» συγχαίρει θερμά τον Κωνσταντίνο Τσιγκλέα για την έκδοση αυτή και εύχεται το Ex Intimis Cordis να βρει τη θέση που του αξίζει στις βιβλιοθήκες των

ανθρώπων της μουσικής, της τέχνης και της παιδείας.

Το Ex Intimis Cordis κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Panas Music. Στο πλαίσιο του 54ου Φεστιβάλ Βιβλίου στο Πεδίον του Άρεως, το οποίο θα πραγματοποιηθεί από την Παρασκευή 4 Σεπτεμβρίου έως και την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου, το βιβλίο θα βρίσκεται στο περίπτερο 283 του Απολλώνιου Ωδείου, όπου οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να το αναζητήσουν..

Μεγάλη διεθνής διάκριση για τη σοπράνο Σοφία Θεοδώρου

Με μια σημαντική διεθνή διάκριση ξεκινά η νέα καλλιτεχνική περίοδος για τη σοπράνο Σοφία Θεοδώρου, διακεκριμένο μέλος της Γενικής Συνέλευσης του Π.Π.Κ. «Ο Φίλων» και Έφορο του νέου Διοικητικού Συμβουλίου του Σωματείου. Η Σοφία Θεοδώρου συμμετείχε στον WCMA International Music Competition 2026, τον ετήσιο διεθνή μουσικό διαγωνισμό που

διοργανώνει η World Classical Masters Association (WCMA), ένας διεθνής θεσμός που απευθύνεται σε μουσικούς από ολόκληρο τον κόσμο και περιλαμβάνει κατηγορίες για σολίστ, φωνή, σύνολα, σύνθεση και διεύθυνση ορχήστρας. Η φετινή διοργάνωση πραγματοποιήθηκε σε διεθνές διαδικτυακό επίπεδο, με συμμετοχές από διαφορετικές χώρες.

Ερμηνεύοντας δύο άριες, η Σοφία Θεοδώρου απέσπασε το 2ο Βραβείο, κατακτώντας παράλληλα την 1η θέση στην κατηγορία Voice, μια ιδιαίτερα σημαντική αναγνώριση της καλλιτεχνικής της παρουσίας και της ποιότητας της ερμηνείας της. Η ίδια η επίσημη διάκριση της WCMA, με ημερομηνία 31 Αυγούστου 2026, επισφραγίζει αυτή την επιτυχία, σε μια διοργάνωση στην οποία οι συμμετοχές αξιολογούνται από διεθνή επιτροπή μουσικών, καθηγητών και ειδικών. Στο πιάνο συνόδευσε τη Σοφία Θεοδώρου ο Νότης Αγακίδης, στον οποίο αξίζουν θερμά συγχαρητήρια για την εξαιρετική μουσική συνοδεία και την καλλιτεχνική συνεργασία. Οι δύο άριες που ερμηνεύτηκαν από την Σοφία ήταν από την όπερα *Così fan Tutte* (Έτσι κάνουν όλες) του Μότσαρτ την Άρια της Despina - *Una Donna a quindici anni* και από την όπερα *Don Pasquale* του Donizetti την Άρια της Norina - *Quel guardo il cavaliere...so anch' io la virtù magica*.

Η Σοφία Θεοδώρου είναι Ελληνίδα λυρική τραγουδίστρια με μακρά και ουσιαστική σχέση με τη μουσική. Η μουσική της καλλιέργεια ξεκίνησε ήδη από την παιδική της ηλικία, με σπουδές πιάνου από την ηλικία των πέντε ετών, και συνεχίστηκε στο Μουσικό Σχολείο Αλίμου και στη χορωδία Rosarte, όπου ανακάλυψε και καλλιέργησε την ιδιαίτερη αγάπη της για το τραγούδι. Είναι απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ και κάτοχος διπλώματος μονωδίας. Η φωνή της χαρακτηρίζεται από καθαρότητα, εκφραστικότητα και τεχνική αρτιότητα, ενώ η παρουσία της σε μουσικές εκδηλώσεις και συναυλίες αναδεικνύει μια καλλιτέχνίδα με βαθιά σχέση με το λυρικό και κλασικό ρεπερτόριο.

Η νέα αυτή διάκριση αποκτά για τον «Φίλωνα» μια ακόμη ιδιαίτερη σημασία. Η Σοφία Θεοδώρου δεν αποτελεί μόνο ένα διακεκριμένο μέλος της Γενικής Συνέλευσης του Σωματείου μας, αλλά από την έναρξη της νέας διοικητικής περιόδου υπηρετεί και από τη θέση της Εφόρου στο νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Π.Π.Κ. «Ο Φίλων», συμβάλλοντας ενεργά στην πολιτιστική και καλλιτεχνική του δράση.

Η επιτυχία της, επομένως, είναι και χαρά και τιμή για ολόκληρη την οικογένεια του «Φίλωνα». Το Π.Π.Κ. «Ο Φίλων» εκφράζει τα

θερμότερα συγχαρητήριά του στη Σοφία Θεοδώρου για τη σπουδαία αυτή διεθνή

διάκριση και της εύχεται ακόμη υψηλότερες κορυφές στην καλλιτεχνική της πορεία..

Σας Προσκαλούμε να Γίνετε Μέλη του Φίλωνα

Τα μέλη του Φίλωνα αποτελούν τη βάση και τους κύριους αποδέκτες του έργου του και των δράσεων του.

Μέλη του Φίλωνα μπορεί να είναι:

- φυσικά πρόσωπα
- εκπρόσωποι φορέα οργανισμού
- τιμής ένεκεν

Ως μέλη του Φίλωνα:

- ενημερώνεστε για τις εργασίες, τα προγράμματα, τις εκδηλώσεις και εκδόσεις του σωματείου σε τακτική βάση
- συμμετέχετε στις επιστημονικές και άλλες επιτροπές ανάλογα με την ειδικότητα και τα ενδιαφέροντα σας
- συμμετέχετε σε όλες τις εκδηλώσεις μας

Προνόμια και οφέλη για τα μέλη του Φίλωνα:

- Τακτική και έγκαιρη ενημέρωση για όλες τις εκδηλώσεις και τους διαγωνισμούς του Φίλωνα
- Συμμετοχή με μειωμένο κόστος σε όλες από τις εκδηλώσεις (σεμινάρια, διαγωνισμούς) υπάρχει κόστος εγγραφής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η συμμετοχή των μελών είναι εντελώς δωρεάν.
- Μειωμένη τιμή αγοράς των εκδόσεων του Φίλωνα (30 με 50%).
- Δωρο-κουπόνια εκπτώσεων για αγορά μουσικών οργάνων από συνεργαζόμενα καταστήματα
- Μειωμένη τιμή σε εκδηλώσεις συνεργαζόμενων φορέων με τον Φίλωνα
- Αποστολή μία φορά το δίμηνο του ηλεκτρονικού μαγκαζίνο (Newsletter) του Φίλωνα
- Τα μέλη έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής σε σειρά συμβουλευτικών επιτροπών και ομάδων εργασίας που συστήνει ο Φίλωνας
- Προνομιακή μεταχείριση σε περίπτωση προβολής και διαφήμισης

Αίτηση για μέλος του σωματείου μας μπορείτε να υποβάλλετε μέσω της ιστοσελίδας του Φίλωνα [εδώ](#). Για την έγκριση της αίτησης σας θα ενημερωθείτε μέσω mail σε σύντομο χρονικό διάστημα. Παροτρύνουμε επίσης τα μέλη και υποψήφια μέλη να στηρίξουν την προσπάθεια του σωματείου και στα social media ακολουθώντας [εδώ](#) τη σελίδα μας στο facebook.

Καλλιτεχνικά Νέα - Χορός

DANCE RESIDENCIES OPEN DAYS 2026

19 - 21 Σεπτεμβρίου - Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων

Τι συμβαίνει όταν η καλλιτεχνική διαδικασία αποκτά χρόνο και χώρο για να εξελιχθεί χωρίς την πίεση ενός τελικού αποτελέσματος; Πώς μια ιδέα που εξελίσσεται ένα καλοκαίρι μέσα σε ένα αθηναϊκό τοπόσημο όπως η Τεχνόπολη, γίνεται κίνηση, μνήμη και εμπειρία που αναζητά συνάντηση με το κοινό;

Αυτά και πολλά ακόμη ερωτήματα ανοίγουν τα Dance Residencies Open Days 2026, που

πραγματοποιούνται από τις 19 έως τις 21 Σεπτεμβρίου στην Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων, με τη συμμετοχή 31 ομάδων χορού και καλλιτεχνών/καλλιτέχνιδων. Τα Open Days αποτελούν την καταληκτική φάση του Προγράμματος Καλλιτεχνικής Φιλοξενίας Χορού 2026, που διοργανώνεται για δεύτερη χρονιά από το Σωματείο Εργαζομένων στον Χώρο του Χορού (Σ.Ε.ΧΩ.ΧΟ.) και την Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων. Από τις 22 Ιουλίου έως τις 20

Αυγούστου, οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες είχαν στη διάθεσή τους χρόνο και χώρο για έρευνα, πειραματισμό, ανάπτυξη ιδεών και καλλιτεχνική ανταλλαγή στους χώρους της Τεχνόπολης.

Για τρεις ημέρες, η έρευνα βγαίνει από τους χώρους πρόβας και συναντά το κοινό. Work in progress, αποσπάσματα, παρουσιάσεις ερευνητικών διαδικασιών, βίντεο, διάλογος και διαδραστικές προσεγγίσεις συνθέτουν ένα ιδιαίτερο πρόγραμμα που δεν επικεντρώνεται μόνο στο αποτέλεσμα, αλλά και στη ζύμωση και την εργασία προς αυτό. Οι 31 καλλιτεχνικές έρευνες ακολουθούν διαφορετικές αφετηρίες, συναντώνται όμως σε κοινές αναζητήσεις γύρω από το σώμα και τη μνήμη, την προσωπική και συλλογική

εμπειρία, τη σχέση και την επικοινωνία, την καθημερινότητα και την επανάληψη, τη γέννηση της κίνησης και τη χορογραφική διαδικασία. Παράλληλα, κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, η ιστορία και η σχέση με τον τόπο, η προσβασιμότητα, η αναπηρία, η ταυτότητα και η προσωπική ελευθερία διευρύνουν το πεδίο της έρευνας των ομάδων. Για δεύτερη χρονιά, η Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων στηρίζει έμπρακτα τη σύγχρονη χορευτική δημιουργία, φιλοξενώντας το Πρόγραμμα Καλλιτεχνικής Φιλοξενίας Χορού και δημιουργώντας τις συνθήκες ώστε ομάδες και ανεξάρτητοι δημιουργοί να έχουν τον χρόνο, τον χώρο και την ελευθερία να ερευνήσουν, να πειραματιστούν και να αναπτύξουν τις καλλιτεχνικές τους ιδέες.

«**Η** παράσταση χορού Mirrořing επιχειρεί να φωτίσει εκείνη τη στιγμή όπου όλα γύρω μας επιβραδύνονται και η ταχύτητα δίνει τη θέση της στην ανάπαυση, στην ησυχία όπου μπορούμε να αφουγκραστούμε τις βαθύτερες α

«**M**IRROŘING»

23 - 24 Σεπτεμβρίου, ΠΛΥΦΑ Κτήριο
7Α

νάγκες μας. Δύο ερμηνευτές κινούνται σε παράλληλες διαδρομές στον χώρο και στον χρόνο. Μετακινούνται από τη δημόσια σφαίρα και την αρένα της καθημερινής επιβίωσης στην ιδιωτική τους σφαίρα, εκεί όπου μένουν μόνοι με τις ευάλωτες πλευρές

τους, αυτές που αδιάκοπα φροντίζουν να καλύπτουν. Μετεωρίζονται ανάμεσα στην έκθεση και την ιδιωτικότητα, την εικόνα που κατασκευάζουν και αυτή που αντικρύζουν οι ίδιοι στον καθρέφτη.

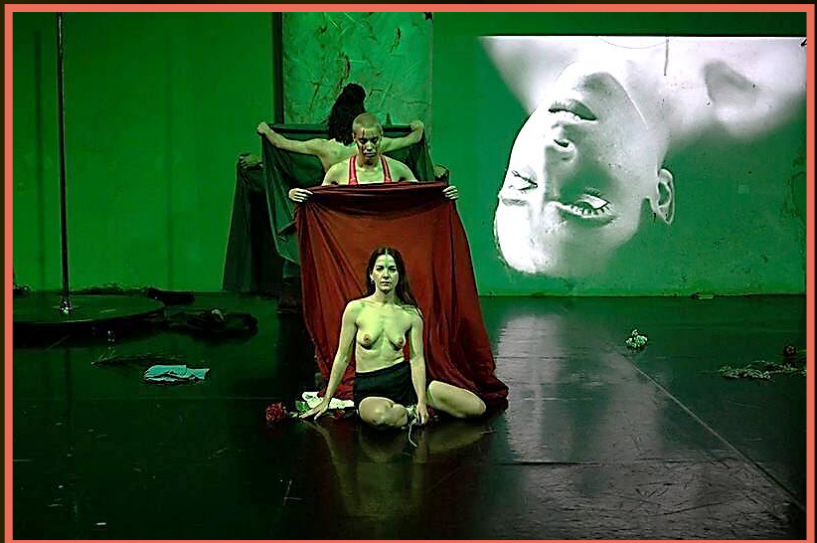
Μια ελεγεία για τα όσα χάνονται όταν οι ρυθμοί της καθημερινότητας είναι καταγιγιστικοί, για την αναμέτρηση με τις

κοινωνικές προσδοκίες και απαιτήσεις -για δύο πρόσωπα που αναζητούν επίμονα μια νέα ισορροπία κι ας είναι όλα γύρω τους τόσο δύσκολα.

Μετά το σόλο της Modulus of Resilience η χορογράφος Ηρώ Κοντή μας καλεί να οραματιστούμε τη ζωή έξω από τη δίνη του σύγχρονου τρόπου ζωής.»

ΣΕΜΠΑΣΤΙΑΝ

29 - 30 Σεπτεμβρίου, Θέατρο
Nova Melancholia

Η πολυσυζητημένη θεατρική περφόρμανς ΣΕΜΠΑΣΤΙΑΝ επανέρχεται για δύο μοναδικές βραδιές στην Αθήνα προτού παρουσιαστεί στο Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας 2026. Η παράσταση έχει τιμηθεί από την Ένωση Κριτικών Θεάτρου και Παραστατικών Τεχνών με το Βραβείο Επιτελεστικών Τεχνών. Μια παράσταση με "camp" ευαισθησία, ένα καλειδοσκόπιο αναφορών γύρω από το μαρτύριο του Αγίου Σεβαστιανού, ένα άβαταρ επιθυμιών και διαθέσεων που περιπαίζει τον θάνατο και ξορκίζει το σκοτάδι των ημερών μας.

Ο Σεβαστιανός είναι ένα πολυπρισματικό αρχέτυπο, ένα καλειδοσκόπιο, ένα άβαταρ επιθυμιών και διαθέσεων. Αναδιφώντας στην παράδοση του μαρτυρίου του Αγίου Σεβαστιανού, όπως αυτή αναδιατυπώνεται μέσα από την πυκνή εικονιστική αναπαράσταση στη Δυτική τέχνη από την πρώιμη Αναγέννηση και μετά, εστιάζουμε σε έννοιες / αισθήσεις / σύμβολα, που αγγίζουν τη δική μας ευαισθησία και το φαντασιακό. Η παράσταση είναι το σύνολο των πολιτισμικών αναφορών της. Διαβάζουμε ποιήματα, αναπαριστούμε πίνακες, ακκιζόμαστε, ποζάρουμε, τραγουδάμε, χορεύουμε, εμπνεόμαστε από την παράδοση ενός έκκεντρου, πειραματικού

κινηματογράφου. Μας ενδιαφέρουν οι συναισθηματικές και ενσώματες πρακτικές μέσω των οποίων εμείς σήμερα μπορούμε να σχετιστούμε με ένα τέτοιο σύμβολο.

Ο Σεβαστιανός συσχετίζεται με τη νεότητα, την ομορφιά, τον αθλητισμό, την τοξοβολία, τον σαρκικό πόνο, την ηδυπάθεια, τον ομοερωτισμό, τον μαρτυρικό θάνατο. Μία πρωταρχική συνυποδήλωση γύρω από τον Άγιο Σεβαστιανό (ήδη από τα Μεσαιωνικά χρόνια) είναι η Πανούκλα, ο Μαύρος θάνατος. Συσχετίζουμε την παράδοση του

ομοερωτισμού γύρω από τη μορφή του Σεβαστιανού, με την ασθένεια του AIDS που θεωρήθηκε στα 80' s και 90' s ένα είδος «πανούκλας των ομοφυλόφιλων». Όπως οι άνθρωποι στην αυγή της ευρωπαϊκής νεωτερικότητας, έτσι κι εμείς σήμερα καταφεύγουμε στον Άγιο Σεβαστιανό ως σύμβολο αποτροπαϊκό του κακού. Η παράσταση αφιερώνεται σε όσους παίρνουν το ρίσκο να περάσουν από το όραμα στο βίωμα, από την αναπαράσταση στην παράσταση διακινδυνεύοντας το παρανάλωμα της ύπαρξης.

Flaming Festival

25 - 27 Σεπτεμβρίου,
Θεσσαλονίκη

Aρκεί μια σπίθα για να βάλει μια γειτονιά σε κίνηση;

Το FLAMING είναι ένα νέο τριήμερο φεστιβάλ σύγχρονου χορού, μουσικής και συλλογικών εμπειριών που κάνει την πρώτη του εμφάνιση στη Θεσσαλονίκη, από τις 25 έως τις 27 Σεπτεμβρίου 2026. Με επίκεντρο το Θέατρο Αμαλία, το Goethe-Institut

Θεσσαλονίκης και τη γειτονιά που τα συνδέει, το φεστιβάλ προτείνει έναν διαφορετικό τρόπο να βιώσουμε την τέχνη: όχι ως μια σειρά μεμονωμένων εκδηλώσεων, αλλά ως μια κοινή εμπειρία που ξεδιπλώνεται στον δημόσιο χώρο, στις διαδρομές ανάμεσα στους χώρους και στις συναντήσεις των ανθρώπων..

Καλλιτεχνικά Νέα - Θέατρο

«Ο

Γλάρος» του Άντον Τσέχωφ σε σκηνοθεσία Ζωής

Ξανθοπούλου

18 Σεπτεμβρίου - 04 Οκτωβρίου, Θέατρο Θησείων

Η Ζωή Ξανθοπούλου συνεργάζεται με την ομάδα ΠΥΡ και το Θέατρο Θησείων, ΕΝΑ ΘΕΑΤΡΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ, και παρουσιάζει στο Θέατρο Θησείων τον «Γλάρο» του Άντον Τσέχωφ για εννέα παραστάσεις, από την Παρασκευή 18 Σεπτεμβρίου έως την Κυριακή 4 Οκτωβρίου,

σε μια αιχμηρή, απροσδόκητη σκηνική ανάγνωση που γεφυρώνει το κλασικό δράμα με τη σύγχρονη περφόρμανς.

Ένα από τα σπουδαιότερα έργα του παγκόσμιου ρεπερτορίου ανεβαίνει σε μια παράσταση-πρόκληση: τρεις ηθοποιοί και

ένας μουσικός επί σκηνής αναλαμβάνουν να ζωντανέψουν ολόκληρο το τσεχοφικό σύμπαν.

Τοποθετημένοι σε ένα σκηνικό τοπίο που θυμίζει σύγχρονο «σκουπιδότοπο», οι ήρωες παλεύουν με τη φθορά, την ανάγκη για αναγνώριση και την αγωνία της καλλιτεχνικής επιβίωσης. Μέσα από τη συνθήκη του «θεάτρου μέσα στο θέατρο» και με έντονα στοιχεία νεορεαλισμού, η ζωή

και η υποκριτική εμπλέκονται μέχρι που γίνονται ένα.. Τι συμβολίζει τελικά ο γλάρος; Πόση ποίηση αντέχει η καθημερινότητα; Τι ορίζει τις ανθρώπινες σχέσεις και πώς, εντέλει, γεννιέται η τσεχωφική ματαιότητα; Και, τελικά, πού πάνε οι ηθοποιοί —και οι θεατές— όταν σβήνουν τα φώτα; Μια περιδίνηση στους δαίμονες των ηρώων του Τσέχοφ, γεμάτη χιούμορ, τραγικότητα, υπαρξιακή απελπισία και μουσική.

«ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΟ

ΔΕΥΤΕΡΟ ΧΕΡΙ» σε
σκηνοθεσία Βίλιας
Χατζοπούλου

09 Σεπτεμβρίου - 29
Νοεμβρίου, Δημοτικό

Θέατρο Πειραιά

Το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά παρουσιάζει από την Παρασκευή 9 Οκτωβρίου έως την Κυριακή 29 Νοεμβρίου την παράσταση «ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΧΕΡΙ» της Σβετλάνα Αλεξίεβιτς, σε διασκευή και σκηνοθεσία της Βίλιας Χατζοπούλου. Το έργο αναδεικνύει τις αληθινές ιστορίες ευάλωτων ανθρώπων που έζησαν στον 20ό και στον 21ο αιώνα. Οι

άνθρωποι αποκαλύπτουν τη ζωή, τον τόπο, τον χρόνο, τις σκέψεις, την ανατροπή, την καταστροφή και την αντίσταση με τον πιο δυναμικό τρόπο. Με το βίωμά τους. Ο κοινός άξονας των ιστοριών είναι ο αγώνας για επιβίωση σε συνθήκες σφοδρού κινδύνου.

Η ιστορία αλλάζει τους ανθρώπους; Οι άνθρωποι αλλάζουν την ιστορία; Το μυθιστόρημα βραβεύτηκε το 2015 με το

Νόμπελ Λογοτεχνίας για τις ιστορίες που εξομολογήθηκαν άντρες και γυναίκες, κάθε ηλικίας και πολιτικής σκέψης, στη Ρωσία,

στο ιστορικό μεταίχμιο μεταξύ των δύο τελευταίων αιώνων.

Το 1984 του Γιώργου Παπαγεωργίου επανέρχεται για 2η σεζόν στο Θέατρο Δίπυλον

Το 1984 του Γιώργου Παπαγεωργίου συνεχίζει για δεύτερη σεζόν στο Θέατρο ΔΙΠΥΛΟΝ, από τη Δευτέρα 12 Οκτωβρίου και κάθε Δευτέρα και Τρίτη. Το ανατριχιαστικά επίκαιρο, κορυφαίο πολιτικό δυστοπικό έργο του George Orwell, ένα από τα πιο προφητικά και διεισδυτικά κείμενα του 20ού αιώνα, συναντά στη σκηνή μια πυκνή, σκοτεινή και βαθιά ανήσυχη θεατρική γλώσσα, σε μια παράσταση που

12 Σεπτεμβρίου - 03 Νοεμβρίου

δεν αφηγείται απλώς έναν εφιάλτη, αλλά τον φέρνει επικίνδυνα κοντά στο παρόν.

Με τη διασκευή – μετάφραση της Έλενας Τριανταφυλλοπούλου, την πρωτότυπη μουσική του Αλέξανδρου-Δράκου Κτιστάκη να ερμηνεύεται ζωντανά από τέσσερις μουσικούς επί σκηνής, και τον Γιώργο Παπαγεωργίου να αναλαμβάνει ερμηνευτικά ένα απαιτητικό, σχεδόν ακραίο σκηνικό εγχείρημα, το 1984 μετατρέπεται σε

ένα σύγχρονο θεατρικό tour de force γύρω από τον φόβο, την εξουσία, τη χειραγώγηση, τη γλώσσα, τη μνήμη και την ίδια την επιβίωση της ανθρώπινης συνείδησης.

Στη σκηνική της μορφή, η παράσταση έχει ήδη αναγνωριστεί ως ένα σκοτεινό, απειλητικό σύμπαν, με λιτή αλλά και ευρηματική σκηνοθεσία και έναν Γιώργο Παπαγεωργίου που επιτυγχάνει έναν

ερμηνευτικό άθλο, επιβεβαιώνοντας ότι εδώ δεν έχουμε να κάνουμε με μια συμβατική μεταφορά ενός κλασικού έργου, αλλά με μια εμπειρία που χτυπά στο νεύρο της εποχής. Η ατμόσφαιρά της είναι ασφυκτική, η ερμηνευτική της ένταση αδιάκοπη, ενώ η μουσική λειτουργεί όχι ως συνοδεία, αλλά ως δραματουργικός μηχανισμός που σφίγγει τον κλοιό γύρω από τον θεατή..

«Νεφέλες»

ΤΟΥ

Αριστοφάνη σε σκηνοθεσία Εύης Σαρμή

έως 18 Σεπτεμβρίου

Το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Σερρών Συναντά Και Φέτος Τον Αριστοφάνη, Τον Μεγάλο Δημιουργό Της Αρχαίας Κωμωδίας, Παρουσιάζοντας Τη Σατιρική Κωμωδία «Νεφέλες» Σε Μία Περιοδεία Που Διαρκεί Από Την Παρασκευή 17 Ιουλίου Έως Την Παρασκευή 18 Σεπτεμβρίου. Οι Δύο Τελευταίες Παραστάσεις Είναι Στις 16 Σεπτέμβριου Στο ΣΔΕ Νιγρίτας Δήμος Βισαλτίας Και Στις 18 Σεπτέμβριου Στο Δημοτικό Θέατρο «ΑΣΤΕΡΙΑ» Σερρών.

Τη σκηνοθεσία της παράστασης υπογράφει η ηθοποιός και σκηνοθέτης Εύη Σαρμή, με μακρά και δημιουργική πορεία στον χώρο του θεάτρου. Τη μετάφραση, προσαρμογή κειμένου και μουσική επιμέλεια της

παράστασης υπογράφει ο μουσικός και τραγουδοποιός Στάθης Παχίδης.

Στην παράσταση συμμετέχουν ο μουσικός, κειμενογράφος και stand-up comedian Διογένης Δασκάλου, καθώς και οι ηθοποιοί Γιώργος Καρύδας, Αστέρης Πολυχρονίδης, Αστερόπη Χαριτίδου, Δήμητρα Αντωνακούδη και Άγγελος Μανωλίδης, καλλιτέχνες με σημαντική παρουσία στα θεατρικά δρώμενα του τόπου και της χώρας.

Οι «Νεφέλες» είναι κωμωδία του Αριστοφάνη, η οποία παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στα Μεγάλα Διονύσια το 423 π.Χ., όπου απέσπασε το τρίτο βραβείο. Ο

Αριστοφάνης, θεωρώντας τις «Νεφέλες» ένα από τα σημαντικότερα έργα του, προχώρησε αργότερα σε ουσιαστική αναθεώρησή του, με σκοπό να το

παρουσιάσει εκ νέου στο κοινό. Η εκδοχή που έχει διασωθεί έως σήμερα είναι η δεύτερη μορφή του έργου..

Η φωνή της Λουντμίλα, του

Γκούναρ Μπέργκνταλ σε σκηνοθεσία Άρη Μπαφαλούκα

15 & 16 Σεπτεμβρίου, Θέατρο Τζένι Καρέζη

Με αφορμή τα 40 χρόνια από την πυρηνική καταστροφή στο Τσερνόμπιλ, η παράσταση ντοκουμέντο που συγκλόνισε τις συνειδήσεις όλων των θεατών, παρουσιάζεται ξανά για δύο μόνο επετειακές παραστάσεις, στο Θέατρο Τζένι Καρέζη στις 15 και 16 Σεπτεμβρίου, ώρα 21:15.

Το έργο-ντοκουμέντο «Η φωνή της Λουντμίλα» από το ομώνυμο βιβλίο του Σουηδού δημοσιογράφου και σκηνοθέτη Γκούναρ Μπέργκνταλ (Gunnar Bergdahl), πρωτοπαρουσιάστηκε το 2009, υπό την αιγίδα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Greenpeace, WWF σε κεντρικά θέατρα της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και σε περιοδεία στην Ελλάδα και στην Κύπρο.

Το ξημέρωμα της 26ης Απριλίου 1986 στο Τσερνόμπιλ, ο πυρηνικός αντιδραστήρας

εξερράγη αλλάζοντας την ιστορία του πλανήτη. Οι επιπτώσεις αυτής της έκρηξης κατά πολύ χειρότερες από τη βόμβα στη Χιροσίμα, κάνουν αισθητή την παρουσία τους ακόμα και σήμερα 40 χρόνια μετά.

Όμως η παράσταση γίνεται πιο επίκαιρη από ποτέ με τον πόλεμο στο Ιράν, τα πυρηνικά εργοστάσια γύρω μας και τις απειλές που ολοένα και πληθαίνουν!

Το έργο αφορά στην εκ βαθέων συγκλονιστική εξομολόγηση της γυναίκας που στα 22 της χρόνια έζησε τη φρίκη της έκρηξης του πυρηνικού εργοστασίου στο Τσερνόμπιλ. Ο άντρας της ήταν ο πρώτος πυροσβέστης που έχασε τη ζωή του στα 25 του, επιχειρώντας στον πυρηνικό αντιδραστήρα.

Ο Gunnar Bergdahl ασχολείται εντατικά με τα θέματα αυτά και ειδικά με το ατύχημα στο Τσερνόμπιλ. Βρέθηκε -με κίνδυνο την

ίδια του τη ζωή- στον τόπο της έκρηξης συλλέγοντας στοιχεία και κατάφερε να

δημιουργήσει ένα ντοκιμαντέρ που συγκλόνισε ολόκληρο τον κόσμο.

«Το Μόνον της Ζωής του

Ταξείδιον» από τον Δήμο Αβδελιώδη

16 Σεπτεμβρίου, Αίθριο Δημαρχείου Κηφισιάς

Το Μόνον της Ζωής του Ταξείδιον», σε διασκευή και διδασκαλία του Δήμου Αβδελιώδη, με πρωτότυπη μουσική του Βαγγέλη Γιαννάκη, είναι η αυτοβιογραφική ιστορία του ίδιου του Γεώργιου Βιζυηνού, που καθηλώνει από τη μαγεία του λόγου και των αισθημάτων του που το πλημμυρίζουν.

Αισθήματα πραγματικών και φανταστικών ταξιδιών που έζησε ο Συγγραφέας στην ηλικία των δέκα χρόνων, όταν με εντολή της Μητέρας του ένας συγγενής τους τον μεταφέρει με τ' άλογο από την κωμόπολη της Βιζύης της Θράκης στην Κωνσταντινούπολη, για να μάθει την τέχνη του ράπτη σ' ένα μεγάλο ραφτάδικο που διευθύνει ένας σκληρός και απρόσιτος Μάστορας.

Το έργο που βρίθει από γοητευτικά ηθογραφικά στοιχεία, είναι ένα διαχρονικό αριστούργημα της ανάδειξης των πανανθρώπινων αξιών, που παραμένει ολοζώντανο για τον πλούτο των εικόνων και των ιδεών του, με κυριότερη την ιδέα του κινήτρου και του σκοπού για τον οποίο δημιουργείται ένα έργο Τέχνης, από τη στιγμή της σύλληψής του έως την πραγμάτωσή του.

Μ' αυτή τη σκηνή αρχίζει το έργο και στη συνέχεια παρακολουθούμε τη συνέπεια της γραφής του πάνω σ' αυτή την ιδέα, που κατατάσσει τον Γεώργιο Βιζυηνό στο πνεύμα του Ομήρου και των μεγάλων δραματουργών του Αρχαίου Δράματος.

Ο σεισμός στη Χιλή, του Χάινριχ φον Κλάιστ

18 - 20 Σεπτεμβρίου - Εναλλακτική Σκηνή της ΕΛΣ

Για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά, η Εναλλακτική Σκηνή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής συνεχίζει τη συνεργασία της με το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καβάλας, η οποία αναδεικνύει τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία και ενισχύει τη σύνδεση της περιφέρειας με το αθηναϊκό κοινό. Σε αυτό το πλαίσιο θα παρουσιαστεί η παράσταση «Ο σεισμός στη Χιλή».

Στο Σαντιάγο, πρωτεύουσα του βασιλείου της Χιλής, τη στιγμή ακριβώς του μεγάλου

σεισμού του έτους 1647, στον οποίο πολλές χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους, ένας νεαρός Ισπανός με τ' όνομα Χερώνυμο Ρουγκέρα, κατηγορούμενος για κάποιο έγκλημα, στεκόταν μπροστά σ' ένα στύλο της φυλακής όπου τον είχαν κλείσει και ήθελε να κρεμαστεί.

Την ώρα ενός καταποντισμού, η φύση τα τοποθετεί όλα στο πραγματικό τους μέγεθος. Όταν όλα τα κατασκευάσματα του ανθρώπου καταρρέουν, αυτό που κρατάει τον άνθρωπο κοντά στον πολιτισμό του

είναι κάτι άυλο. Ίσως είναι η πίστη, στον θεό ή στους άλλους. Η ελπίδα ότι όλα μπορούν να ξαναγίνουν από την αρχή. Η βεβαιότητα μιας αγκαλιάς που μοιάζει το μόνο στέρεο, ενώ όλα έχουν μόλις γκρεμιστεί. Κάτω από το μεγαλείο της καταστροφής είμαστε όλοι ίσοι. Όσα μέχρι χθες έμοιαζαν με εγκλήματα ασυγχώρητα, φαντάζουν τώρα αναμνήσεις

από ζωές περασμένες. Ο άνθρωπος είναι ελεύθερος. Για λίγο. Γιατί όταν επιστρέψει ο νόμος των ανθρώπων, θα είναι πιο αμείλικτος από ποτέ. Οι αμαρτωλοί θα μοιάζουν πιο αμαρτωλοί από ποτέ. Αλίμονο σε όσους ευτύχησαν μέσα στην καταστροφή.

Στα Ίχνη των Λογοτεχνών – Μια Θεατρική περιπατητική

διαδρομή στην Αθήνα

Στα γνώριμα σοκάκια της Πλάκας κρύβεται μια άλλη Αθήνα: η Αθήνα των λογοτεχνών. Μέσα από μια πρωτότυπη θεατρική περιήγηση στην ευρύτερη περιοχή του ιστορικού κέντρου

18 Ιουνίου – 23 Σεπτεμβρίου

της Αθήνας, το κοινό καλείται να ανακαλύψει τη γειτονιά όπου λογοτέχνες, καλλιτέχνες και άνθρωποι του πνεύματος έζησαν, εμπνεύστηκαν και άφησαν το αποτύπωμά τους. Σε κάθε στάση της

περιήγησης ξεδιπλώνονται στιγμές από τη ζωή και το έργο σημαντικών Ελλήνων λογοτεχνών, φωτίζοντας τη σχέση τους με την ιστορία, τα γεγονότα και την καθημερινή ζωή της πόλης. Ο Γιώργος Σεφέρης, ο Γεώργιος Δροσίνης, ο Κωνσταντίνος Καβάφης και άλλοι, «ζωντανεύουν» μπροστά μας μέσα από χειρόγραφα, φωτογραφίες, αποσπάσματα από τα έργα τους και πολύτιμα θραύσματα του παρελθόντος τους, μετατρέποντας αυτή την περιήγηση σε ένα συναρπαστικό ταξίδι στη λογοτεχνία, την ιστορία της Αθήνας και την συλλογική μας μνήμη.

Ειρήνη – Μια επίσκεψη

**στο έργο του Αριστοφάνη, σε
σκηνοθεσία Νίκου Καραθάνου**

21 Σεπτεμβρίου, Θέατρο Πέτρας

Νίκος Καραθάνος, ο Φοίβος Δεληβοριάς και ο Άγγελος Τριανταφύλλου είναι οι βασικοί συνένοχοι μιας νέας παράστασης, μιας νέας διασκευής, μιας απάντησης στην τρέλα με την τρέλα.

Η πρωτότυπη κωμωδία του Αριστοφάνη ανέβηκε για πρώτη φορά στα Μεγάλα Διονύσια του 421 π.Χ. και απέσπασε το δεύτερο βραβείο. Γράφτηκε σε μια κρίσιμη ιστορική συγκυρία, λίγο πριν από τη Νικίειο Ειρήνη και ως αντίδραση στην ελπίδα για κατάπαυση των εχθροπραξιών που ανέτειλε

Το Μουσείο Μαρία Κάλλας Δήμου Αθηναίων και το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας (ΜΙΕΤ) ενώνουν τις δυνάμεις τους προσκαλώντας το κοινό να γνωρίσει και να αγαπήσει μια διαφορετική Αθήνα, την Αθήνα των λογοτεχνών. Με τη δημιουργική συμβολή της Ομάδας Θεάτρου Ανεμόμυλοι, η συνεργασία αυτή προτείνει έναν διαφορετικό τρόπο γνωριμίας με την πόλη και τους ανθρώπους που τη διαμόρφωσαν. Η δράση υποστηρίζεται από το Αρχείο Καβάφη (Ίδρυμα Ωνάση) και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης Αγγελική Χατζημιχάλη (ΟΠΑΝΔΑ).

χάρη στον θάνατο των φιλοπόλεμων στρατηγών, του Αθηναίου Κίμωννα και του Σπαρτιάτη Βρασίδα στη μάχη της Αμφίπολης. Η κωμωδία αντανακλά την έντονη κοινωνική κόπωση από τον Πελοποννησιακό Πόλεμο και πραγματεύεται με λυρική ευφράδεια και τον γνώριμο αριστοφανικό σαρκασμό την παράλογη εμμονή στον πόλεμο και τις καταστροφικές συνέπειες που έχει στην καθημερινή ζωή, την εργασία και την ευτυχία των ανθρώπων. Ο Αριστοφάνης

αντιπαραβάλλει τη βία και το κέρδος των πολεμοκάπηλων με τη γονιμότητα, τον έρωτα και τη συλλογική ευημερία που φέρνει η ειρήνη. Παρά τη φαινομενικά ουτοπική λύση, η κωμωδία δεν είναι αφελής: αναγνωρίζει τις αντιστάσεις, τα συμφέροντα και την αδράνεια που εμποδίζουν την αποκατάσταση της ειρήνης.

Η Ειρήνη κατέχει κομβική θέση στο συνολικό έργο του Αριστοφάνη ως άκρως συμφιλίωτική και η πιο αισιόδοξη από τις πολιτικές του κωμωδίες. Παρά τον ισχυρό

δεσμό της με την εποχή που τη γέννησε, η κωμωδία παραμένει διαχρονική γιατί φωτίζει έναν μηχανισμό που επαναλαμβάνεται μέχρι σήμερα: πολέμους που παρατείνονται εις βάρος των πολλών και προς όφελος λίγων. Η επιμονή του απλού ανθρώπου να διεκδικήσει την ειρήνη, ακόμη και κόντρα στη λογική της εξουσίας, καθιστά το έργο απόλυτα επίκαιρο στον σημερινό κόσμο όπου οι εισβολές, η βία, οι απειλές, η ανασφάλεια και ο κυνισμός εξακολουθούν να παρουσιάζονται ως αναπόφευκτα.

Τακούνια στον Βάλτο: Η ποπ

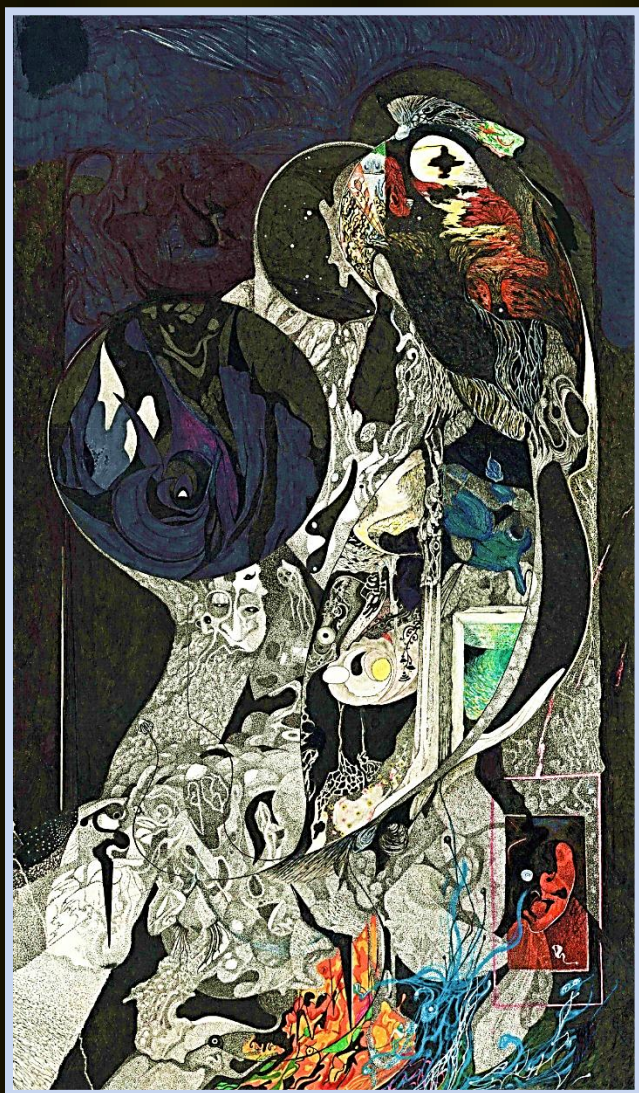
πολιτική κωμωδία του Άκη Δήμου
στην Ταράτσα του Λαμπέτη

έως 23 Σεπτεμβρίου, στην Ταράτσα του
Θεάτρου Λαμπέτη

«Τακούνια στον Βάλτο», το νέο έργο του Άκη Δήμου, μία ποπ πολιτική κωμωδία, ξεκινάει την Τρίτη 2 Ιουνίου στην Ταράτσα του Θεάτρου Λαμπέτη. Η παράσταση θα επισκεφτεί στο πλαίσιο περιοδείας παράλληλα με την Ταράτσα του Λαμπέτη μεγάλες πόλεις σε όλη την Ελλάδα. Τη σκηνοθεσία υπογράφουν ο Μανώλης Δούνιας και ο Αιμίλιος Χειλάκης. Ένας Υπουργός, η γυναίκα του, ένα στέλεχος της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης. Μια εκκεντρική, φιλόδοξη συγγραφέας κι ένας ανερχόμενος, εξίσου φιλόδοξος

δημοσιογράφος. Ένας φλογερός (λέμε τώρα) έρωτας, που κάποιοι δεν μπορούν να ξεχάσουν και κάποιοι δεν θέλουν να θυμούνται. Μια επέτειος γάμου που εξελίσσεται σε φάρσα, ένα σωρό άπλυτα που βγαίνουν στη φόρα (αλλά δεν υπάρχει νερό για να πλυθούν) και η δημόσια ζωή μιας χώρας που από άλλα κινδυνεύει και γι' άλλα καίγεται. Και όλα αυτά ενώ όλοι περιμένουν από στιγμή σε στιγμή την άφιξη του Πρωθυπουργού στην δεξίωση. Μια ποπ πολύχρωμη κωμωδία για τις γκρίζες ζώνες της πολιτικής (και όχι μόνο).

Καλλιτεχνικά Νέα - Εικαστικά

«**Τ**έχνη για το εδώ και

τώρα 2» στο Art Showroom
Nyfadoroulos

11 Σεπτεμβρίου - 11 Οκτωβρίου

δημιουργούς. Εκπροσωπώντας ένα ευρύ φάσμα γενεών, από 11 έως 82 ετών, 46 καλλιτέχνες από την Αγγλία, την Αλβανία, την Αρμενία, την Αυστρία, την Ελλάδα, τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, την Ισπανία, την Ιταλία, την Κροατία και τα Νησιά Κέιμαν ενώνουν τις φωνές τους, εστιάζοντας στο εδώ και τώρα.

Παράλληλα, σε συνεργασία με τη Wendy Posner, την εκπρόσωπο του εικαστικού Αναστάσιου Νυφadóπουλου στο Los Angeles, η έκθεση παρουσιάζεται στην ιστοσελίδα της Posner Fine Art και στη διεθνή πλατφόρμα Artsy, επιτρέποντας σε κοινό από όλο τον κόσμο να έρθει σε επαφή με τα έργα των 46 καλλιτεχνών. Η «Τέχνη για το εδώ και τώρα 2», ακολουθώντας την αρχή της συμπερίληψης, είναι προσβάσιμη σε άτομα με αναπηρία, περιλαμβάνοντας

Η «Τέχνη για το εδώ και τώρα 2» ανοίγει τις πόρτες της στο Art Showroom Nyfadoroulos από την Παρασκευή 11 Σεπτεμβρίου έως την Κυριακή 11 Οκτωβρίου. Μέσα από την αρμονική συνέργεια διαφορετικών καλλιτεχνικών εκφράσεων, η πλατφόρμα «Τέχνη για το εδώ και τώρα» εμπνέει, συνδέει και κινητοποιεί θεατές και

ακουστική περιγραφή των έργων και καταλόγους σε γραφή Braille. Στο closing event την Κυριακή 11 Οκτωβρίου, 17:00 – 21:00, με τη συνοδεία κιθάρας από τον

μουσικό και εικαστικό Θωμά Γερμακόπουλο, οι ηθοποιοί Σοφία Νυφαδόπουλου και Νικόλας Μπουζαλάκος, απαγγέλλουν τα ποιήματα που παρουσιάζονται στην έκθεση.

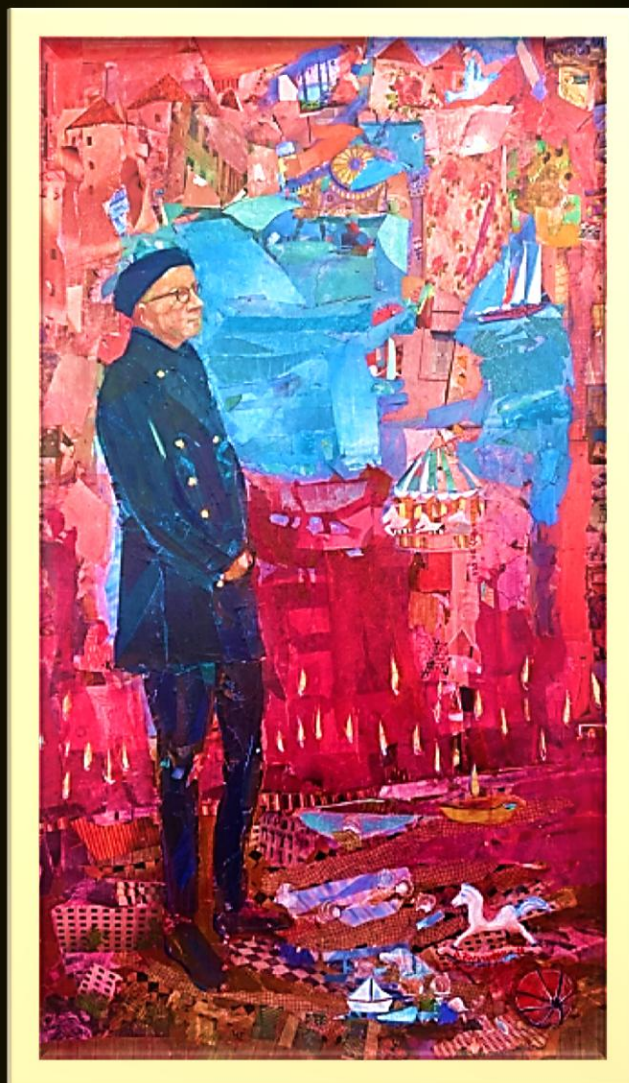
From Chania to Paros

**1995–2026: Ομαδική έκθεση
στο t.k. place Art Gallery**

12 Σεπτεμβρίου – 03 Οκτωβρίου

Η τέχνη δεν διατηρεί μόνο έργα. Διατηρεί σχέσεις. Η έκθεση «FROM CHANIA TO PAROS 1995–2026» γεννήθηκε από μια διαδρομή ανθρώπων που ξεκίνησε το 1995 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Μια διαδρομή που ενώνει καλλιτέχνες, φίλους, συλλέκτες και επισκέπτες μέσα από μια κοινή εμπειρία: την πίστη ότι η τέχνη μπορεί να δημιουργεί σχέσεις που αντέχουν στον χρόνο.

Η έκθεση «FROM CHANIA TO PAROS 1995–2026» γεννήθηκε από μια διαδρομή ανθρώπων. Μια διαδρομή που ξεκίνησε το 1995 στα Χανιά, ωρίμασε στη Σαντορίνη και συνεχίζεται σήμερα στην Πάρο. Δεν είναι η ιστορία ενός τόπου ούτε μιας γκαλερί. Είναι η ιστορία μιας κοινότητας ανθρώπων που συναντήθηκαν μέσα από την τέχνη και, μέσα στον χρόνο, δημιούργησαν σχέσεις που

αποδείχθηκαν ισχυρότερες από τις αποστάσεις και τις αλλαγές των τόπων.

Το 1995, ο Νίκος Γράφας και ο Μανούσος Χαλκιαδάκης ίδρυσαν στα Χανιά τη γκαλερί «Τζάμια-Κρύσταλλα». Εκεί δημιουργήθηκε ένας χώρος που πολύ σύντομα ξεπέρασε τα όρια μιας συμβατικής γκαλερί. Έγινε τόπος συνάντησης καλλιτεχνών, συλλεκτών,

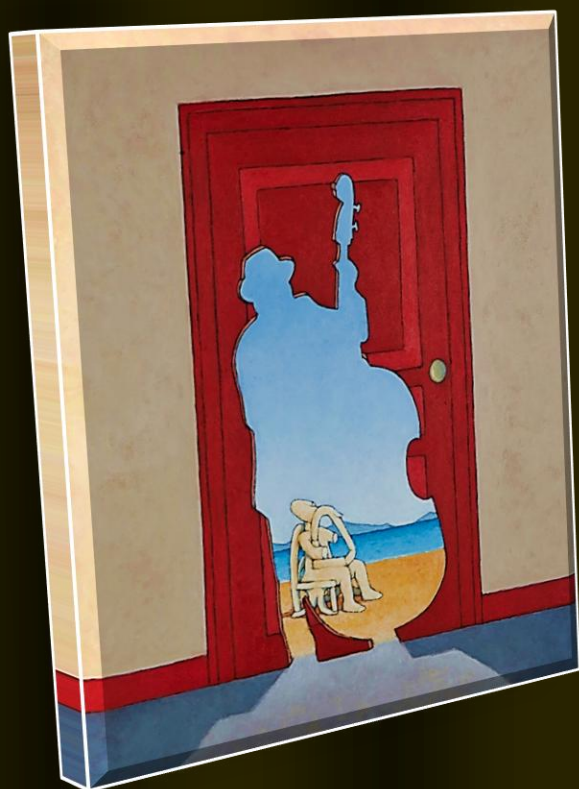
φίλων της τέχνης και ανθρώπων που αναζητούσαν έναν ουσιαστικό διάλογο με τη σύγχρονη ελληνική δημιουργία.

Η διαδρομή αυτή συνεχίστηκε στη Σαντορίνη, όπου για σχεδόν δύο δεκαετίες η γκαλερί ανέπτυξε έναν δημιουργικό διάλογο με το διεθνές κοινό. Το αρχικό όραμα ωρίμασε, διευρύνθηκε και απέκτησε νέες διαστάσεις, παραμένοντας πάντοτε πιστό στις αξίες με τις οποίες ξεκίνησε.

Σήμερα, η ίδια διαδρομή συνεχίζεται στην Πάρο, μέσα από το t.k. place Art Gallery. Όχι ως μια νέα αρχή, αλλά ως το επόμενο

κεφάλαιο μιας ιστορίας που εξακολουθεί να εξελίσσεται. Η Πάρος δεν αποτελεί τον επίλογο αυτής της πορείας, είναι ο τόπος όπου η συνάντηση συνεχίζεται και αποκτά νέα δυναμική.

Η «FROM CHANIA TO PAROS 1995–2026» δεν ολοκληρώνει μια πορεία. Τη συνεχίζει. Και προσκαλεί κάθε επισκέπτη να γίνει μέρος αυτής της συνέχειας. Γιατί η τέχνη αποκτά το βαθύτερο νόημά της μόνο όταν μοιράζεται. Η διαδρομή συνεχίζεται. Και κάθε άνθρωπος που περνά το κατώφλι της έκθεσης γίνεται, έστω και για λίγο, μέρος της..

Η έκθεση του σκιτσογράφου Μιχάλη Κουντούρη με τίτλο "Jazz on canvas" διοργανώνεται στο πλαίσιο του Syros Jazz Festival, του ετήσιου διεθνούς φεστιβάλ τζαζ της Σύρου, που

Μιχάλης Κουντούρης - Jazz on canvas: Έκθεση στην γκαλερί Plastico στην Ερμούπολη

από τις 09 Σεπτεμβρίου

διοργανώνεται φέτος στην Ερμούπολη για 14η συνεχόμενη χρονιά (Θέατρο Απόλλων Ερμούπολης, 10-13 Σεπτεμβρίου 2026). Το φεστιβάλ τζαζ υλοποιεί τα τελευταία επτά χρόνια μια έκδοση ή έκθεση jazz comics στην οποία ο Μιχάλης Κουντούρης έχει συμμετάσχει τρεις φορές (2020, 2025, 2026).

Η έκθεση περιλαμβάνει νέα έργα που έχουν γίνει ειδικά για το Φεστιβάλ καθώς και παλαιότερα που έχουν δημοσιευτεί στην «Εφημερίδα των Συντακτών» και στο περιοδικό δρόμου «σχεδία».

Τα έργα θα φιλοξενηθούν στην γκαλερί – καφέ Plastico, ένα πολυχώρο καφέ και τεχνών, που λειτουργεί στην Ερμούπολη εδώ και μια δεκαετία, με ιδιοκτήτη και

διευθυντή τον ζωγράφο Σπύρο Μπαρά. Η γκαλερί έχει φιλοξενήσει όλο αυτό το διάστημα πλήθος εκθέσεων και άλλα καλλιτεχνικά και λογοτεχνικά γεγονότα, όπως τις εκθέσεις των (ενδεικτικά: Εύα Καραμπά, Θοδωρή Μέρκο, Peter Macken, Αντιγόνης Κουράκου, Μαρίας Τζιροζίδου, James Chadderton, Janet Flynn, Μυρτώς Τζίμα και πολλών άλλων).

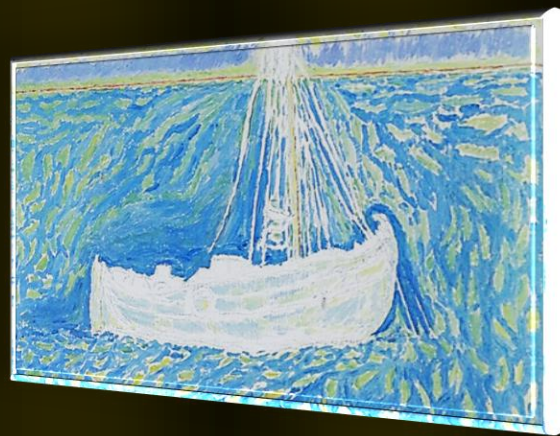
Η Πάρος του Σπύρου

Παπαλουκά με τη ματιά ενός συλλέκτη: Επετειακή έκθεση στον Δημοτικό Χώρο Τεχνών Παροικιάς

10 Σεπτεμβρίου – 10 Οκτωβρίου, Πάρος

Μια ξεχωριστή έκθεση του αυτοτελούς Τμήματος Πολιτισμού Εικαστικών και Σύγχρονων Τεχνών του Δήμου Πάρου με πρωτοβουλία της Αντιδημάρχου Άννας Κάγκανη, που φέρνει ξανά στο νησί έργα που δημιούργησε ο μεγάλος Έλληνας ζωγράφος το καλοκαίρι του 1948.

Ο Σπύρος Παπαλουκάς, ένας από τους μεγάλους ανανεωτές της νεότερης ελληνικής τέχνης, ταξιδεύει το καλοκαίρι του 1948 στην Πάρο. Η θάλασσα, οι ψαρόβαρκες και η λιτή γεωμετρία του κυκλαδίτικου

τοπίου γίνονται το μοτίβο του — με την έννοια που έδινε στη λέξη ο Σεζάν — και η αφετηρία για έργα που απομακρύνονται από την περιγραφική αναπαράσταση και πλησιάζουν την αφαίρεση.

Εβδομήντα οκτώ χρόνια αργότερα, η Πάρος συναντά ξανά εκείνο το βλέμμα. Ο Δήμος Πάρου παρουσιάζει στον Δημοτικό Χώρο Τεχνών Παροικιάς την έκθεση «Η Πάρος του Σπύρου Παπαλουκά με τη ματιά ενός συλλέκτη», με έργα από ιδιωτική συλλογή αφιερωμένα αποκλειστικά στην παριανή περίοδο του καλλιτέχνη. Μια σπάνια

ευκαιρία να δούμε συγκεντρωμένο ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο της δημιουργίας του και την Πάρο μέσα από το φως και το βλέμμα ενός μεγάλου Έλληνα ζωγράφου.

Η ιστορικός τέχνης και επιμελήτρια εκθέσεων Χριστίνα Πετρηνού επισημαίνει ότι ο μοντερνισμός του Παπαλουκά εκφράζεται τόσο στην επιλογή λιτών, καθημερινών θεμάτων όσο και στη

Από την ελληνική διαχρονία στο σήμερα, ο Ελληνοαμερικανός εικαστικός Γιάννης Νομικός, μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος από το 2024, επιστρέφει στην καθημερινότητα της πόλης και καταγράφει μέσα από τη ζωγραφική μικρές, φαινομενικά ασήμαντες στιγμές: γρήγορες μετακινήσεις, τυχαίες συναντήσεις, γνώριμα και άγνωστα πρόσωπα, ανθρώπους που διασταυρώνονται στους δρόμους και

ζωγραφική του γλώσσα, μετασχηματίζοντας τις επιρροές του γαλλικού μοντερνισμού σε κάτι βαθιά προσωπικό. Η Δρ. Μαρία Γ. Μόσχου παρατηρεί πως, σε μικρού μεγέθους επιφάνειες, ο Παπαλουκάς αποδίδει με ελάχιστα μέσα την απεραντοσύνη του φυσικού χώρου και το άπειρο του φωτός, εξαυλώνοντας τη στερεότητα του φυσικού περιβάλλοντος..

Γιάννης Νομικός –

**Τριλογία: Αναδρομική
έκθεση στο Μουσείο της
Πόλεως των Αθηνών**

09 Σεπτεμβρίου - 15 Οκτωβρίου

στιγμές επικοινωνίας που ανοίγουν έναν διάλογο με τον θεατή.

Οι τρεις ενότητες του έργου του, αν και ξεκινούν από διαφορετικές αφετηρίες, συναντώνται σε έναν κοινό τόπο: την αναζήτηση του χρόνου, της μνήμης και της ανθρώπινης ύπαρξης. Με έντονη συμβολική διάθεση, ο Νομικός δεν επιχειρεί να αφηγηθεί μια ιστορία με αρχή και τέλος, αλλά να δημιουργήσει εικόνες που ενεργοποιούν τη μνήμη και προσκαλούν το βλέμμα να κινηθεί από τον ορατό, καθημερινό κόσμο προς μια πιο άχρονη και εσωτερική πραγματικότητα..

Στην αναδρομική παρουσίαση των έργων του στο εμβληματικό Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών, σε απόσταση αναπνοής από την περίφημη Αθηναϊκή Τριλογία που σχεδιάστηκε από τους Δανούς αρχιτέκτονες Θεόφιλο και Κρίστιαν Χάνσεν με σκοπό το σύγχρονο ελληνικό κράτος να συνδεθεί με την κλασική αρχαιότητα και η οποία συντίθεται από τα ιστορικά νεοκλασικά κτήρια της Ακαδημίας Αθηνών, του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου και της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, ο Γιάννης Νομικός παρουσιάζει τη δική του ζωγραφική Τριλογία. Μια πυκνή εννοιολογικά και επιτελεστικά απόπειρα

διαδοχικής ιστορικής και αισθητικής σύνδεσης του ελληνικού τόπου και της περιρρέουσας μνήμης, μέσω μιας θαυμαστής ζωγραφικής δεξιότητας. Το έργο του αποτελεί μια αλληλουχία ετερόκλητων μα συνομιλούντων ιχνών ελληνικού τόπου και χρόνου που διαπνέεται με τη σειρά της από διαχρονικούς συμβολισμούς της ιδέας της γνώσης και της πολιτισμικής μνήμης. Βασικοί άξονες του πολυσχιδούς αφηγήματός του, παραμένουν η επίκληση της προσωπικής μνήμης, η αναφορά στη συλλογική ιστορία και η ανθρώπινη παρουσία ως ευαίσθητη και μεταβλητή χορδή του κατοικημένου τόπου...

Σωτήρης Σόρογκας -

**Εικόνες από την Ελλάδα:
Έκθεση στο Κάστρο της Χίου**

έως τις 30 Σεπτεμβρίου

Ηατομική Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, υπό την αιγίδα της UNESCO, έχει την τιμή να παρουσιάσει την έκθεση του σπουδαίου Έλληνα ζωγράφου Σωτήρη Σόρογκα, με τίτλο «Εικόνες από την Ελλάδα», στο υποβλητικό περιβάλλον του Χαμιδιέ Τζαμί, στο Κάστρο της Χίου.

Η έκθεση επιχειρεί να αναπτύξει έναν βαθύ διάλογο με την ιστορική μνήμη της Χίου. Ο

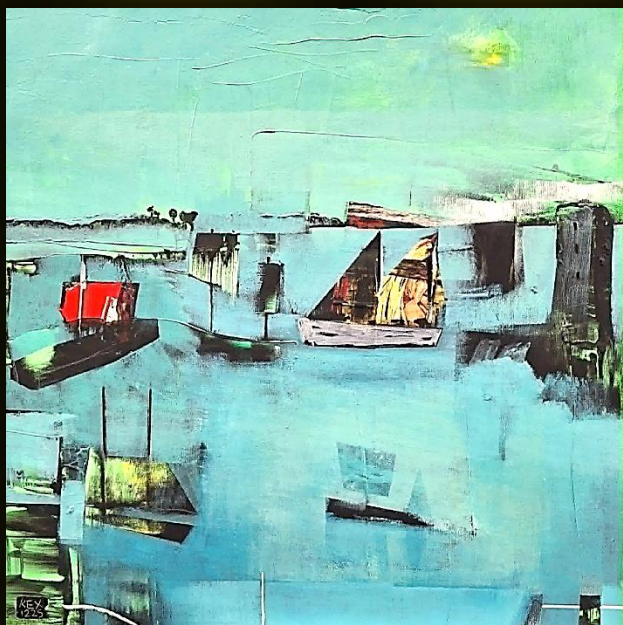

Σωτήρης Σόρογκας, χρησιμοποιώντας με μοναδική δεξιοτεχνία το κάρβουνο και το ακρυλικό, αναδεικνύει τα ταπεινά, καθημερινά ίχνη μιας Ελλάδας που χάθηκε, ακινητοποιώντας τα στον καμβά για να τους χαρίσει μια νέα ζωή.

Στο επίκεντρο της έκθεσης βρίσκονται τα χαρακτηριστικά καΐκια του Σόρογκα, ρημαγμένα και παραδομένα στη φθορά, τα

οποία συνομιλούν άμεσα με την πλούσια ναυτική κληρονομιά της Χίου, τη γη των καπετανάιων και των αφανών ναυτικών. Δίπλα τους, τμήματα από ερειπωμένους

ανεμόμυλους και παλιά ξύλα-σπαράγματα, αποτελούν μάρτυρες μιας άλλης εποχής, παραπέμποντας στα ιστορικά τοπόσημα του χιώτικου τοπίου..

Χρήστος Κεχαγιόγλου -

Μες στο φως: Έκθεση στον χώρο τέχνης Ώχρα Μπλε

έως τις 30 Σεπτεμβρίου

περίληψη, πολλών στιγμών του στην Ελλάδα (οπωσδήποτε στην Ελλάδα!) η διάχυτη αισθηματικότητα, πολλών εικόνων η φιλελεύθερη συνύπαρξη, η απελεύθερη τεχνική, τέχνη.» γράφει για τη δουλειά του ο ποιητής Σωτήρης Κακίσης.

«Μες στο φως, λοιπόν, πάλι. Μες στο φως πάλι, μια και το φως είναι ατέλειωτο, αλλά και αμέτρητο, οπότε το πάλι κι εδώ του Χρήστου Κεχαγιόγλου κόκκος από το όλο του, βέβαια, αλλά και νύχι του λέοντα, να καταλαβαίνει κανείς καλά των σκιών τις πιο παράδοξες εκφάνσεις, της διαφάνειας την πιο αντίθετη στο σκοτάδι σημασία, πολυπλοκότητα, τελικά απλότητα, μοναδικότητα. Τώρα τα έργα εδώ του Κεχαγιόγλου μια ξαφνικά πιο ορατής ψυχικής του ευκρίνειας, τα χρώματά του ακόμα πιο συνέχεια στο αποκάτω του μυαλού του σπουδαίο σχέδιο, πιο επιστέγασμα της τωρινής του ψυχικής ανεξιθρησκίας. Τώρα τα έργα εδώ του Κεχαγιόγλου πολλών νησιών η τετραπέρατη

Ο Χρήστος Κεχαγιόγλου γεννήθηκε στην Θεσσαλονίκη το 1960. Σπούδασε πολιτικός μηχανικός στη Θεσσαλονίκη, παρακολουθώντας παράλληλα μαθήματα ζωγραφικής με τον Νίκο Σαχίνη, στη συνέχεια σπούδασε σκηνοθεσία κινηματογράφου στην Αθήνα και τέλος έκανε μεταπτυχιακές σπουδές φιλοσοφίας της τέχνης στο πανεπιστήμιο της Σορβόνης στο Παρίσι μελετώντας τις σχέσεις κινηματογράφου και ζωγραφικής. Έχει σκηνοθετήσει δεκάδες ταινίες και έργα βίντεο που παίχτηκαν στο φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και σε άλλα σημαντικά φεστιβάλ της Ευρώπης, καθώς και σε μουσεία και αίθουσες τέχνης. Έχει

παρουσιάζει, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, σε 41 ατομικές και σε πάνω από εκατό ομαδικές εκθέσεις, την ζωγραφική του. Το έργο του παρουσιάζεται σε δεκάδες βιβλία, καταλόγους, μουσικά άλμπουμ και

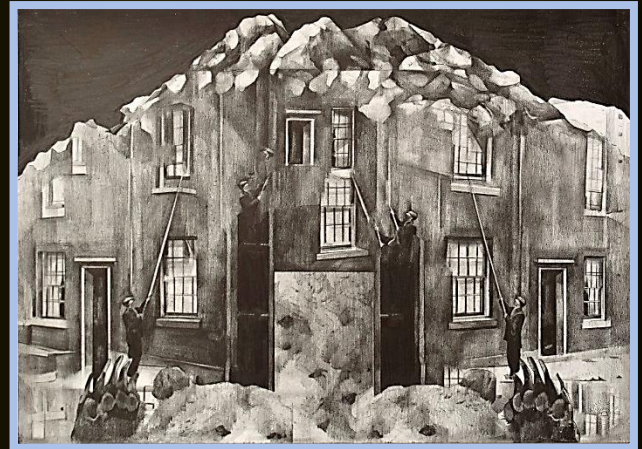
εξώφυλλα πολλών σημαντικών εκδοτικών οίκων. Έργα του βρίσκονται σε πινακοθήκες, γκαλερί, μουσεία και μεγάλες συλλογές της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Αλίκη Παππά - Nullibi Nemo

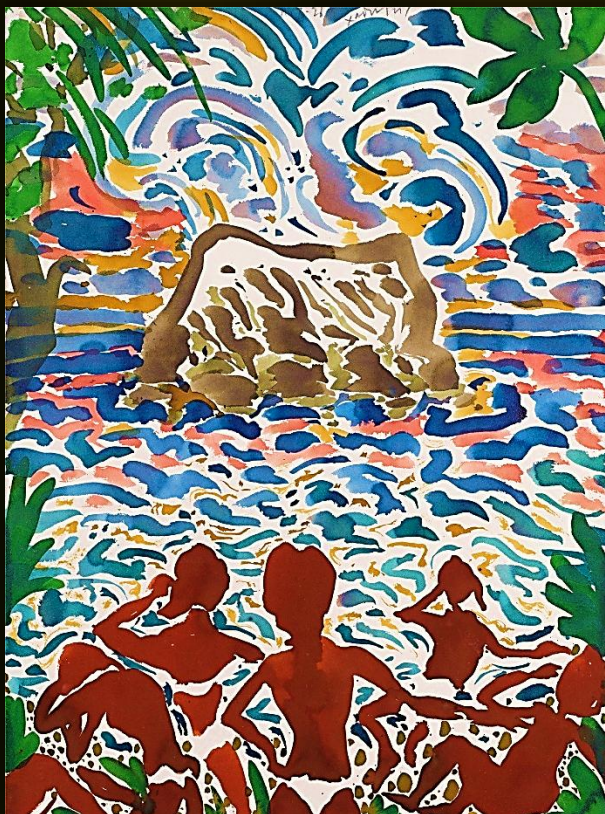
(Πουθενά κανείς): Έκθεση στην αίθουσα τέχνης εκφραση – για να γραμματοπουλου

17 Σεπτεμβρίου - 10 Οκτωβρίου

Μορφές γκροτέσκες και αινιγματικές, μορφές αφύσικες με δυσανάλογα σώματα και μάσκες, φασματικές παρουσίες, σιωπηλές συγκεντρώσεις ζώων, θεατρικοί χώροι με υπερβολικές και περίπλοκες μπαρόκ διακοσμήσεις – που προέρχονται από ένα φωτογραφικό αρχείο αμερικανικών θεατρικών σκηνών του vaudeville της περιόδου 1880-1930 – στους οποίους απουσιάζουν οι θεατές, με άδειες σκηνές ή, κάποιες φορές, με απροσδόκητους ηθοποιούς – πρωταγωνιστές όπως μια ομάδα δεινόσαυρων ή ένα απόκοσμο ανδρείκελο: αυτό είναι το ζωγραφικό σύμπαν της Αλίκης Παππά στην ενότητα Nullibi nemo (Πουθενά κανείς). Υλικό για τα έργα αυτής της ενότητας αντλεί από το αρχείο του φωτογράφου και εθνολόγου

Edward S. Curtis (1868-1952) και από stop carré κινηματογραφικών ταινιών (από τον Οκτώβρη του Sergei Eisenstein έως το Frozen της Disney), αλλά κυρίως από προσωπικές, θραυσματικές και ακατέργαστες, εικόνες μνήμης. Οι συνθέσεις της, δυνατές, πρωτότυπες και ευαίσθητες, επιβάλλονται με εικόνες που δίνουν την αίσθηση ότι βρίσκονται σε ένα μεταίχμιο, αιωρούνται ανάμεσα στην απουσία και την παρουσία, τη σιωπή και τη μοναξιά, εικόνες ονειρικές και αμφίσημες, παγωμένες στον χώρο και στον χρόνο, εικόνες που αιφνιδιάζουν, αποκρύπτουν και αποκαλύπτουν, ενέχουν έναν μαγικό – συμβολικό χαρακτήρα, εγείρουν ζητήματα υπαρξιακής και οντολογικής τάξεως, επικαλούνται μια βαθύτερη επικοινωνία.

Γιώργος Χαδούλης -

Seascapes and Swimmers: Έκθεση στην Γκαλερί Σκουφά

17 Σεπτεμβρίου - 10 Οκτωβρίου

ζωγραφική που κινείται ανάμεσα στην παρατήρηση και τη μνήμη, την ελευθερία και την εσωτερική αναζήτηση.

Όπως αναφέρει και ο Ιστορικός Τέχνης, Γιώργος Μυλωνάς, στον κατάλογο που συνοδεύει την έκθεση: «Στο σημείο αυτό η ζωγραφική του συνομιλεί δημιουργικά με τη μακρά παράδοση της μεσογειακής ζωγραφικής. Το φως αντιμετωπίζεται ως η ίδια η αρχή που οργανώνει τον χώρο και καθορίζει τις σχέσεις των μορφών. Το χρώμα αποκτά δομική λειτουργία, η σύνθεση οικοδομείται μέσα από την ισορροπία των επιπέδων και η εικόνα προκύπτει ως μια ενότητα όπου σχέδιο, όγκος και ατμόσφαιρα συνυπάρχουν αδιαχώριστα. Η αμεσότητα της ζωγραφικής του είναι κατάκτηση μιας μακράς πειθαρχίας που κατορθώνει να αποκρύπτει την πολυπλοκότητα της κατασκευής της»

Στη δωδέκατη ατομική του έκθεση στην Γκαλερί Σκουφά, ο Γιώργος Χαδούλης παρουσιάζει μια νέα σειρά έργων που αναπτύσσεται γύρω από το θαλασσινό τοπίο και την ανθρώπινη παρουσία μέσα σε αυτό. Ζωγραφική σε καμβά, μελάνια σε χαρτί και κεραμικά συνθέτουν ένα ενιαίο εικαστικό σύνολο, όπου το τοπίο, το φως και το χρώμα μετατρέπονται σε βασικά στοιχεία της προσωπικής εικαστικής του γλώσσας. Η θάλασσα, γνώριμος και διαρκώς επανερχόμενος τόπος στο έργο του καλλιτέχνη, γίνεται αφορμή για μια

Ο υποψήφιος για Γκράμι και νικητής του ECHO Klassik Piotr Beczala είναι ένας από τους πλέον περιζήτητους τενόρους των ημερών μας. Ο πολυ νικής καταγωγής ερμηνευτής έχει υμνηθεί για την «αιώνια φωνή» του, όπως τη χαρακτηρίζουν οι ειδικοί, λόγω της σπάνιας ομορφιάς της, του ζεστού ηχοχρώματος, της λάμψης και της σταθερότητάς της, σε συνδυασμό με την τεχνική της αρτιότητα. Στην πρώτη του αυτή εμφάνιση στην πόλη μας παρουσιάζει ένα πλούσιο γκαλά όπερας αφιερωμένο στη μνήμη της Μαρίας Κάλλας, υπό τη μουσική διεύθυνση του σπουδαίου Ιταλού μαέστρου Marco Boemi, ο οποίος έχει συνεργαστεί με όλους τους κορυφαίους λυρικούς τραγουδιστές των δύο τελευταίων δεκαετιών. Μία ακόμη ένωση των δυνάμεων της Κ.Ο.Θ. με το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης που κάνει δυνατή

The Eternal Voice: Piotr

Beczala Celebrates Maria Callas

16 Σεπτεμβρίου - Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης

την έλευση της ελίτ των σύγχρονων καλλιτεχνών στη Θεσσαλονίκη.

Τενόρος: Piotr Beczala, Διεύθυνση Ορχήστρας: Marco Boemi

Πρόγραμμα:

Τζουζέπε Βέρντι (1813-1901): 'Quando le sere al placido' από την όπερα 'Λουίζα Μίλλερ', Sinfonia από την όπερα 'Ναβουχοδονόσωρ', 'Forse la soglia attinse' από την όπερα 'Χορός Μεταμφιεσμένων', 'Ah, sì, ben mio' από την όπερα 'Ο Τροβαδούρος', Sinfonia από την όπερα 'Σικελικός Εσπερινός'

Στάνισλαβ Μονιούσκο (1819-1872): 'Aria z kurantem' από την όπερα 'Στοιχειωμένο Αρχοντικό', Ουμπέρτο Τζορντάνο (1867-1948): 'Come un bel dì di maggio' από την όπερα 'Αντρέα Σενιέ'

Τζάκομο Πουτσίνι (1858-1924): Ιντερμέτζο από την όπερα 'Μανόν Λεσκώ',

‘Recondita armonia’ από την όπερα
‘Τόσκα’ , ‘E lucevan le stelle’ από την
όπερα ‘Τόσκα’

Αμίλκαρε Πονκιέλλι (1834-1886): Ο Χορός
των Ωρών από την όπερα ‘Τζοκόντα’ ,
Ουμπέρτο Τζορντάνο (1867-
1948): ‘Improviso’ από την όπερα
‘Αντρέα Σενιέ’

ΟΒΟΕ SUMMIT 2026
Orpheus Soloists Academy - Καλλιτεχνική διεύθυνση
Δημήτρης Κίτσος - Jung Eun Lee

Παρασκευή 18 έως Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου 2026
Master Classes - Workshops - Exhibition - Lectures - Concerts
Μέγαρο Φιλοπώχου Αδελφότητας Ανδρών Θεσσαλονίκης - Αγίας Σοφίας 38

Σάββατο 19 Σεπτεμβρίου 2026
Faculty Gala Concert - 19:30 - είσοδος ελεύθερη
(με τηλεφωνική κράτηση)
Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης - Μανόλη Ανδρόνικου 6
Παραγωγή: Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης

Δημήτρης Κίτσος & Svetlana Ancheva όμποε
Κώστας Βαβύλας φαγκότο
Μιχάλης Σαπουντζής κοντραμπάσο
Nikolay Stoykov τσέμπλο
Νίκος Ζαφρανάς πιάνο

Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου 2026
Academy Showcase Concert - 16:00 είσοδος ελεύθερη
Αίθουσα Τεχνών Φ.Α.Α.Θ. - Αγίας Σοφίας 38

Η Θεσσαλονίκη υποδέχεται, από την
Παρασκευή 18 έως την Κυριακή 20
Σεπτεμβρίου 2026, το Orpheus
Academy Thessaloniki – Oboe
Summit, μια νέα διεθνή διοργάνωση
αφιερωμένη στο όμποε, τη μουσική
εκπαίδευση, την καλλιτεχνική δημιουργία
και τη συνεργασία.

Το Orpheus Academy Thessaloniki – Oboe
Summit αποτελεί πρωτοβουλία του
κορυφαίου μουσικού συνόλου Orpheus

OBOE SUMMIT 2026

18 - 20 Σεπτεμβρίου, Μέγαρο
Φιλοπώχου Αδελφότητας Ανδρών
Θεσσαλονίκης

Soloists, με προσκεκλημένους καλλιτέχνες
από το εξωτερικό και την Ελλάδα. Η Orpheus
Academy Thessaloniki φιλοδοξεί να
αποτελέσει ένα διεθνές κέντρο
καλλιτεχνικής δημιουργίας, υψηλού
επιπέδου μουσικής εκπαίδευσης και
δημιουργικής ανταλλαγής. Αντλώντας
έμπνευση από τη μακρόχρονη καλλιτεχνική
δραστηριότητα και τις διεθνείς συνεργασίες
των Orpheus Soloists, φέρνει κοντά νέους
μουσικούς, διακεκριμένους καθηγητές,
σολίστ και μέλη ορχηστρών από
διαφορετικές χώρες.

Η φιλοσοφία της Ακαδημίας υπερβαίνει την
καλλιέργεια της τεχνικής δεξιότητας και
εστιάζει στη διαμόρφωση της καλλιτεχνικής
ταυτότητας, στη μουσική εμβάθυνση, στη
συνεργασία και στην άμεση καθοδήγηση
των νέων μουσικών από καταξιωμένους
ερμηνευτές και παιδαγωγούς. Στόχος της
είναι η σύνδεση της εκπαίδευσης με τη

ζωντανή καλλιτεχνική πράξη, μέσα σε ένα διεθνές περιβάλλον όπου η παράδοση συναντά την καινοτομία.

Την καλλιτεχνική διεύθυνση της Orpheus Academy Thessaloniki μοιράζονται ο

διεθνώς αναγνωρισμένος ομποΐστας, μαέστρος και καλλιτεχνικός διευθυντής των Orpheus Soloists Δημήτρης Κίτσος και η διακεκριμένη σολίστ βιολιού και καθηγήτρια Jung Eun Lee.

Το Μέγαρο στη Βόρεια Εύβοια - Φεστιβάλ της Λίμνης

18 - 20 Σεπτεμβρίου

Για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά, το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών φέρνει τη μουσική και τον πολιτισμό στη Βόρεια Εύβοια, με ένα εμπλουτισμένο και πιο πολυδιάστατο από ποτέ πρόγραμμα 14 εκδηλώσεων — συναυλίες, φεστιβάλ και εκπαιδευτικά προγράμματα, με ελεύθερη είσοδο για το κοινό. Τρεις μεγάλες καλοκαιρινές συναυλίες, το Φεστιβάλ της Λίμνης και εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά

συνθέτουν μια γιορτή πολιτισμού που απλώνεται από τον Ιούλιο ως τον Σεπτέμβριο, σε Αγία Άννα, Προκόπι, Μαντούδι και Λίμνη Ευβοίας. Παρακάτω παραθέτουμε το πρόγραμμα από τις 18 έως τις 20 Σεπτεμβρίου καθώς οι προηγούμενες ημερομηνίες έχουν παρέλθει:

18 Σεπτεμβρίου | Νέα ώρα 19:30 | Ναυτικός Όμιλος Λίμνης ♦ EVIA FM. Το EVIA FM είναι ένα σόλο χορογραφικό έργο από την Ειρήνη Άννα Γεωργίου, που συνδυάζει χορό και μουσική, μετατρέποντας έναν οικείο χώρο σε πεδίο μνήμης και φαντασίας.

19 Σεπτεμβρίου | 20:30 | Σκάλα Λίμνης ♦ Two Pianos Jazz Quartet. Ένα πληθωρικό μουσικό ταξίδι χωρίς όρια — Jazz, Funk, Ragtime, Blues, Musical, Opera — σε μια πρωτόγνωρη μουσική πανδαισία.

Η καρδιά της Αθήνας θα χτυπήσει στους ρυθμούς του «Mediterranean Sound» την Παρασκευή 18 Σεπτεμβρίου 2026 στις 21:00, καθώς ο υποψήφιος για δύο βραβεία JUNO Ελληνοκαναδός βιρτουόζος Pavlo (Pavlo Simtikidis) έρχεται στο gazarte roof stage για μία και μοναδική, εκρηκτική live εμφάνιση.

Ο άνθρωπος που επαναπροσδιόρισε τον ήχο της μεσογειακής κιθάρας παγκοσμίως, συνδυάζοντας με μοναδικό τρόπο το ελληνικό μπουζούκι, το φλογερό flamenco, τους Latin ρυθμούς και τις σύγχρονες pop ευαισθησίες, επιστρέφει επιτέλους στη

20 Σεπτεμβρίου | 20:30 | Κινηματοθέατρο Ελύμνιον ♦ Χρίστος Παπαγεωργίου — Ρεσιτάλ & Διάλεξη. Ένα ταξίδι με πιάνο και προβολές στα διάφορα στυλ και εποχές, με όχημα το τραγούδι του Μίκη Θεοδωράκη «Στο περιγιάλι το κρυφό».

Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το ΥΠΠΟ και υλοποιείται σε συνεργασία με τον Δήμο Μαντουδίου-Λίμνης-Αγίας Άννας στο Μαντούδι, το Προκόπι, τη Λίμνη, την Αγία Άννα και τις Ροβιές..

Pavlo: Ο μάγος της κιθάρας στο Gazarte Roof Stage

18 Σεπτεμβρίου, Gazarte - Roof
Stage

γενέτειρα των γονιών του για το απόλυτο live event της χρονιάς.

Έχοντας ξεκινήσει το μουσικό του ταξίδι από την ηλικία των δέκα ετών στο Τορόντο, ο Pavlo έχει διαγράψει μια λαμπρή καριέρα άνω των 20 ετών με πωλήσεις που ξεπερνούν τους 500.000 δίσκους παγκοσμίως, ενώ τα άλμπουμ του Pavlo και Fantasia έχουν γίνει ήδη χρυσά. Η πορεία του περιλαμβάνει σπουδαία ορόσημα, όπως το περίφημο άλμπουμ Trifecta σε συνεργασία με τους θρύλους Rik Emmett και Oscar Lopez, αλλά και τον τίτλο του «Περιοδούμεντος Καλλιτέχνη της Χρονιάς» σε ΗΠΑ και

Καναδά. Παράλληλα, υπήρξε ο κεντρικός καλλιτέχνης στη σκηνή World Music κατά την τελετή λήξης των Παναμερικανικών Αγώνων στο Τορόντο.

Αυτό που καθιστά τη συγκεκριμένη βραδιά στο Gazarte μια εμπειρία που δεν πρέπει να χάσει κανείς, είναι η σπάνια ευκαιρία να απολαύσει το αθηναϊκό κοινό από απόσταση αναπνοής το ολοκληρωμένο,

Η μουσική παράσταση των Encardia έχει τίτλο «Μεσόγειος» και πραγματοποιείται σε σύμπραξη με την ομάδα Solo Flamenco. Η σκηνή θα γεμίσει με ρυθμούς, χρώματα και συναισθήματα: από τραγούδια ξενιτιάς και νοσταλγίας μέχρι δυναμικές και καθαρτικές χορευτικές φόρμες της ταραντέλας.

Έρωτας, απώλεια, προσμονή και επιστροφή ξεδιπλώνονται μέσα από τη μουσική αφήγηση των Encardia. Με αφετηρία την ταραντέλα του Σαλέντο και της Νάπολης και έμπνευση από την παράδοση των ελληνόφωνων περιοχών της Νότιας Ιταλίας, παρουσιάζουν μια εκρηκτική μουσική

καθηλωτικό show που έχει αποθεωθεί από εκατομμύρια τηλεθεατές παγκοσμίως. Ο Ρανλο είναι ο πρώτος καλλιτέχνης στην ιστορία που δημιούργησε μουσικά αφιερώματα για το μεγάλο αμερικανικό τηλεοπτικό δίκτυο PBS απευθείας από την Ελλάδα, με τα θρυλικά πλέον concert specials «Live in Kastoria» και «Live in Santorini» να προβάλλονται σε εκατομμύρια σπίτια σε Αμερική και Καναδά.

Ο Encardia φέρνουν τη **«Μεσόγειο» στον Άγιο Δημήτριο Αθήνας**

**19 Σεπτεμβρίου - Δημοτικό Στάδιο
Αγίου Δημητρίου**

παράσταση που συνδυάζει παραδοσιακά τραγούδια, πρωτότυπες συνθέσεις, σύγχρονες ενορχηστρώσεις και μεσογειακούς χορούς σε μια συναυλία-γιορτή, με την ενεργή συμμετοχή του κοινού.

Οι Encardia, ελληνικό συγκρότημα με έμπνευση από την πλούσια μουσική παράδοση της Κάτω Ιταλίας και της Μεσογείου, ιδρύθηκαν το 2004 και έχουν πραγματοποιήσει περισσότερες από 3.000 εμφανίσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη. Στη διάρκεια της πορείας τους έχουν συνεργαστεί με κορυφαίους εκπροσώπους της Κάτω Ιταλικής μουσικής, όπως οι G. Avantaggiato, R. Licci, Cinzia Villani, καθώς

και με σημαντικούς Έλληνες καλλιτέχνες, μεταξύ των οποίων οι Διονύσης Σαββόπουλος, Νίκος Πορτοκάλογλου, Γιώργος Νταλάρας, Αλκίνοος Ιωαννίδης, Φοίβος Δεληβοριάς, Haig Yazdjian, Νίκος Ξυδάκης, Καίτη Κουλλιά, Βασίλης Λέκκας, Claudia del Mer κ.α. Παράλληλα, έχουν

συνεργαστεί με συμφωνικές ορχήστρες, θεατρικές ομάδες, πολυφωνικά σύνολα και άλλους δημιουργούς, εμπλουτίζοντας συνεχώς την πολυσχιδή καλλιτεχνική τους πορεία. Η είσοδος στη συναυλία είναι δωρεάν.

Έτος Μπετόβεν, συναυλία στα Τρίκαλα

20 Σεπτεμβρίου - Πνευματικό Κέντρο Δήμου Τρικκαίων

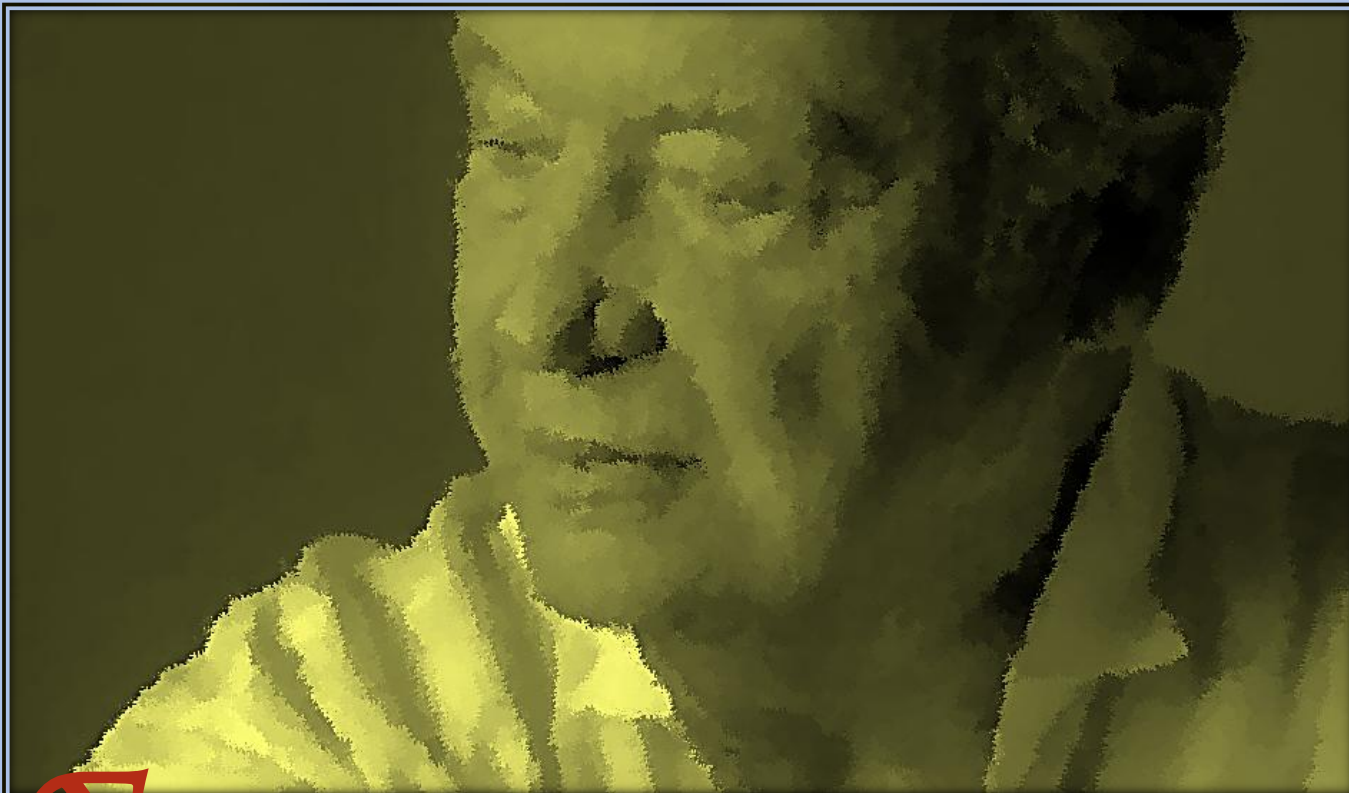
Η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών ταξιδεύει στα Τρίκαλα ανοίγοντας το Έτος Μπετόβεν για τη συμπλήρωση 200 ετών από τον θάνατο του μεγάλου συνθέτη. Θα ακουστούν δύο από τα κορυφαία έργα του, τα οποία αναδεικνύουν δύο διαφορετικές αλλά αλληλένδετες όψεις της δημιουργικής του ιδιοφυΐας. Το Κοντσέρτο για πιάνο αρ. 3, ένα έργο έντονου λυρισμού, δραματικότητας και δεξιοτεχνίας, αποτελεί σημαντικό

σταθμό στην εξέλιξη του κοντσέρτου για πιάνο, ενώ η εμβληματική Συμφωνία αρ. 5, με το χαρακτηριστικό της εναρκτήριο μοτίβο, παραμένει διαχρονικό σύμβολο της ανθρώπινης δύναμης και της νίκης απέναντι στις αντιξοότητες. Σολίστ της βραδιάς είναι ο πολυβραβευμένος πιανίστας της νεότερης γενιάς Νικόλας Παππάς, υπό τη μουσική διεύθυνση της Ελένης Κοτσμανίδου.

Πρόγραμμα Εκδήλωσης

ΛΟΥΝΤΒΙΧ ΒΑΝ ΜΠΕΤΟΒΕΝ (1770-1827):
Κοντσέρτο για πιάνο και ορχήστρα αρ. 3 σε
ντο ελάσσονα, έργο 37, Συμφωνία αρ. 5 σε
ντο ελάσσονα, έργο 67

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770-1827):
Piano concerto No. 3 in C minor, opus 37,
Symphony No. 5 in C minor, opus 67.

Στον Αιώνα του Μίμη Πλέσσα – Αφιερωματική συναυλία στο Κηποθέατρο Παπάγου

21 Σεπτεμβρίου

Η συναυλία αφιέρωμα «Στον Αιώνα του Μίμη Πλέσσα», αποτελεί έναν φόρο τιμής στο έργο και τη σπουδαία μουσική παρακαταθήκη του κορυφαίου Έλληνα συνθέτη, που άφησε ανεξίτηλο το αποτύπωμά του στην ιστορία του ελληνικού τραγουδιού.

Επί σκηνής τρεις αγαπημένοι καλλιτέχνες, ο Στέλιος Διονυσίου, η Μαντώ και special

guest ο Πασχάλης, παρουσιάζοντας μεγάλες και διαχρονικές επιτυχίες του Μίμη Πλέσσα που αγαπήθηκαν από ολόκληρες γενιές. Μαζί τους, η Ορχήστρα Μίμης Πλέσσας, υπό την καλλιτεχνική επιμέλεια της Λουκίλα Καρρέρ Πλέσσα.

Ο Στέλιος Διονυσίου έχει ερμηνεύσει πολλές φορές τραγούδια του Μίμη Πλέσσα σε σημαντικές συναυλίες και αφιερώματα στο

Ωδείο Ηρώδου Αττικού, στο Θέατρο Βράχων Μελίνα Μερκούρη καθώς και στο Βεάκειο Θέατρο Πειραιά, τιμώντας παράλληλα τη μνήμη του πατέρα του,

Στράτου Διονυσίου, μέσα από τραγούδια που έγραψαν ιστορία, όπως το «Βρέχει φωτιά στη στράτα μου» και το «Όπως φεύγουν τα καράβια».

*Η*ρακλής Μαινόμενος: Rock opera από τον Δημήτρη

Μαραμή στη Θήβα

21 Σεπτεμβρίου - Θέατρο Μοσχοποδίου

Το νέο έργο «Ηρακλής Μαινόμενος» αποτελεί ανάθεση του Δήμου Θηβαίων στην προσπάθεια ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης και θα παρουσιαστεί τη Δευτέρα 21 Σεπτεμβρίου, ώρα 20:30 στο ανοιχτό Θέατρο Μοσχοποδίου Θηβών. Συμμετέχουν η Χορωδία της ΕΡΤ, τέσσερις καταξιωμένοι σολίστ: Γιώργος Παπαδημητρίου (Ηρακλής),

Μέλα Γεροφώτη (Μεγάρρα), Νίκος Κύρτσος (Αμφιτρύων), Μελίνα Μαβίδου (Ήρα) και εξαμελής μουσική μπάντα.

Το έργο αναδεικνύει τον ήρωα ως τραγικό πρόσωπο: Ο Ηρακλής είναι θεός και άνθρωπος, θύτης και θύμα, τύραννος και σκλάβος, παιδοκτόνος και λυτρωτής. Είναι ο μοναδικός άνθρωπος της ελληνικής

μυθολογίας στον οποίο χαρίστηκε η αθανασία. Είναι η διχασμένη μορφή που βρίσκεται ταυτόχρονα στον Όλυμπο και στον Τάρταρο· ο θνητός που κατεβαίνει στον Άδη και επιστρέφει από εκεί άτρωτος.

Ο Δημήτρης Μαραμής υπογράφει τη σύλληψη, τη μουσική και το λιμπρέτο, το οποίο βασίζεται στις τραγωδίες «Ηρακλής Μαινόμενος» του Ευριπίδη και «Τραχίνιαι» του Σοφοκλή, καθώς και στα έργα «Hercules Furens» και «Hercules Oetaeus» του Σενέκα. Η μουσική σύνθεση συνδυάζει ηλεκτρικά ηχοχρώματα, έντονους ρυθμούς, λυρικές φωνητικές γραμμές και χορωδιακές εξάρσεις, δημιουργώντας ένα σύγχρονο

μουσικοθεατρικό έργο με έντονο δραματικό και τελετουργικό χαρακτήρα.

Σύλληψη | Μουσική | Λιμπρέτο: Δημήτρης Μαραμής, Συμμετοχή: Χορωδία της ΕΡΤ
Τραγουδιστές: Γιώργος Παπαδημητρίου | Ηρακλής, Μέλα Γεροφώτη | Μεγάρρα, Νίκος Κύρτσος | Αμφιτρύων, Μελίνα Μαβίδου | Ήρα

Μουσική Μπάντα: Γιώργος Θεοφάνους |, Κιθάρες | Πλήκτρα, Θοδωρής Κουέλης | Μπάσο, Βασίλης Παναγιωτόπουλος | Τύμπανα, Διονύσης Αγαλιανός | Τρομπέτα, Γιάννης Καϊκής | Τρομπόνι, Δημήτρης Μαραμής | Πιάνο

Μητέρα Γη

25 Σεπτεμβρίου, Μέγαρο Μουσικής
Θεσσαλονίκης

Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης παρουσιάζει ένα πρόγραμμα που υμνεί την ομορφιά της Φύσης και παρακινεί τους πάντες να την αγαπήσουν αληθινά. Το κοντσέρτο για πιάνο 'Mother Earth' γράφτηκε από τον κορυφαίο Τούρκο συνθέτη και πιανίστα Fazıl Say, Artist-in-Residence της Κ.Ο.Θ. για την περίοδο 2026-27. Ο Σάι γράφει όπως πάντα 'από καρδιάς' και αναμειγνύει τη μουσική παράδοση της Ανατολής με κλασικές φόρμες και τζαζ. Η σύνθεση 'Folk Songs of the Four Seasons' είναι μία καντάτα για

γυναικείες φωνές και ορχήστρα που έγραψε ο Ραλφ Βων-Ουίλιαμς πάνω σε αγγλικά

παραδοσιακά τραγούδια τα οποία συνέλεξε ο ίδιος στις αρχές του περασμένου αιώνα και ταξινόμησε πάνω στις τέσσερις εποχές του χρόνου. Θα τα απολαύσουμε από τον Fazil Say με την Κ.Ο.Θ. και το Γυναικείο Φωνητικό Σύνολο Voci Contra Tempo.

Η συναυλία ολοκληρώνεται με δύο από τα έξι συνολικά συμφωνικά ποιήματα του Μπέντριχ Σμέτανα, που κυκλοφόρησαν με τίτλο 'Η πατρίδα μου' και συγκεκριμένα

Η Δανάη Παπαματθαίου-Μάτσκε και ο Ούβε Μάτσκε, με πολυετή κοινή πορεία ως Duo Matschke στη συναυλιακή και δισκογραφική σκηνή, συμπράττουν στον Κύκλο Μουσικής Δωματίου με το Benedetto Croce String Quintet, ένα σύνολο μουσικών με διεθνή παρουσία. Οι καλλιτέχνες παρουσιάζουν ένα πρόγραμμα που φέρνει δίπλα δίπλα τη νεανική ορμή του Mendelssohn και την

το τέταρτο της συλλογής που ονομάζεται 'Από τα δάση και τα λιβάδια της Βοημίας' και υμνεί τις ομορφιές της τσεχικής γης και τα χαρούμενα τραγούδια των αγροτών της, καθώς και το πλέον διάσημο εξ αυτών, τον 'Μολδάβα', που ακολουθεί τη ροή του επιβλητικού ποταμού και περιγράφει χαρακτηριστικές εικόνες των τοπίων αυτών και καθημερινές σκηνές από τη ζωή της υπαίθρου.

Duo Matschke &

Benedetto Croce String Quintet

28 Σεπτεμβρίου, Μέγαρο Μουσικής
Θεσσαλονίκης

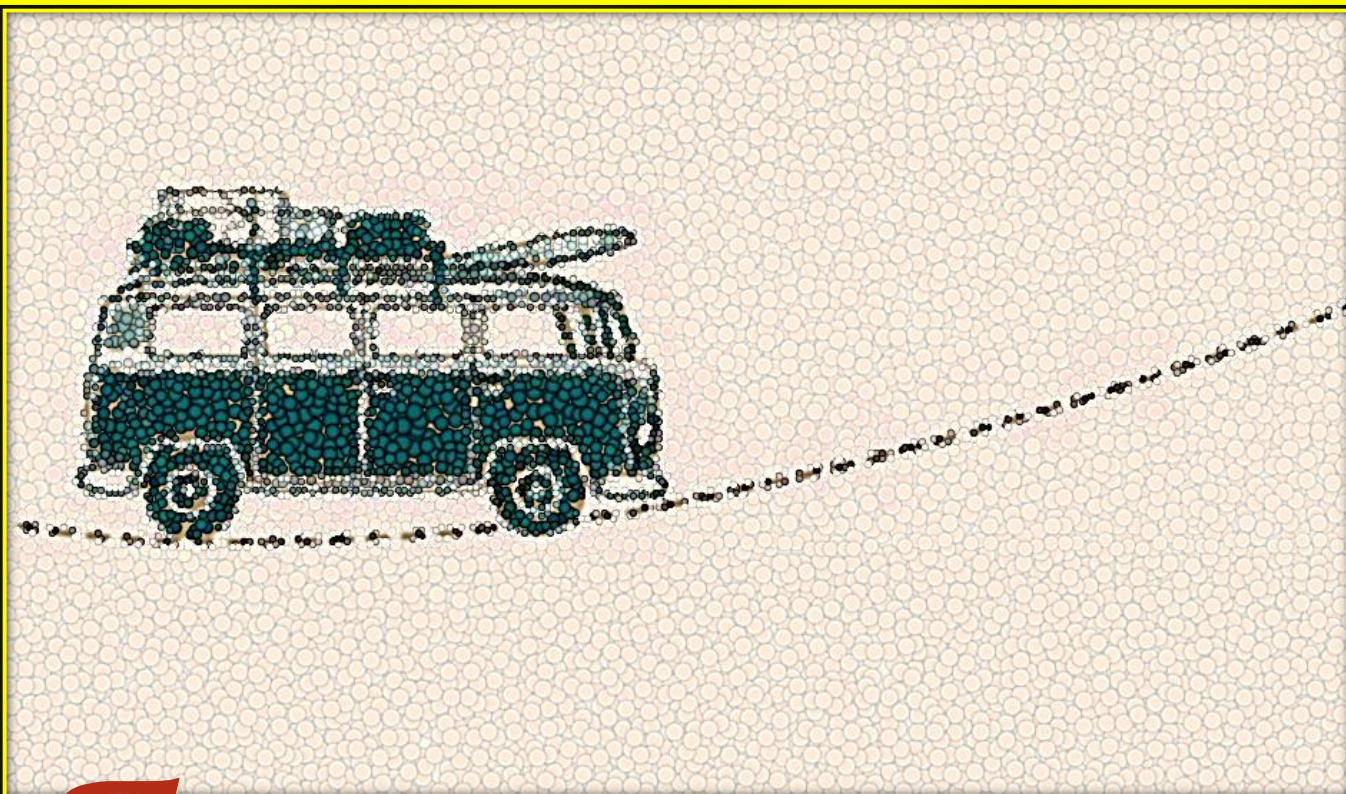
ολοένα πιο προσωπική γραφή του Dvořák, με κοινό άξονα τη ζωντανή συνομιλία των οργάνων. Ο Felix Mendelssohn ήταν μόλις δεκατεσσάρων ετών όταν το 1823 συνέθεσε το Διπλό Κοντσέρτο, για μια συναυλία στο οικογενειακό του σπίτι στο Βερολίνο, με τον ίδιο στο πιάνο και τον νεαρό δάσκαλό του, Eduard Rietz, στο βιολί. Το Κουιντέτο εγχόρδων αρ. 2 του Antonín Dvořák γράφτηκε το 1875 και παρουσιάστηκε σε διαγωνισμό με το σύνθημα «Στο έθνος μου», αποσπώντας βραβείο πέντε δουκάτων. Η ασυνήθιστη επιλογή του κοντραμπάσου ως πέμπτου οργάνου

προσδίδει μεγαλύτερο βάθος στον ήχο του συνόλου και επιτρέπει στο βιολοντσέλο να κινηθεί σε υψηλότερη, πιο λυρική περιοχή.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

F. Mendelssohn: Διπλό Κοντσέρτο για βιολί και πιάνο σε ρε ελάσσονα, MWV O 4

A. Dvořák: Κουιντέτο εγχόρδων αρ. 2 σε σολ μείζονα, έργο 77, B 49.

Συναυλία αλληλεγγύης: Το παρών θα δώσουν πολλοί καλλιτέχνες στο Κατράκειο

30 Σεπτεμβρίου, Κατράκειο Θέατρο Νίκαιας

Μια μεγάλη μουσική βραδιά, αφιερωμένη στην αλληλεγγύη και την προσβασιμότητα, θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη 30 Σεπτεμβρίου 2026, στις 20:30, στο Κατράκειο

Θέατρο Νίκαιας, με τη συμμετοχή πολλών αγαπημένων και καταξιωμένων καλλιτεχνών. Όλα τα έσοδα της συναυλίας θα διατεθούν αποκλειστικά για τη δημιουργία και τη λειτουργία Κινητής

Μονάδας Ειδικών Θεραπειών, η οποία θα προσφέρει υπηρεσίες αξιολόγησης, πρώιμης παρέμβασης και υποστήριξης σε παιδιά και οικογένειες που ζουν σε απομακρυσμένες και δυσπρόσιτες περιοχές της χώρας.

Η συναυλία διοργανώνεται στο πλαίσιο της Πανελλήνιας Πρωτοβουλίας «ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ» της ΣΚΕΠΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ Α.Μ.Κ.Ε. και πραγματοποιείται υπό την αιγίδα της Περιφέρειας Αττικής και με την υποστήριξη του Δήμου Νίκαιας – Αγίου Ιωάννη Ρέντη, στο πλαίσιο του εορτασμού των 40 χρόνων

λειτουργίας του Κατράκειου Θεάτρου. Μια διοργάνωση που αναδεικνύει τη δύναμη του πολιτισμού να ενώνει τους ανθρώπους και να μετατρέπει την αλληλεγγύη σε πράξη.

Στη σκηνή του Κατράκειου θα βρεθούν: Ρίτα Αντωνοπούλου, Φωτεινή Βελεσιώτου, Μαριάννα Κατσιμίχα, Σαββέρια Μαργιολά, Δημήτρης Μπάκουλης, Δημήτρης Μυστακίδης, Γιώτα Νέγκα, Απόστολος Ρίζος Μανώλης Φάμελλος. Σύντομα θα ανακοινωθούν και νέες συμμετοχές καλλιτεχνών.

Χατσατουριάν &

Ραχμάνινοφ

02 Οκτωβρίου, Αίθουσα Τελετών
Α.Π.Θ.

Η καθιερωμένη κεντρική συναυλία της Κ.Ο.Θ. στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Δημητρίων αποτελεί και φέτος μαγνήτη για τους μουσικόφιλους, με δύο αληθινά διαμάντια του ρεπερτορίου. Το 'Κοντσέρτο για φλάουτο' του Αράμ Χατσατουριάν αποτελεί μεταγραφή για το συγκεκριμένο όργανο του διάσημου κοντσέρτου για βιολί του συνθέτη, κάτι που έπραξε μετά από σχετική παράκληση του κορυφαίου Γάλλου φλαουτίστα Jean-Pierre Rampal, του ανθρώπου που επανάφερε στο

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ
61ΔΜΠ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ

ΗΑΤΣΑΤΟΥΡΙΑΝ & ΡΑΧΜΑΝΙΝΟΦ
ΦΛΑΟΥΤΟ ΟΒΩΝΑΣ ΓΚΟΓΚΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ LEO McFALL

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
2. 10. 2026
ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΛΕΤΩΝ Α.Π.Θ.
ΩΡΑ 20:30

ΑΡΑΜ ΗΑΤΣΑΤΟΥΡΙΑΝ (1903-1978):
ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ ΓΙΑ ΦΛΑΟΥΤΟ ΚΑΙ ΟΡΧΗΣΤΡΑ, ΕΡΓΟ 468

ΣΕΡΓΕΪ ΡΑΧΜΑΝΙΝΟΦ (1873-1943):
ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΑΡ. 3 ΣΕ ΛΑ ΕΛΑΣΣΙΝΑ, ΕΡΓΟ 44

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ:
Πλήρες: 15€, Φοιτητικό/Σταδιο: 10€, Μισοπλήρες: 10€, 5€
ΠΡΟΠΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΝ
Εισιτήρια Κ.Ο.Θ. Εθνικής Κινητής Τηλ. 210 234199 fax: www.kto.gr

www.kto.gr
f x i d

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΡΤ Ε
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού

προσκήνιο στα μέσα του 20ου αιώνα το φλάουτο ως σολιστικό όργανο.

Η '3η Συμφωνία' του Σεργκέι Ραχμάνινοφ αποτελεί ένα από τα πολύ αγαπημένα του έργα, γεμάτο νοσταλγία για την αγαπημένη του πατρίδα, που του έλειπε πολύ κατά το διάστημα της εξορίας του. Συνδυάζονται περίτεχνα ο υστερο-ρομαντικός λυρισμός με ένα μοντέρνο και καινοτόμο για την εποχή του αρμονικό στυλ, ενώ όλο το οικοδόμημα χτίζεται πάνω σε ένα μοναχικό ψαλμικό μοτίβο δημιουργώντας στην πορεία

διάφορα συναρπαστικά επεισόδια, μέσα από τη συνεχή εναλλαγή διαθέσεων.

Πρόγραμμα:

Αράμ Χατσατουριάν (1903-1978):
Κοντσέρτο για φλάουτο και ορχήστρα σε ρε
ελάσσονα, έργο 46β

Σεργκέι Ραχμάνινοφ (1873-1943): Συμφωνία
αρ.3 σε λα ελάσσονα, έργο 44.

Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου - Luigi Cherubini, Medea:

Μία ανασύνθεση 65 χρόνια μετά (το άρθρο - κριτική είναι της Δρος Ιστορικής Μουσικολογίας - Πιανίστα και μέλους του Δ.Σ. του Ξίλωνα Δήμητρας Χόνδρου)

Παρακολουθήσαμε στις 20 Ιουνίου την πολυαναμενόμενη ανασύνθεση της τρίπρακτης τραγωδίας Medea του Luigi Cherubini σε Γαλλικό λιμπρέττο αρχικώς του François-Benoît Hoffmann (1760–1828), στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου. Η καθιερωμένη πλέον Ιταλική εκδοχή σε ποιητική μετάφραση του Carlo Zangarini (1874–1943) της εκδοχής του Franz Lachner (1803–1890) το 1909 όπως και η

αρχική Γαλλική σύνθεση, βασίστηκαν τόσο στην τραγωδία του Ευριπίδη όσο και στο έργο Médée του Γάλλου δραματουργού Pierre Corneille (1606–1684). Η δράση εκτυλίσσεται στην αρχαία πόλη της Κορίνθου, λίγο πριν τους γάμους της κόρης του Κρέοντα Γλαύκης με τον αρχηγό των Αργοναυτών Ιάσονα, που στο μεταξύ έχει αποκτήσει δύο παιδιά με τη Μήδεια, την κόρη του βασιλιά της Κολχίδας Αιήτη.

Μπαίνοντας στο θέατρο, το βλέμμα μαγνήτιζε το σκηνικό. Κατασκευασμένο στα χρώματα της φυσικής πέτρας σε απόλυτη αρμονία με τον περιβάλλοντα χώρο, ήταν λιτό και επιβλητικό χωρίς όμως να δημιουργεί την αίσθηση του βάρους. Αριστερά το ανάκτορο του Κρέοντα, δεξιά ο Ναός της Ήρας και στη μέση το Ιερό της Αρτέμιδος. Η ορχήστρα, τοποθετήθηκε σε μία περίκλειστη κατασκευή-σχεδόν λαβυρινθώδη, και παρ' όλο που βρισκόταν στο ίδιο επίπεδο με τον κυκλικό χώρο της ορχήσεως, έδινε την εντύπωση του σκάμματος λόγω της υπερυψωμένης σκηνής. Αυτό, οφείλουμε να το πιστώσουμε στη σκηνογράφο Λιλή Πεζανού, η οποία μέσα από τη μελέτη των ιστορικών σωζόμενων τεκμηρίων, κατάφερε να μας ταξιδέψει στις εικαστικές προθέσεις του Γιάννη Τσαρούχη. Το ίδιο υψηλής αισθητικής αποτέλεσμα όσον αφορά τα εκπληκτικά κατά τη γνώμη μας κοστούμια κατάφερε να αποδώσει και η ενδυματολόγος Τότα Πρίτσα, ακολουθώντας και εκείνη τις Τσαρούχειες επιταγές.

Το έργο ξεκίνησε με την Ουβερτούρα, με ζωηρό tempo μεν αλλά αρκετά προβλήματα όσον αφορά τον συγχρονισμό μεταξύ ορχήστρας και μαέστρου δε. Ο αρχιμουσικός Jacques Lacombe καθ' όλη τη διάρκεια του έργου, έδωσε την αίσθηση του μάλλον αδιάβαστου, μη μπορώντας να κυριαρχήσει σε ορχήστρα και χορωδία, αφήνοντας πολλές φορές και τους σολίστες «ξεκρέμαστους», κυρίως στις *entrées* τους. Η ορχήστρα και η χορωδία (σε διδασκαλία

Αγαθάγγελου Γεωργακάτου), γνώριζαν το έργο και η παρτιτούρα τους ήταν οικεία, αφού το είχαν μελετήσει για την παραγωγή της ΕΛΣ του 2023. Εικάζουμε πως ο αριθμός των προβών ήταν ανεπαρκής, με το ακουστικό αποτέλεσμα να παραπέμπει σε έλλειψη συντονισμού μεταξύ των συντελεστών. Μας λυπεί πολύ αυτή η διαπίστωση, μιας και τόσο η ορχήστρα της ΕΛΣ στο σύνολό της όσο και οι μουσικοί που την απαρτίζουν είναι πλέον πολύ υψηλού επιπέδου, και μας έχουν συνηθίσει σε ποιοτικότερες εκτελέσεις.

Η ανασύνθεση της χορογραφίας της Μαρίας Χορς, ανατέθηκε στις Γιάννα Φιλιπποπούλου και Κέλλη Ζαμπέλα. Η κινησιολογία μας ταξίδεψε στην αισθητική της δεκαετίας του '60, όμως έλλειψε από τον χορό η συμπαγής και ενιαία κίνηση χάνοντας έτσι την απαιτούμενη αίσθηση της ενότητας. Οφείλουμε να επισημάνουμε, πως παρ' όλο που φυσούσε και οι συνθήκες δεν ήταν οι ιδανικότερες, σολίστες, χορωδοί και

μουσικοί ακούγονταν περίφημα-ευτυχώς για εμάς τους ακροατές χωρίς χειλόφωνο, με αποτέλεσμα να γίνουμε κοινωνοί του φυσικού ήχου, έτσι όπως οφείλουν οι τραγουδιστές και οι ηθοποιοί να προβάλλουν τη φωνή τους.

Στην πρώτη της άρια, *O amore, vieni a me...*, η Γλαύκη (Δανάη Κοντόρα) μας εξέπληξε με μία μικρή *cadenza* που έκανε στην πρώτη κορώννα (...in me discendi, amore...), προσφέροντάς μας απλόχερα ένα χορταστικότατο κόντρα Ρε. Η Κοντόρα-παρότι μικρή φωνή, απέδωσε τον ρόλο της με πολύ μελωδικότητα και λυρισμό,

αφήνοντας να φανεί η μουσικότητά της σε κάθε φράση που ήταν εξόχως δομημένη. Στον ρόλο του Ιάσωνα ήταν ο Jean-François Borras-επίσης μικρή φωνή, αλλά ασταθής και με ερμηνεία που της έλλειπε η εκφραστικότητα – πιο σωστά μάλλον αδιάφορη. Κρέων, ήταν ο όπως πάντα υπέροχος σκηνικά και εκφραστικά Τάσσης Χριστογιαννόπουλος, με χαρακτηριστικό που τον διακρίνει από τους συναδέλφους του τη βαθιά γνώση του κειμένου που καλείται να ερμηνεύσει. Τον πρωταγωνιστικό ρόλο ανέλαβε η Anna Pirozzi, που αν και διαφοροποιείτο όσον αφορά το *physique* της σε σχέση με αυτό της Μαρίας, εντούτοις προσπάθησε να μιμηθεί κινησιολογικά τη μεγάλη Ελληνίδα ντίβα. Η παρουσία της ήταν τουλάχιστον εξαιρετική και η *entrée* της στην πρώτη πράξη συγκλονιστική. Θαυμάσαμε όλοι την τονική της ακρίβεια, την καθαρότητα των ήχων, την ευκολία με την οποία περνούσε σε *voce di petto* ώστε να τονιστούν τα δραματικά σημεία του κειμένου και φυσικά τη μεγάλη της φωνή, που μαζί με την Alisia Kolosona που υποδύθηκε τη Νέριδα, επισκίασαν όλους τους υπόλοιπους. Μελανό σημείο ήταν η σκηνοθετική προσέγγιση, η οποία δεν ήταν βοηθητική κυρίως για τον δύσκολο και απαιτητικότατο φωνητικά και εκφραστικά ρόλο της Μήδειας. Από την ερμηνεία της Pirozzi έλλειπε το πάθος και η δραματικότητα που αρμόζει σε έναν τέτοιο ρόλο. Υποθέτουμε, πως λόγω της αβεβαιότητας που δημιουργούσε ο μαέστρος, η πρωταγωνίστρια να φοβήθηκε να «τα δώσει όλα», λόγω ανεπάρκειας της

αίσθησης ασφάλειας που οφείλει να παρέχει απλόχερα κάθε σωστός αρχιμουσικός στους τραγουδιστές. Η αποκάλυψη της βραδιάς ήταν η μεσόφωνος Alisia Kolosova, η οποία απέδωσε τον ρόλο της με πάθος και εκφραστικότητα. Ιδιαίτέρως συγκινητική, ήταν η ερμηνεία της στην άρια της δεύτερης πράξης *Solo un pianto...* όπως και αυτή της φαγκοτίστα Σόνια Πισκ, όπου και καταχειροκροτήθηκαν. Στην αρχή της τρίτης πράξης κατά τη διάρκεια της ορχηστρικής εισαγωγής (*Introduzione*), τεχνητοί κεραυνοί και αστραπές δημιούργησαν μια καταιγίδα, φωτίζοντας τα δέντρα πίσω από τη σκηνή καθώς και τον αρχαιολογικό χώρο, δημιουργώντας μίαν εγγύτητα μεταξύ δρώμενου και περιβάλλοντος αλλά και ένα φαντασμαγορικό θέαμα.

Πράγματι, η παράσταση που είχαμε την τύχη να παρακολουθήσουμε, ήταν μια ανασύνθεση υψηλής αισθητικής της ιστορικής παραγωγής της *Medea* της Κάλλας, του Μινωτή, του Τσαρούχη και της Χορς, κυρίως όσον αφορά τα σκηνικά, τα κοστούμια και τους φωτισμούς. Οι συντελεστές που συνέβαλλαν στη φιλόδοξη ανασύσταση της παραγωγής του '61, ήταν ο πρωτίστως ο καλλιτεχνικός διευθυντής της ΕΛΣ Γιώργος Κουμεντάκης, ο οποίος επωμίσθηκε το βάρος της καλλιτεχνικής

επιμέλειας και ανασκαφής του παρελθόντος, δημιουργώντας κυρίως για τη νεότερη γενιά μία γέφυρα μεταξύ του χθες και του σήμερα. Τη σκηνοθετική ανασύσταση του Αλέξη Μινωτή ανέλαβε ο Παναγής Παγουλάτος με εξαιρετικά αφαιρετική ματιά, ενώ ο Χρήστος Τζιόγκας τους φωτισμούς, σεβόμενος απόλυτα τον χώρο του αρχαίου Θεάτρου του Ασκληπιείου της Επιδαύρου και τη δραματουργία του έργου. Η αισθητική των σκηνικών και των κοστούμιών ήταν υψηλοτάτου επιπέδου, που οδήγησε ασυναίσθητα σε συγκριτική αντιπαραβολή με τις σημερινές εικαστικές προσεγγίσεις που υστερούν κατά πολύ.

Το ετερόκλητο κοινό της Επιδαύρου που αριθμούσε περίπου τις 10.000, κατενθουσιασμένο από το όλο εγχείρημα χειροκρότησε με περίσσια ζέση όλους τους συντελεστές της βραδιάς. Το θερμότερο χειροκρότημα όλων εισέπραξε η Νέρις (Alisia Kolosova), δικαιώνοντας τους ειδήμονες της όπερας για το αισθητικό κριτήριο των παρευρισκομένων. Ας ελπίσουμε πως η παράσταση που κανείς δε μπορεί να αρνηθεί πως ήταν ένα μεγαλεπήβολο όραμα που πήρε σάρκα και οστά, ηχογραφήθηκε και μαγνητοσκοπήθηκε, ώστε να υπάρχει ως παρακαταθήκη για την ανθρωπότητα. Προσδοκούμε και σε άλλα τέτοια εγχειρήματα της ΕΛΣ στο μέλλον.

54ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΒΙΒΛΙΟΥ 4-20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ '26 ΠΕΔΙΟΝ ΑΡΕΩΣ

54ο Φεστιβάλ Βιβλίου Πεδίων του Άρεως, 4 - 20

Σεπτεμβρίου

Στις 4 Σεπτεμβρίου, το 54ο Φεστιβάλ Βιβλίου άνοιξε τις πόρτες του στο Πεδίον του Άρεως, δημιουργώντας έναν φιλόξενο χώρο συνάντησης για μικρούς και μεγάλους φίλους του βιβλίου και της φιλιαναγνωσίας. 210 εκδοτικοί οίκοι, 285 περίπτερα, περισσότερες από 200 πολιτιστικές εκδηλώσεις, συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, διαδραστικά εκπαιδευτικά δράγματα και πολλές ακόμη δράσεις συνθέτουν το πρόγραμμα του 54ου Φεστιβάλ Βιβλίου 2026.

Ο Σύνδεσμος Εκδοτών Βιβλίου διοργανώνει το φετινό Φεστιβάλ, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, της Περιφέρειας Αττικής και του Δήμου Αθηναίων, και με την αιγίδα και υποστήριξη του Ελληνικού Ιδρύματος Βιβλίου και Πολιτισμού και του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών. Τη διοργάνωση υποστηρίζουν ο Οργανισμός Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας Δήμου Αθηναίων (ΟΠΑΝΔΑ) και ο Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου (ΟΣΔΕΛ).

Το 54ο Φεστιβάλ Βιβλίου είναι αφιερωμένο στην καλλιέργεια της συλλογικής συνείδησης και της κοινωνικής ευθύνης απέναντι στον πλανήτη και στις επόμενες γενιές. Με έμπνευση από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, το Φεστιβάλ αναδεικνύει ζητήματα όπως η ποιοτική εκπαίδευση, η κοινωνική ισότητα, η προστασία του περιβάλλοντος, η υπεύθυνη κατανάλωση, η πολιτιστική συμπερίληψη και η βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων και των κοινωνιών.

Ένα τοπόσημο της αχαϊκής πρωτεύουσας, άμεσα συνυφασμένο, επί δεκαετίες, με την πολιτιστική ζωή της πόλης, το Ρωμαϊκό Ωδείο Πατρών ανοίγει ξανά τις πύλες του, μετά από τέσσερα χρόνια, για να υποδεχτεί το κοινό και να φιλοξενήσει παραστάσεις, συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις.

Το καλοκαίρι του 2022 το εμβληματικό μνημείο του 2ου αιώνα έκλεισε προκειμένου να πραγματοποιηθούν, από τις αρμόδιες

Μέσα από τη φιλοσοφία των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, το βιβλίο γίνεται οδηγός γνώσης, προβληματισμού και δημιουργίας, φέρνοντας τον πολίτη σε επαφή με πανανθρώπινες αξίες, βιώσιμες πρακτικές και καινοτόμες ιδέες. Με το βιβλίο ως οδηγό και συνοδοιπόρο, αναδεικνύεται όχι μόνο η αξία της προστασίας των φυσικών πόρων, αλλά και η ανάγκη για μια αρμονική και υπεύθυνη συνύπαρξη στην παγκόσμια κοινότητα.. Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε την επίσημη ιστοσελίδα [εδώ](#)

Pωμαϊκό Ωδείο Πάτρας:

Αποκαταστάθηκε και ετοιμάζεται να φιλοξενήσει ξανά πολιτιστικές εκδηλώσεις

υπηρεσίες του υπουργείου Πολιτισμού, εκτεταμένες εργασίες συντήρησης, διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου και του φωτισμού του, συνολικού προϋπολογισμού 1.410.000 ευρώ. Πλήρως αποκατεστημένο, αναδεδειγμένο και λειτουργικό πλέον είναι έτοιμο να υποδεχτεί και πάλι τους κατοίκους της Πάτρας και τους επισκέπτες της.

Από τις 15 έως τις 30 Σεπτεμβρίου θα φιλοξενηθούν εκεί οκτώ ιδιαίτερα επιτυχημένες παραγωγές του θεσμού του ΥΠΠΟ «Όλη η Ελλάδα ένας πολιτισμός

2026», αναδεικνύοντας τη δυνατότητα του αποκατεστημένου μνημείου να λειτουργεί ως χώρος σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας, με σύγχρονες προδιαγραφές.

Η υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη δήλωσε: «Το Ρωμαϊκό Ωδείο επιστρέφει στη ζωή της Πάτρας. Ένα εμβληματικό μνημείο, που αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας της πόλης, ανοίγει ξανά τις πύλες του και γίνεται και πάλι χώρος πολιτισμού, συνάντησης και δημιουργίας. Η στρατηγική μας στο Υπουργείο Πολιτισμού είναι τα μνημεία μας να μην είναι κλειστά κεφάλαια του παρελθόντος, αλλά ζωντανοί χώροι που ανήκουν στην κοινωνία και συμβάλλουν στη σύγχρονη ζωή των πόλεων. Με την αποκατάσταση του Ρωμαϊκού Ωδείου και το

πρόγραμμα που επιμελείται η Εθνική Λυρική Σκηνή, στο πλαίσιο του θεσμού «Όλη η Ελλάδα ένας πολιτισμός 2026», η Πάτρα ανακτά έναν σημαντικό ζωντανό πολιτιστικό χώρο. Αποδεικνύουμε στην πράξη ότι η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς μπορεί και πρέπει να συνδέεται με την ανάπτυξη, την εξωστρέφεια και την ποιότητα ζωής των πολιτών. Το Ρωμαϊκό Ωδείο επιστρέφει στη ζωή της Πάτρας και η Πάτρα αποκτά ξανά τον χώρο που της ανήκει». Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων, που επιμελήθηκε η Εθνική Λυρική Σκηνή, με την υποστήριξη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αχαΐας, σηματοδοτεί την πρώτη οργανωμένη καλλιτεχνική δραστηριότητα στον αποκατεστημένο χώρο, μετά την επαναλειτουργία του, επιβεβαιώνοντας τον ρόλο του ως ζωντανού χώρου πολιτισμού.

Η Συμφωνική

Ορχήστρα Νέων του Ωδείου Αθηνών ξεκινά ένα νέο ταξίδι

Η Συμφωνική Ορχήστρα Νέων του Ωδείου Αθηνών, με τη στήριξη της Περιφέρειας Αττικής, σύντομα ξεκινάει ένα διετές δημιουργικό ταξίδι στη μουσική, σε χώρους συναυλιών σε

διαφορετικές γωνιές της Αττικής. Η πρόσβαση στις συναυλίες αυτές θα είναι ελεύθερη για όλους. Η ορχήστρα αποτελείται από νέους τελειόφοιτους και απόφοιτους σπουδαστές μουσικής υπό την καθοδήγηση και την εποπτεία ενός πυρήνα

έμπειρων καθηγητών του Ωδείου Αθηνών, με επικεφαλής τον γνωστό βιολιστή Δημήτρη Σέμση.

Οι συναυλίες θα πραγματοποιούνται όχι μόνο στο Ωδείο Αθηνών, αλλά και σε σημαντικούς χώρους πολιτισμού εντός των ορίων της Περιφέρειας Αττικής. Το νέο αυτό πρόγραμμα καλλιτεχνικών εκδηλώσεων χτίζει πάνω σε μια παιδαγωγική εμπειρία δεκαετιών. Θα λειτουργήσει ως μια «θερμοκοιτίδα» για νέους μουσικούς, προσφέροντας μια μοναδική δυνατότητα να δοκιμάσουν την τέχνη τους και τη

δημόσια παρουσία τους σε πραγματικές συνθήκες και χτίζοντας πολύτιμη επαγγελματική εμπειρία να βιώσουν ταυτόχρονα, με ολοκληρωμένο τρόπο, τη χαρά της συλλογικής καλλιτεχνικής δράσης σε υψηλό επίπεδο.

Το εγχείρημα αυτό γίνεται πραγματικότητα χάρη στην Πράξη με γενικό τίτλο «Μουσική Αττική, με τη Συμφωνική Ορχήστρα Νέων του Ωδείου Αθηνών» του Περιφερειακού Προγράμματος «Αττική 2021-2027».

Τις τελευταίες εβδομάδες του Σεπτεμβρίου, υπό την αιγίδα του ΕΟΤ, διεξάγονται στην Πάτμο, στην Κρήτη και στην Αθήνα τέσσερις διεθνείς αθλητικές διοργανώσεις, με αιχμή τον αθλητικό τουρισμό. Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση, πρόκειται για πρωτοβουλίες που ενισχύουν τη φήμη της Ελλάδας ως σύγχρονου,

*Α*θλητικά events Σεπτεμβρίου

σε Πάτμο, Κρήτη και Αθήνα με στήριξη του ΕΟΤ

ποιοτικού και βιώσιμου τουριστικού προορισμού, συμβάλλουν στην ισόρροπη ανάπτυξη του ελληνικού τουριστικού προϊόντος γεωγραφικά και χρονικά και αναδεικνύουν τον αθλητικό τουρισμό ως σημαντικό πυλώνα του θεματικού τουριστικού χαρτοφυλακίου της χώρας.

Το 4ο Chorun Half Marathon θα πραγματοποιηθεί την Κυριακή 13 Σεπτεμβρίου 2026 στην Πάτμο. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει αγώνα δρόμου 5 χλμ., αγώνα για παιδιά, family run και

δυναμικού βαδίσματος 1 χλμ., με αφετηρία και τερματισμό στη Χώρα της Πάτμου. Για πρώτη φορά θα διεξαχθεί ημιμαραθώνιος 21 χλμ., με εκκίνηση από την περιοχή της Παναγίας Γερανού, στη βόρεια πλευρά του νησιού, διαδρομή μέσα από τα χαρακτηριστικότερα φυσικά τοπία και τερματισμό στο δημαρχείο, αναδεικνύοντας την ιστορία, τον πολιτισμό και το φυσικό περιβάλλον του. Η φετινή διοργάνωση αναμένεται να ξεπεράσει τις 250 συμμετοχές από την Ελλάδα και το εξωτερικό, ενώ θα πλαισιωθεί και από πολιτιστικό πρόγραμμα.

Το Agios Nikolaos on SUP 2026 είναι διεθνής διοργάνωση θαλάσσιου αθλητισμού που θα γίνει στον Άγιο Νικόλαο Κρήτης από τις 18 έως τις 23 Σεπτεμβρίου 2026. Περιλαμβάνει αγώνες ICF World Cup και PEU SUP European Championship, προσελκύοντας κορυφαίους αθλητές, συνοδούς και επισκέπτες από πολλές χώρες του εξωτερικού. Το Agios Nikolaos on SUP συνδυάζει τον αθλητισμό, τη φυσική ομορφιά και την τουριστική εμπειρία, με το μοναδικό θαλάσσιο περιβάλλον της περιοχής να λειτουργεί ως φυσικό σκηνικό για μια διοργάνωση διεθνούς εμβέλειας, ενώ μέσα από αγώνες ταχύτητας, τεχνικές διαδρομές και αγώνες

μεγάλης απόστασης προσφέρει αθλητικό θέαμα υψηλού επιπέδου και ενδιαφέροντος, προωθώντας παράλληλα τη βιώσιμη σχέση με τη θάλασσα και τον υδάτινο αθλητισμό.

Την ίδια περίοδο, ο Άγιος Νικόλαος θα φιλοξενήσει ακόμη μία κορυφαία αθλητική διοργάνωση. Συγκεκριμένα, το Σαββατοκύριακο 19 και 20 Σεπτεμβρίου 2026 θα διεξαχθεί το 8ο Cliff Diving Agios Nikolaos 2026, ένα από τα πιο εντυπωσιακά αθλητικά events, που κάθε χρόνο προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες, με φόντο τη λίμνη Βουλισμένη. Στη φετινή διοργάνωση θα πάρουν μέρος 17 αθλητές από την Ευρώπη και τις ΗΠΑ, οι οποίοι θα αγωνιστούν σε θεαματικές καταδύσεις από εξέδρα σε ύψος περίπου 20 μ. στα βράχια, ενώ το event θα πλαισιωθεί και από παράλληλες πολιτιστικές δράσεις. Στόχος του Δήμου Αγίου Νικολάου είναι, μεταξύ άλλων, η περαιτέρω ανάδειξη της πόλης ως προορισμού για αθλητικό τουρισμό, μέσω διοργάνωσης εκδηλώσεων υψηλών προδιαγραφών.

Το 2ο Διεθνές Τουρνουά Μπάσκετ Γυναικών «Athens Cup 2026» θα διεξαχθεί από τις 28 έως και τις 30 Σεπτεμβρίου 2026 στο κλειστό γήπεδο μπάσκετ «Δημήτρης Καλτσάς» του

Αθηνάϊκού Qualco, στον Βύρωνα Αττικής, με τη συμμετοχή της νταμπλούχου ομάδας στην Ελλάδα το 2025-2026 και φιναλίστ του EuroCup Γυναικών 2026, καθώς και τριών ακόμη ομάδων από τη EuroLeague Γυναικών. Συγκεκριμένα, θα συμμετάσχουν η πρωταθλήτρια Τσεχίας 2025-2026 και πρωταθλήτρια Ευρώπης 2025, ZVVZ USK Praha, η νταμπλούχος Βελγίου 2025-2026

Kangoeroes Mechelen και η νταμπλούχος Ρουμανίας 2025-2026, CS Rapid Βουκουρεστίου. Το τουρνουά θα καλυφθεί από πολλά ΜΜΕ της Τσεχίας, του Βελγίου και της Ρουμανίας, ενώ λόγω του υψηλού επιπέδου των συμμετοχών θα υπάρξει και ζωντανή διαδικτυακή μετάδοση από το επίσημο κανάλι της FIBA EuroLeague.».

Στις Πρέσπες η υπουργός

Πολιτισμού – Νέα έργα για την προστασία και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς

Από έναν τόπο με ιδιαίτερο ιστορικό και αρχαιολογικό πλούτο, τις Πρέσπες, ξεκίνησε την περιοδεία της στην Φλώρινα η Υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη επιβεβαιώνοντας τη στρατηγική πολιτική επιλογή του Υπουργείου να επενδύει στον πολιτισμό ως δύναμη ανάπτυξης, εξωστρέφειας και συνεργασίας. Έργα για την προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη σημαντικών μνημείων και στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς των Πρεσπών έχουν σχεδιαστεί και εκτελούνται με επίκεντρο τη νησίδα του Αγίου Αχιλλείου και τον Άγιο Γερμανό.

Όπως δήλωσε η Υπουργός Πολιτισμού οι Πρέσπες διαθέτουν ένα εξαιρετικά σημαντικό φυσικό, ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα με τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή

κληρονομιά να αποτελεί ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά στοιχεία της ταυτότητάς του. “Στη νησίδα του Αγίου Αχιλλείου προχωρούμε σε ένα συνεκτικό πλέγμα παρεμβάσεων, με στόχο όχι μόνο την προστασία και αποκατάσταση των μνημείων, αλλά και την ουσιαστική ένταξή τους στη ζωή και στην αναπτυξιακή προοπτική του τόπου. Ήδη, για τη Μονή της Παναγίας Πορφύρας έχουν εγκριθεί μελέτες αποκατάστασης και ανάδειξης των αρχιτεκτονικών καταλοίπων και συντήρησης του τοιχογραφικού διακόσμου, συνολικού προϋπολογισμού 950.000 ευρώ. Παράλληλα, προωθείται η αποκατάσταση και ανάδειξη του Ναού των Αγίων Αποστόλων, με προϋπολογισμό 450.000

ευρώ” δήλωσε η κ. Μενδώνη. Οι παρεμβάσεις που εντάσσονται στον ευρύτερο σχεδιασμό για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς των Πρεσπών περιλαμβάνουν επίσης :

- εργασίες επισκευής και καθαρισμού στον Ναό του Αγίου Γεωργίου
- αποκατάσταση και επανάχρηση του παλαιού Δημοτικού Σχολείου Αγίου Αχιλλείου

- βελτίωση και ανάδειξη των μονοπατιών και των διαδρομών του Δήμου Πρεσπών

Η Υπουργός Πολιτισμού περιηγήθηκε στην παραλίμνια περιοχή των Ψαράδων όπου διασώζεται ένα ιδιαίτερα σημαντικό σύνολο ασκηταριών και βραχογραφιών, που μαρτυρούν τη διαχρονική παρουσία του μοναχισμού και την πνευματική και καλλιτεχνική ακμή των Πρεσπών.

ΕΘ - Λ. Μενδώνη: «Έργα

πολιτισμού 42 εκατ. ευρώ στη Θεσσαλονίκη από το Ταμείο Ανάκαμψης»

Έργα συνολικού ύψους περίπου 42 εκατ. ευρώ στη Θεσσαλονίκη χρηματοδοτήθηκαν από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), συμβάλλοντας στην αποκατάσταση και ανάδειξη μνημείων και πολιτιστικών υποδομών, αλλά και στον ψηφιακό μετασχηματισμό σημαντικών πολιτιστικών φορέων της πόλης.

Η νέα εικόνα της Εγνατίας οδού μετά την αποκατάσταση του Αλκαζάρ, η ολοκλήρωση των εργασιών στο Μπέη Χαμάμ λίγα μέτρα πιο πέρα, τα βυζαντινά μνημεία της

Θεσσαλονίκης που αποκαταστάθηκαν και αποδόθηκαν ή αποδίδονται στους πολίτες, αλλά και σημαντικές παρεμβάσεις σε σύγχρονους πολιτιστικούς οργανισμούς, αποτελούν μέρος των έργων που υλοποιήθηκαν με πόρους του ΤΑΑ.

Στα έργα αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, το νέο MOMus-Air, το μουσείο σύγχρονης τέχνης που λειτουργεί μόνιμα στο αεροδρόμιο «Μακεδονία», η καθολική προσβασιμότητα που αποκτήθηκε στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, καθώς και το υπερσύγχρονο ηχογραφικό κέντρο του.

Σημαντική είναι επίσης η αποκατάσταση του κτηρίου του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης και η ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων για τις ανάγκες του.

Τα παραπάνω ανέφερε η υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη, μιλώντας σήμερα σε ημερίδα για το αποτύπωμα του Ταμείου Ανάκαμψης, που πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης του MOMus, στο πλαίσιο της 90ής ΔΕΘ. Η ημερίδα εντάχθηκε στην ενότητα «Επενδύοντας στην Πολιτιστική Κληρονομιά: Ένας Πυλώνας Ανάπτυξης για το Μέλλον» και είχε ως αντικείμενο την ανάδειξη των αρχαιολογικών και πολιτιστικών έργων της Μακεδονίας και της Θράκης που χρηματοδοτήθηκαν από το ΤΑΑ, με έμφαση στη σύνδεση της προστασίας των μνημείων με τον βιώσιμο τουρισμό και την τοπική οικονομία. «Στο υπουργείο Πολιτισμού, ήδη από το 2019, σχεδιάσαμε 13 χάρτες, έναν για κάθε Περιφέρεια, με υποσύνολα τις Περιφερειακές Ενότητες. Εκεί καταγράψαμε τι χρειάζεται να γίνει, τι ζητούν οι τοπικές κοινωνίες και οι πολιτιστικοί φορείς και ποιες παρεμβάσεις θα είναι τελικά επωφελείς για κάθε περιοχή», ανέφερε η κ. Μενδώνη.

Όπως εξήγησε, στους σχεδιασμούς αυτούς εντάχθηκαν έργα, δράσεις και μεταρρυθμίσεις, με το Ταμείο Ανάκαμψης να δίνει τη δυνατότητα να προχωρήσουν

σημαντικές παρεμβάσεις νωρίτερα από ό,τι θα επέτρεπε η συνήθης χρηματοδοτική διαδικασία. «Το Ταμείο Ανάκαμψης ήρθε να χρηματοδοτήσει έργα τα οποία, φυσιολογικά, θα πήγαιναν τουλάχιστον τέσσερα χρόνια αργότερα, στην καλύτερη περίπτωση, όταν θα άνοιγε η νέα χρηματοδοτική περίοδος του ΕΣΠΑ. Έτσι, έργα που ήταν ώριμα ή ωρίμασαν με διαδικασίες fast track χρηματοδοτήθηκαν και προχώρησαν πολύ νωρίτερα», σημείωσε.

Σε πανελλαδικό επίπεδο, σύμφωνα με την υπουργό, οι αμιγώς πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης που κατευθύνθηκαν στον πολιτισμό ανήλθαν σε περίπου 450 εκατ. ευρώ, χωρίς να υπολογίζονται η συμβολή των εθνικών πόρων και ο ΦΠΑ, ο οποίος επίσης χρηματοδοτήθηκε από εθνικούς πόρους. Με τα κονδύλια αυτά, το υπουργείο Πολιτισμού υλοποίησε συνολικά 208 έργα σε ολόκληρη τη χώρα. Οι παρεμβάσεις αφορούν αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, νέα μουσεία και επανεκθέσεις υφιστάμενων μουσείων, αλλά και τον ψηφιακό μετασχηματισμό των υπηρεσιών και των πολιτιστικών οργανισμών. Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε η κ. Μενδώνη στον ψηφιακό μετασχηματισμό, υπογραμμίζοντας ότι αποτελεί πλέον κρίσιμο παράγοντα για τη βιωσιμότητα των πολιτιστικών δομών.

*Α*χ αυτό το Φθινόπωρο *(το κείμενο είναι του Γρηγόρη Μαλεβίτη, μέλος του Φίλων)*

Με τα πρωτοβρόχια θα 'ρθουν τα
μηνύματα
του χειμώνα: το ποτάμι θα θολώσει,
θα τριζοβολούν ξερά τα πλατανόφυλλα,
θα κρυώσει η νύχτα και θα μεγαλώσει.
Θα δροσοσταλάζουν κόκκινα τα κούμαρα,
κυκλαμιές θ' ανθούν στο χώμα ταίρια
ταίρια,

θα καπνίζουν σφαλιστά τα χωριατόσπιτα,
και θ' αρχίσουν τα σπιτιάτικα νυχτέρια.

Θα σωπάσει ο τζιτζικας, κι ετοιμοτάξιδα
γι' άλλων τόπων άνοιξη, μακριά απ' τα
χιόνια,

βράδυ βράδυ ως τα μεσούρανα θα
χύνονται

μαύροι φτερωτοί σταυροί, τα χελιδόνια.

Ω χαρά μας! το χειμώνα θα προσμένουμε,

δίχως πάγους και χιονιές να φοβηθούμε:

της ζωής μας το στερνό ταξίδι εκάναμε

και την άνοιξη άλλων τόπων δεν ποθούμε!

Γιώργος Δροσίνης «Τα Πρωτοβρόχια»

«...Ο δρόμος για το χωριό ανέβαινε ανάμεσα στα βουνά της Ηπείρου. Είχε βρέξει από τη νύχτα και η γης κρατούσε ακόμη το νερό της. Από τις χαράδρες έβγαине μια λεπτή καταχνιά και οι πλαγιές, βρεγμένες, είχαν σκοτεινιάσει. Μόνο εδώ κι εκεί, μέσα από τα σύννεφα, κατέβαινε μια δέσμη από φως και στάθμευε για λίγο πάνω στα δέντρα.

Αφήσαμε τον δρόμο και μπήκαμε στο δάσος. Τα πλατάνια είχαν αρχίσει να ρίχνουν τα φύλλα τους σε όλες τις αποχρώσεις του κίτρινου και της ώχρας και γίνονταν ένα με το αφράτο πουρναρόχωμα. Κάποια είχαν μαυρίσει και λιώσει. Το ξύλο που κειτόταν ανάμεσά τους, χρόνια φαγωμένο από τον

καιρό, άνοιγε τώρα με την υγρασία και γινόταν ίνες και ψίχουλα κατάλληλη τροφή για τα μικροσκοπικά εκείνα έντομα που δούλευαν ασταμάτητα για τις προμήθειες του χειμώνα που ερχόταν βιαστικός. Πάνω σ' αυτά έπεφταν τα καινούργια φύλλα, αποκαμωμένα από την πάλη τους να κρατηθούν όσο περισσότερο γινόταν στο κλαδί ενώ το φρέσκο χορτάρι έβγαине από παντού, λεπτό και πράσινο με μια ζωντάνια που ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τα φύλλα σε αποσύνθεση.

Η γη είχε τη μυρωδιά της. Ήταν μια μυρωδιά βαριά και γλυκιά μαζί, λες και θύμιαζε η γης τον ουρανό. Όπου πατούσαμε, ανέβαινε για λίγο στα ρουθούνια μας η ευλογημένη εκείνη μυρωδιά της γης και ύστερα χανόταν πάλι.

Στα κλαδιά ακούγονταν τα πουλιά. Ήταν ανήσυχα. Κάποια από τα τελευταία αποδημητικά δεν είχαν φύγει ακόμη. Πήγαιναν από το ένα δέντρο στο άλλο, πετούσαν λίγο, ξαναγύριζαν και έβγαζαν μικρές, κοφτές φωνές. Δεν ήταν το κελήδημα του καλοκαιριού,

το ξέγνοιαστο εκείνο παραλήρημα, το κεφάτο κουτσομπολιό που σου παίρνει τα αυτιά δίπλα στις γάργαρες πηγές του βουνού. Ήταν σαν να μιλούσαν μεταξύ τους βιαστικά.

Στον ουρανό, προς το μέρος του βουνού, είχε μαζευτεί ένα κατάμαυρο σύννεφο που

το άκουγες να κροταλάει από μακριά φοβερίζοντας για τον ερχομό του .

Κάθε τόσο ο ήλιος ξέφευγε από μια χαραμάδα του μαύρου ουρανού και έριχνε μια φωτεινή κηλίδα μέσα στο δάσος. Την έβλεπες πάνω σε έναν κορμό ή στα βρεγμένα φύλλα και νόμιζες πως άνοιξε ξαφνικά ένα παράθυρο. Μα το παράθυρο έκλεινε αμέσως σαν να μας υπενθύμιζε το βουνό ότι τα καλοκαιρινά λιοκάματα είχαν παρέλθει πια για τα καλά.

Προχωρήσαμε λίγο ακόμη. Στις ρίζες των δένδρων καταγής είχαν αρχίσει να φυτρώνουν μανιτάρια. Μικρά στην αρχή, ύστερα μεγαλύτερα, με τα καπέλα τους υγρά από τη βροχή. Ήταν κρυμμένα κάτω από τα φύλλα και φαίνονταν μόνον οι κορφές τους. Εδώ κι εκεί έμοιαζαν σαν μικρά πλασματάκια του δάσους, σαν μικροσκοπικά ζωτικά που είχαν βγει να δουν τον καιρό και να χαμογελάσουν για λίγο στους περαστικούς σαν και του λόγου μας.

Δεν είχαμε προχωρήσει πολύ όταν έπεσε η πρώτη ψιχάλα. Έπειτα ακούστηκε ένα μπουμπουνητό. Ήταν μάλλον ακόμα μακριά και το ακούσαμε μ' έναν ενδόμυχο φόβο ότι η βροχή θα μας προλάβαινε.

Πράγματι, το βουνό σε λίγο άρχισε να σκοτεινιάζει ανησυχητικά ενώ τα σύννεφα κατέβαιναν στις πλαγιές σαν τα παιδιά που προπορεύονται με τρεχογελάματα μπροστά από καλοκαιρινή λιτανεία. Ο αέρας σηκώθηκε μέσα στα πλατάνια και τα φύλλα άρχισαν να θροΐζουν όλα μαζί σαν η

λειτουργία της φύσης να είχε αρχίσει για τα καλά.

Γυρίσαμε προς την κατεύθυνση του χωριού το οποίο λίγο αργότερα φάνηκε πάνω στη περήφανη ράχη του απέναντι λόφου. Πέτρινα σπίτια, χαμηλά, με τις στέγες τους βρεγμένες. Από δυο τρεις καμινάδες έβγαине καπνός και ανέβαινε ίσια για λίγο, πριν τον πάρει ο αέρας και τον φέρει προς το μέρος μας με μυρωδιές από φρέσκο πουρνάρι και δαδί να μπουρμπουδιάζει στα τζάκια των σπιτιών.

Στην πλατεία ο κόσμος ήταν λίγος. Μπήκαμε στο καφενείο. Εκεί μέσα ήταν ζεστά. Η ξυλόσομπα έκαιγε στη γωνιά και τα ξύλα

έτριζαν. Κάποιος είχε αφήσει δίπλα της τα βρεγμένα του παπούτσια. Στα τζάμια είχε αρχίσει να μαζεύεται υγρασία. Μυρωδιά από τσιγάρο και κρασί που είχε ποτίσει τους τοίχους.

«Καλώς τους», μας είπε ένας χωριανός. Καθίσαμε. Δεν χρειάστηκε να παραγγείλουμε. Ήρθε το τσίπουρο. «Να ζεσταθείτε», είπε. Έξω έβρεχε δυνατά, είχε αρχίσει εδώ και κάμποση ώρα και ήταν ευτύχημα που προλάβαμε.

Μέσα στον καφενέ άρχισαν οι κουβέντες. Ένας μιλούσε για τις ελιές κάτω στα πεδινά:

«Δεν πρόλαβαν να τις μαζέψουν όλες». «Θα τις πάρει η βροχή;» «Αμα συνεχίσει έτσι, θα σαπίσουν στο χώμα». «Δεν σαπίζει βρε Ζωτ' μου η Ελιά κατου, η μπουμπουζίνα θα το φάει», απαντούσε ένας άλλος πιο δίπλα

Υστερα η κουβέντα πήγε στον καιρό, κι από τον καιρό στον χειμώνα. Θυμήθηκαν χρόνια παλιά με χιόνια, δρόμους κλειστούς, ζώα που χάθηκαν, ποτάμια που κατέβασαν νερό ως τις αυλές.

Έτσι γίνεται στα χωριά. Ο καιρός φέρνει τις παλιές ιστορίες. Και οι παλιές ιστορίες φέρνουν τις ακόμη πιο παλιές...

Στο διπλανό τραπέζι μιλούσαν για νεράιδες. Μιλούσαν ήσυχα, σαν να ήταν κάτι συνηθισμένο. Ένας είπε πως κάποτε τις είχαν δει κοντά στο νερό. Άλλος είπε πως εκείνο το

μέρος δεν ήταν για να περνάς νύχτα. Ένας τρίτος θυμήθηκε κάτι που του είχε πει ο παππούς του. Δεν συμφωνούσαν στις λεπτομέρειες. Συμφωνούσαν όμως πως η ιστορία είχε γίνει.

Η σόμπα έκαιγε και το τσίπουρο ζέσταινε το σώμα παρέα με το χωριάτικο λουκάνικο που είχε σιγοψηθεί στην θράκα. Έξω η βροχή είχε γίνει πιο ήρεμη. Τα τζάμια είχαν θαμπώσει και μέσα στο καφενείο είχαν μείνει μόνον οι φωνές, το τρίξιμο της φωτιάς και το κουταλάκι που χτυπούσε πότε πότε σε κάποιο ποτήρι.

Κάποιος παραδίπλα είπε: «Οι παλιουί ήξιραν πράματα. Δεν είχαν ουύτε χαρτιά ουύτε ρουλόγια. Ένα πουλί θωρούσαν κι ήξιραν πως η βρουχή ζύγωνι. Του φεγγάρ' κοιτούσαν κι πρόσιχαν του στουφάν' τ' . Τουν αγέρα άκουγαν, κι πριν λαλήσ' ου κόσμους, ήξιραν από πού θα ' ρθ' ου κιρός. Κι σαν μουσκοβόλαγι η βρεγμένη γης

κι του σάπιο ξύλου, έλιγαν μοναχοί τ' ς:
"Άλλαξι η πουχή." » και συμφώνησαν όλοι..

Βγήκαμε όταν η βροχή είχε σχεδόν σταματήσει. Ο δρόμος γυάλιζε. Τα νερά κατέβαιναν από τα καλντερίμια και έμπαιναν στα αυλάκια. Το βουνό ήταν τυλιγμένο στην ομίχλη. Από το δάσος ερχόταν η μυρωδιά της βροχής που τα νερά της άρχιζε ήδη να τα χωνεύει καρτερικά η γη

στα έγκατα της. Τότες ξάφνου μια αλεπού πέρασε τον δρόμο. Ήταν μικρή, αδύνατη, με τη ράχη της βρεγμένη. Στάθηκε μια στιγμή στην άλλη άκρη, γύρισε το κεφάλι της, μας κοίταξε σαν να ήθελε να ζυγιάσει τις κινήσεις της και ύστερα χάθηκε πίσω από μια πέτρινη μάντρα. «Πάει στα μικρά της», είπε ο χωριανός. Και συνέχισε να περπατά.

Μείναμε λίγο ακόμη εκεί. Πάνω από το βουνό είχε αρχίσει να ανοίγει ο ουρανός. Ένα αχνό φως έπεφτε στις στέγες και έκανε τις πέτρες να γυαλίζουν. Από τις καμινάδες ανέβαινε ακόμη καπνός και, χαμηλά στις ρεματιές, η καταχνιά τραβιόταν αργά, σαν να μην ήθελε να παραδώσει στη νύχτα τα προικιά της.

Το δάσος είχε σωπάσει. Μόνο από μακριά ακουγόταν το νερό που κατέβαινε ανάμεσα στις πέτρες. Σκεφτόμουν τα λόγια του χωριανού. «Άλλαξι η πουχή». Κι ας μην είχε αλλάξει τίποτε που να μπορούσε να σημειωθεί σ' ένα ημερολόγιο. Δεν είχε ακόμη κιτρινίσει ολόκληρο το δάσος, δεν είχε κρυώσει ο αέρας, δεν είχε έρθει ο χειμώνας. Κι όμως, κάτι είχε ήδη μετακινηθεί. Στη φωνή των πουλιών, στην υγρασία του χώματος, στη μυρωδιά του ξύλου, στα μανιτάρια που είχαν βγει μέσα από τη σήψη, στο πρώτο νερό που κύλησε από τις στέγες.

Ίσως αυτό να ήταν το αποκαλόκαιρο.

Κι εμείς, σκέφτηκα, μέσα στην πόλη, ζητούμε ημερομηνίες για όλα. Εδώ όμως δεν υπήρχε ημερομηνία. Υπήρχε το πουλί που σώπασε. Ο αέρας που γύρισε. Το σύννεφο που κατέβηκε στην κορφή. Η γης που άνοιξε και μύρισε. Η φωτιά που άναψε νωρίτερα στο καφενείο. Και μια αλεπού που διέσχισε βιαστικά τον βρεγμένο δρόμο για να προλάβει τα μικρά της.

Ο χωριανός είχε δίκιο. «Οι παλιουί ήξιραν πράματα.» Όχι γιατί είχαν περισσότερες γνώσεις από εμάς, αλλά γιατί είχαν περισσότερο καιρό να κοιτούν. Και ίσως, αν στεκόμασταν κι εμείς καμιά φορά αρκετά ακίνητοι, να ξανακούγαμε κάτι από εκείνη την γνώση των παλιών.

Ένα φύλλο να πέφτει. Ένα πουλί να προειδοποιεί. Έναν άνεμο να αλλάζει δρόμο. Τη βροχή να πλησιάζει πριν ακόμη ακουστεί. Και τη γη, ύστερα από ένα μακρύ καλοκαίρι, να ανασαίνει μέσα από το σάπιο φύλλο και το βρεγμένο ξύλο.

Πήραμε τον δρόμο της επιστροφής. Πίσω μας το χωριό είχε αρχίσει να χάνεται μέσα στην καταχνιά και το σούρουπο. Μόνο ο καπνός από τις καμινάδες έμενε για λίγο ακόμη πάνω από τις στέγες. Κάπου ψηλά, μέσα στα πλατάνια, ακούστηκε ξανά ένα πουλί. Αυτή τη φορά δεν κελάηδησε. Έβγαλε μονάχα μια σύντομη κραυγούλα. Σαν να έλεγε κάτι σ' εκείνα που έμεναν πίσω. Και το δάσος, βρεγμένο και σκοτεινό, κράτησε την απάντηση για τον εαυτό του...»

Ο λαός με βάσει την παράδοση επιτελούσε μια σειρά σημειολογικών ενεργειών του τέλους των καλοκαιρινών δραστηριοτήτων, του μαζέματος της σοδειάς και της έναρξης του φθινοπώρου, σαν δηλαδή να επρόκειτο για ένα πέρασμα που έπρεπε να εξαγνιστεί και να ευλογηθεί με λογής λογής ενέργειες όπως π.χ. ραντισμού των σπιτιών με αγιασμό, επιδίωξης του «καλού ποδαρικού», τοποθέτησης αποτροπαϊκών κλαδιών στην εξώπορτα, θυμιατισμάτων, αλείμματος των θυρών με μέλι και σχηματισμού σταυρών με

κόκκινη βαφή, επίρριψης καταχυσμάτων - σπόρων ροδιού αγιασμένου στην εκκλησία. Η σημαντικότερη γιορτή του Σεπτεμβρίου, η Ύψωση του Τιμίου Σταυρού (14 του μηνός), λειτουργεί ως χρονικό όριο στην κρίσιμη καμπή της φθινοπωρινής ισημερίας («Του Σταυρού σταύρωνε και σπέρνε»).

Για τους γεωργούς εθεωρείτο η πλέον ευλογημένη αφετηρία της νέας εργασιακής χρονιάς τους, ενώ οι αγροτικές συμβάσεις υπεγράφοντο συνήθως εκείνη την ημέρα (ο Σεπτέμβρης ονομάζεται από τον λαό Σταυρός ή Σταυριάτης και Σποριάρης). Την 1η του Σεπτέμβρη (Πρωτοσταυριά) ευλογούσαν σπόρο στην εκκλησία και ανακατεύοντάς τον με το υπόλοιπο γέννημα ανέπεμπαν την ευχή «Έλα Χριστέ μου και Παναγία μου, η ώρα η καλή!». Ή ευλογούσαν πολυσπόρια, ένα είδος πανσπερμίας, όπως η τροφή «βαρβάρα», υπέρ της αφθονίας της σοδειάς («Βοηθάει ο Άη- Γιάννης και ο Σταυρός, γιομίζει το αμπάρι κι ο ληνός»).

Οι κλώνοι βασιλικού που μοιράζονται στους ναούς, μέχρι σήμερα φυλλάσσονται στο εικονοστάσιο προς ποικίλες χρήσεις, μεταξύ των οποίων η παρασκευή προζυμιού χωρίς μαγιά, που «ανεβαίνει» με θαυματουργικό τρόπο, πιστοποιώντας μια συμβολική διάσταση, την ισχύ του ιεροποιημένου άνθους διά της μεταβιβάσεως της αγιαστικής, και υπερφυσικής δύναμης του Σταυρού.

Ο μήνας συνδέεται ακόμη με την παραγωγική δραστηριότητα του τρύγου (Τρυγητής, Τρυγομηνάς και Πετμεζάς). Η εποχή προσφέρει σταφύλια, μούστο για τις μουστόπιτες και κρασί. Ο Σεπτέμβρης εικονογραφείται να τρυγεί, να βρίσκεται βουτηγμένος σε έναν κόφινο ή να πατά σταφύλια ενώ άλλοτε αναπαριστώνται σκηνές τρύγου με γυναίκες, άνδρες και παιδιά.

Τι είναι το φθινόπωρο, αν δεν είναι η χλιοτραγουδημένη ψυχολογική μετάπτωσή μας από το γλαυκό, το ολόφωτο, το χαμογελαστό και όλο αισιοδοξία καλοκαίρι, σε μια σκουρόχρωμη, μουντή, γεμάτη μελαγχολικές εικόνες περίοδο; Μια εποχή που, έστω κι αν επαναλαμβάνεται αιώνες, φέρνει κάθε φορά άλλα δώρα -κι άλλα "καθήκοντα" - από εκείνα των άλλων εποχών... Να, έτσι, όπως συσσωρευτικά τα περιγράφει ο Μανιάτης ποιητής Νίκος Μοσχοβάκος:

"Ήρθε πάλι μαζί με τα χρυσάνθεμα και τα χωρίς αιδώ, γυμνά και ημίγυμνα δέντρα. Τα καθήκοντά μου γνωρίζω καλώς: βυσσινί, μπλε κίτρινο, ωχρό μέχρι λευκότητας κι εκτροπής μαλαματένιο φαιό.

Έπειτα πρωινή συννεφιά, άφιξη υγρασίας, ασάφεια ιδεογραμμάτων, βραχώδεις ακτές με τη θάλασσα φουρτουνιασμένη μες στην ασάφεια του γκριζου.

Τέλος λησμονιά αποδημητικών, νομίσματα ανίσχυρα, μελωδίες απόηχοι καιρών περασμένων,

κήποι απότιστοι, στο τραπέζι η φλόγα

μαζί με φθοράς μέρες κι αινιγματικά σούρουπα που σαν γατιά κουλουριάζονται στη γωνιά της μέρας που φεύγει.

Αίφνης αναρωτιέμαι ανήσυχος πού είναι το πρόσωπό μου και σε ποιον καθρέφτη θα το δω;"

Δεν είναι μόνο το “ρίγος χαράς” ή το φαιοκόκκινο αποτύπωμα μιας μέρας, ούτε το προοίμιο “θανάτου” που φέρνει πάντα κάθε επικείμενος χειμώνας: Ένα πρωτοβρόχι, με το “βρεγμένο χώμα”, εμπεριέχει και μια αίσθηση απωλεσθείσας θαλπωρής, μιας απελθούσας ανεπιστρεπτί “πρόσφατης στοργής”, η απώλεια της μητρικής ζέσης του καλοκαιριού.

Το φθινόπωρο είναι μια βαθιά μεταβατική περίοδος που σηματοδοτεί την αλλαγή προς το βαρύθυμο χειμώνα. Απ’ τα ρούχα που φορούμε, μέχρι την ανανέωση και το φρεσκάρισμα των σπιτιών μας. Κι απ’ την αλλαγή των διαθέσεών μας, μέχρι τον αναστοχασμό για τη ζωή που φεύγει. Είναι ανάγκη, όπως δεχόμαστε της πρώτης βροχής την εκτόνωση με τις χωμάτινες οσμές της, να κάνουμε το ίδιο κι εμείς αποτινάσσοντας από τις ζωές μας ό,τι μας πικραίνει αντικαθιστώντας με ό,τι φέρνει τη

χαρά. Η ανανέωση ενυπάρχει στη γέννησή μας όντας ο πρώτος κανόνας της Φύσης. Αποχαιρετούμε αντικείμενα κι ανθρώπους, όπως τα δέντρα αποχαιρετούν τα “γέρικα” φύλλα τους, παραχωρώντας χώρο στο νέο που ήδη εκκολάπτεται στους χυμούς κάθε δέντρου, κάθε ανθρώπου, κάθε όντος.

Οι περίοδοι της ζωής μας μοιάζουν με τις σταγόνες της βροχής, άλλες είναι ήσυχες και περνούν χωρίς θόρυβο κι άλλες σηκώνουν πλήθος σκόνης και κρότου στο πέρασμά τους. Μερικές είναι όμορφες κι ευχάριστες, φέρνουν την δροσιά και την προσμονή άλλες δύσκολες και οδυνηρές που γίνονται ένα με τον ιδρώτα στο μέτωπό μας και με τα δάκρυα στα ματόκλαδά μας. Κι αυτά τα δάκρυα τα ανακατεμένα με βροχή πέφτουν σαν τα φθινοπωρινά τα φύλλα καταγής και ένα με το χώμα είναι πια ο ουρανός κι ο άνθρωπος μαζί...

The musical encounter of two religious traditions

Capuchin Friar Giulio Gramegna, *harmonium*
Orthodox Deacon Father Vasilis Fratziskos, *piano*

Mixed Choir of the
Catholic Church of Evangelistria
Mixed Choir of the
Orthodox Church of Agios Nikolaos

TUESDAY, AUGUST 18, 2026

AGIOS NIKOLAOS CHURCH
HERMOUPOLIS

STARTS AT 20:00

Preface and commentaries by Nikos Kanellopoulos

Supported by the Holy Metropolis of Syros

Μια βραδιά στη Σύρο ανάμεσα σε δύο

θρησκευτικές παραδόσεις (Το Αφιέρωμα βασίζεται σε ανταπόκριση των μελών του Φίλων στην Σύρο)

Υπάρχουν τόποι όπου η ιστορία δεν βρίσκεται μόνο στα μνημεία, στις προσόψεις των κτιρίων ή στα αρχεία αλλά και στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι έμαθαν να κατοικούν ο ένας δίπλα στον άλλον. Βρίσκεται στις καμπάνες που ακούγονται από διαφορετικούς ναούς, στις γιορτές που αλλάζουν ημερολόγιο αλλά δεν παύουν να ανήκουν στον ίδιο τόπο, στις φωνές που ψάλλουν διαφορετικές λειτουργικές παραδόσεις και, ενίοτε, συναντώνται στην ίδια μουσική. Ίσως γι' αυτό η Σύρος να είναι ένας από τους ελάχιστους τόπους στην Ελλάδα όπου μια μουσική εκδήλωση μπορεί να αποκτήσει

τόσο καθαρά τον χαρακτήρα ενός ιστορικού γεγονότος.

Το βράδυ της 18ης Αυγούστου, στον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου Ερμούπολεως, η μουσική έγινε ακριβώς αυτό, ένας τόπος συνάντησης. Η «Μουσική συνάντηση δύο θρησκευτικών παραδόσεων», μία από τις ιδιαίτερες εκδηλώσεις του 10ου Διεθνούς Φεστιβάλ Εκκλησιαστικού Οργάνου «ΑΝΩ», δεν ήταν απλώς μια συναυλία. Ήταν μια συμβολική χειρονομία, σχεδόν μια μουσική αναπαράσταση της ίδιας της Σύρου. Μιας Σύρου που εδώ και δύο αιώνες έχει μάθει να μετατρέπει τη διαφορετικότητα σε

συνύπαρξη και την παράδοση σε κοινό πολιτισμό.

Η φετινή διοργάνωση του Φεστιβάλ «ΑΝΩ» είχε άλλωστε έναν ιδιαίτερο συμβολισμό... Δέκα χρόνια ζωής για το ίδιο το Φεστιβάλ

διαφορετικές εκκλησιαστικές παραδόσεις. Ο Καπουκίνος μοναχός π. Τζούλιο Γκραμένια, στο αερόφωνο αρμόνιο, και ο Ορθόδοξος διάκονος π. Βασίλειος Φρατζίσκος, στο πιάνο. Μαζί τους, οι Μικτές Χορωδίες του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Ερμουπόλεως

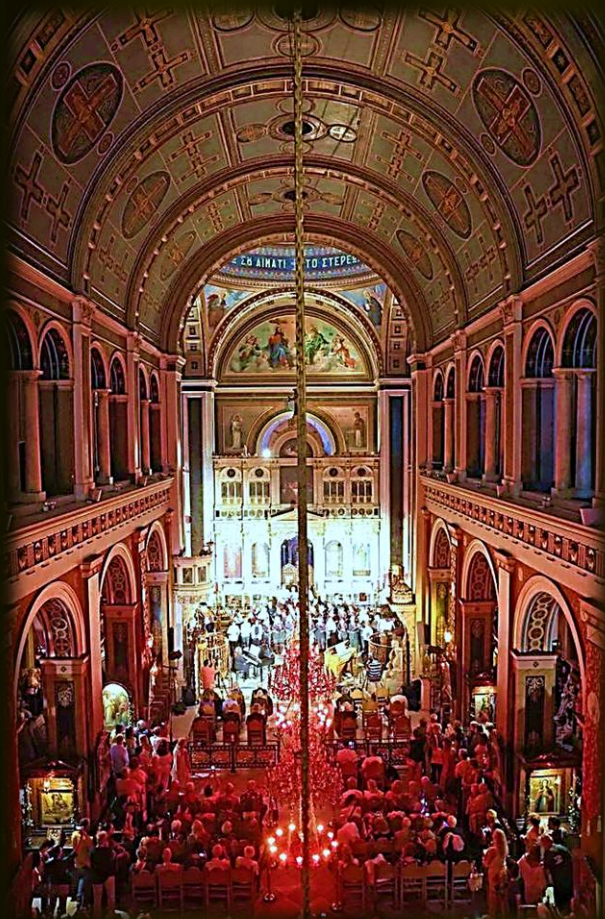
και διακόσια χρόνια από την ονοματοδοσία της Ερμούπολης. Μέσα σε αυτό το επετειακό πλαίσιο, η συνάντηση Καθολικών και Ορθοδόξων αποκτούσε μια ακόμη βαθύτερη σημασία. Η Ερμούπολη, πόλη που γεννήθηκε μέσα από τη συνάντηση πληθυσμών, ιδεών, εμπορικών δρόμων και πολιτισμών, έβρισκε στη μουσική έναν τρόπο να αφηγηθεί ξανά την ίδια της την ιστορία.

Στο κέντρο αυτής της συνάντησης βρέθηκαν δύο μουσικοί που προέρχονται από

και του Ιερού Ναού Ευαγγελίστριας Ερμουπόλεως. Δεν επρόκειτο, επομένως, για μια συμβολική παρουσία δύο προσώπων μόνο. Δύο ολόκληρες μουσικές και εκκλησιαστικές κοινότητες βρέθηκαν στον ίδιο χώρο και μίλησαν μέσα από έναν κοινό μουσικό λόγο.

Και ίσως εκεί ακριβώς να βρίσκεται η ουσία της βραδιάς. Γιατί η μουσική δεν χρειάζεται μετάφραση. Δεν ζητά από τον ακροατή να γνωρίζει το δόγμα του άλλου, να έχει μελετήσει την ιστορία των δύο Εκκλησιών ή

να γνωρίζει τις διαφορές των λειτουργικών τους παραδόσεων. Αρκεί να ακούσει. Η αρμονία προϋποθέτει περισσότερες από μία φωνές, η πολυφωνία δεν καταργεί τις διαφορετικές φωνές, αλλά τις κάνει να συνυπάρχουν.

Κάπως έτσι μοιάζει να λειτουργεί και η ίδια η Σύρος. Στο νησί αυτό, η Ορθοδοξία και ο Καθολικισμός δεν αποτελούν απλώς δύο παράλληλες θρησκευτικές παρουσίες. Είναι δύο ιστορικά νήματα που, μέσα στους αιώνες, πλέχτηκαν μέσα στην ίδια κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα. Η Άνω Σύρος και η Ερμούπολη, οι καθολικοί ναοί και οι ορθόδοξες εκκλησίες, οι διαφορετικές γιορτές και τα διαφορετικά λειτουργικά έθιμα, συνθέτουν ένα πολιτιστικό τοπίο που

δεν μπορεί να κατανοηθεί αν αφαιρεθεί οποιαδήποτε από τις δύο πλευρές.

Η μουσική βραδιά στον Άγιο Νικόλαο υπήρξε, με έναν τρόπο, η ηχητική αποτύπωση αυτής της ιστορίας. Και ήταν ίσως χαρακτηριστικό ότι η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε σε έναν ορθόδοξο ναό. Η φιλοξενία απέκτησε τη σημασία της ακριβώς επειδή οι ταυτότητες παρέμειναν διακριτές. Η συνάντηση δεν προϋπέθετε την κατάργηση της διαφοράς. Προϋπέθετε τον σεβασμό της. Αυτό είναι και το πιο ενδιαφέρον μάθημα της μουσικής. Μια χορωδία δεν γίνεται καλύτερη όταν όλοι τραγουδούν την ίδια φωνή. Γίνεται πλουσιότερη όταν κάθε φωνή βρίσκει τη θέση της μέσα στο σύνολο.

Ανάμεσα στους ανθρώπους που έδωσαν στη βραδιά αυτή το ιδιαίτερο νόημά της ήταν ο π. Βασίλειος Φρατζίσκος. Ο Ορθόδοξος διάκονος, με σπουδές στη Μουσική Ακαδημία Richard Strauss του Μονάχου, βρέθηκε στο πιάνο απέναντι από έναν Καπουκίνο μοναχό. Και όταν κλήθηκε να περιγράψει την εμπειρία αυτής της συνύπαρξης, δεν επέλεξε μια μουσικολογική ανάλυση ούτε μια εύκολη αναφορά στην «ενότητα».

Επέστρεψε στην ίδια την παράδοση της Εκκλησίας. Στα λόγια της τρίτης δέησης της Μεγάλης Συναπτής της Θείας Λειτουργίας: «Υπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.»

Ίσως δεν υπάρχει καλύτερη φράση για να περιγράψει κανείς αυτό που συνέβη εκείνο το βράδυ. Η μουσική, όταν είναι αληθινή, δεν επιβάλλει την ενότητα. Την αναζητά. Και η προσευχή, όταν ακούγεται πέρα από τα όρια της δικής μας συνήθειας, μπορεί να γίνει ένας διαφορετικός τρόπος να αναγνωρίσουμε τον άλλον.

Υπήρχε, ωστόσο, και κάτι ακόμη συμβολικό στην επιλογή του Φεστιβάλ «ΑΝΩ» να εντάξει αυτή τη συνάντηση στις επετειακές εκδηλώσεις για τα διακόσια χρόνια της ονοματοδοσίας της Ερμούπολης. Η επέτειος αφορά την ίδια την γέννηση μιας πόλης. Και μια πόλη δεν γεννιέται μόνο όταν χαράζονται δρόμοι, όταν χτίζονται σπίτια ή όταν υψώνονται δημόσια κτίρια. Γεννιέται όταν διαφορετικοί άνθρωποι αποφασίζουν να μοιραστούν έναν τόπο. Να αναφέρουμε

ότι πριν από το 1826 δεν υπήρχε πόλη στη συγκεκριμένη τοποθεσία, οπότε δεν είχε κάποιο παλαιότερο επίσημο όνομα. Η Ερμούπολη δημιουργήθηκε εκ του μηδενός κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Πριν φτάσουν οι πρόσφυγες από τη Χίο, τα Ψαρά και τη Μικρά Ασία, η περιοχή του λιμανιού ήταν μια

ερημική, βαλτώδης παραλία.

Η Ερμούπολη υπήρξε ακριβώς μια τέτοια ιστορική συνάντηση. Και η Σύρος εξακολουθεί να κουβαλά μέχρι σήμερα αυτή την ιδιότυπη εμπειρία της συνύπαρξης. Γι' αυτό και η μουσική συνάντηση των δύο παραδόσεων δεν έμοιαζε με κάτι ξένο προς την ιστορία του νησιού. Έμοιαζε περισσότερο με την επαναφορά μιας παλιάς, βαθιάς μνήμης. Σαν να θυμήθηκε για λίγο η

πόλη τον εαυτό της. Κι ίσως αυτός να είναι ένας από τους σπουδαιότερους ρόλους της τέχνης, να μας βοηθά να θυμόμαστε όχι μόνο όσα έγιναν, αλλά και όσα μπορούμε ακόμη να είμαστε.

Το Φεστιβάλ «ΑΝΩ» έχει τα τελευταία χρόνια, κατορθώσει να κάνει κάτι περισσότερο από το να παρουσιάζει υψηλού επιπέδου συναυλίες εκκλησιαστικού οργάνου.

Έχει μετατρέψει τους ναούς, τα μνημεία και την ίδια την ιστορική τοπογραφία της Σύρου σε ζωντανούς χώρους πολιτιστικού διαλόγου. Η φετινή διοργάνωση, με τις συναυλίες, τις μουσικές συμπράξεις, τις λογοτεχνικές αναγνώσεις και τις δράσεις που συνδέθηκαν με την επέτειο των διακοσίων χρόνων της Ερμούπολης, κινήθηκε ακριβώς σε αυτή την κατεύθυνση.

Η «Μουσική συνάντηση δύο θρησκευτικών παραδόσεων» υπήρξε ίσως η πιο καθαρή έκφραση αυτής της φιλοσοφίας. Γιατί στο τέλος, αυτό που έμεινε δεν ήταν η διάκριση

ανάμεσα στο καθολικό και το ορθόδοξο. Ήταν οι άνθρωποι.

Ένας Καπουκίνος μοναχός. Ένας Ορθόδοξος διάκονος. Δύο χορωδίες από διαφορετικές εκκλησιαστικές παραδόσεις.

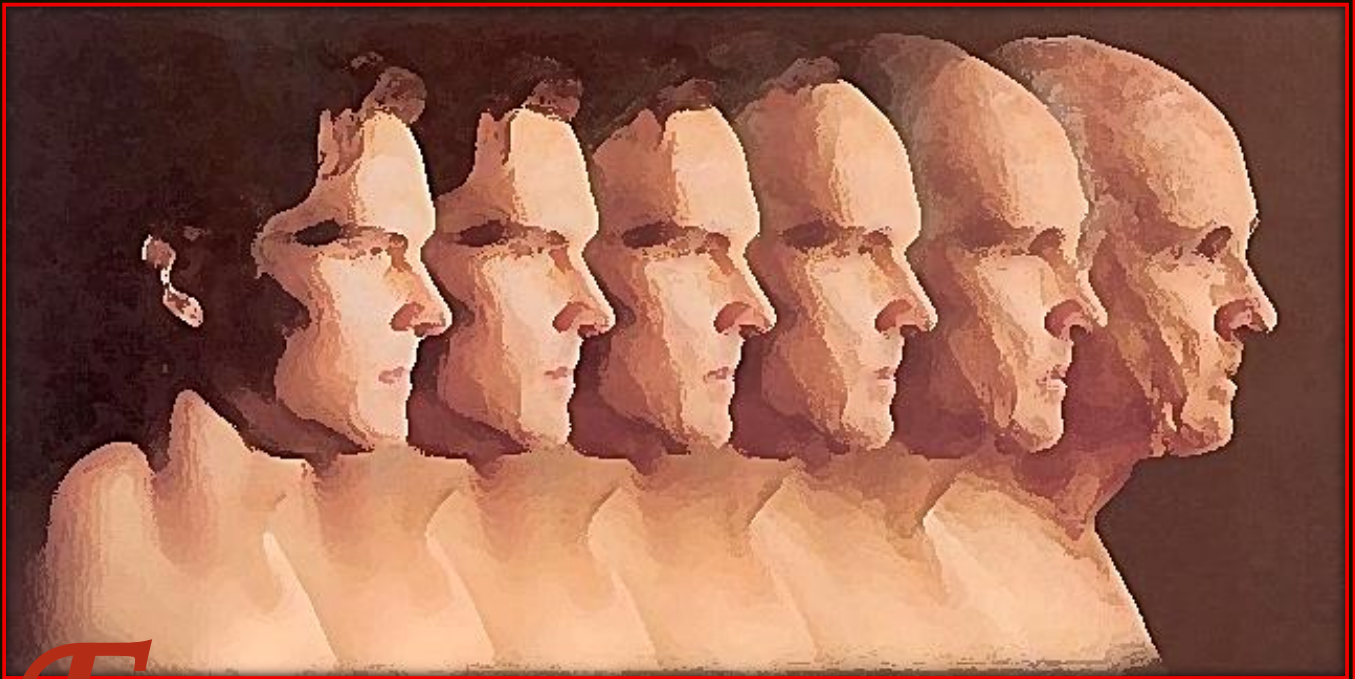
Ένας ναός. Ένα κοινό και ανάμεσά τους η μουσική.

Ίσως, λοιπόν, η πραγματική εικόνα της Σύρου να μην βρίσκεται ούτε στην Άνω

Σύρο ούτε στην Ερμούπολη

ξεχωριστά. Να βρίσκεται στον δρόμο που τις ενώνει. Σε εκείνο το νοητό μονοπάτι όπου η διαφορετικότητα δεν γίνεται σύνορο, αλλά γέφυρα. Και ίσως η πιο όμορφη μορφή συνύπαρξης να είναι τελικά το να μην χρειάζεται να πάψουμε να είμαστε διαφορετικοί για να μπορέσουμε να ακούσουμε ο ένας τον άλλον. Εκείνο το βράδυ, στον Άγιο Νικόλαο της Ερμούπολης, η Σύρος έδωσε, μέσα από τη μουσική, μια μικρή αλλά ουσιαστική απάντηση στο παλιό ερώτημα του πώς μπορούν δύο παραδόσεις να κατοικούν στον ίδιο τόπο. Με έναν τρόπο απλό. Ακούγοντας η μία την άλλη.

Ευθανασία Των Ηλικιωμένων Γονέων Σε

Προηγούμενους Αιώνες - Όταν τα γηρατειά θεωρούνταν βάρος *(Το άρθρο - ανάλυση είναι του Κωνσταντίνου Τσικλέα, μουσικός, συνθέτης, εκπαιδευτικός και μέλος της Γ.Σ. του Π.Π.Κ. «Ο Φίλων»)*

Από τον κώνειο της Κέας έως τον μύθο της «εγκατάλειψης» των γερόντων

Υπήρξαν άραγε εποχές κατά τις οποίες η κοινωνία θεωρούσε τον θάνατο ενός ηλικιωμένου ανθρώπου όχι ως τραγωδία, αλλά ως έναν τρόπο να απαλλαγεί η οικογένεια ή η κοινότητα από ένα βάρος; Το ερώτημα είναι παλιό όσο και ο ίδιος ο ανθρώπινος πολιτισμός. Σε διαφορετικούς λαούς και σε διαφορετικές εποχές συναντούμε αφηγήσεις για γέροντες που αυτοκτονούσαν, εγκαταλείπονταν, θανατώνονταν ή οδηγούνταν με κάποιον τρόπο προς τον θάνατο. Όμως χρειάζεται μεγάλη προσοχή: άλλο είναι ένα ιστορικά

τεκμηριωμένο έθιμο και άλλο ένας θρύλος, μια λογοτεχνική αφήγηση ή μια μεταγενέστερη λαϊκή παράδοση.

Ίσως, μάλιστα, αυτή ακριβώς η διάκριση να κάνει το θέμα ακόμη πιο συγκλονιστικό. Γιατί οι ιστορίες αυτές, πραγματικές ή μυθικές, αποκαλύπτουν έναν διαχρονικό φόβο του ανθρώπου μήπως κάποτε η ηλικία, η ασθένεια και η αδυναμία κάνουν τον άνθρωπο να θεωρηθεί «περιττός».

Η Κέα και ο περίφημος «νόμος των Κείων»

Η πιο γνωστή αρχαία ελληνική περίπτωση είναι η Κέα, η σημερινή Κέα ή Τζια. Ο

γεωγράφος Στράβων, περιγράφοντας την Κέα, αναφέρει ότι υπήρχε, κατά την παράδοση, ένας νόμος σύμφωνα με τον οποίο όσοι είχαν περάσει τα εξήντα χρόνια έπιναν κώνειο, ώστε να επαρκούν τα τρόφιμα για τους υπόλοιπους. Ο ίδιος ο Στράβων, όμως, χρησιμοποιεί διατύπωση που δείχνει ότι μεταφέρει μια παράδοση και όχι ότι καταγράφει ένα γεγονός που είχε ο ίδιος διαπιστώσει.

Η παράδοση αυτή συνδέθηκε με τη γνωστή φράση του Μενάνδρου για τον «νόμο των Κείων», σύμφωνα με τον οποίο όποιος δεν μπορούσε να ζει καλά δεν έπρεπε να ζει δυστυχισμένος. Η εικόνα που δημιουργήθηκε στους μεταγενέστερους ήταν εκείνη μιας κοινωνίας η οποία, όταν ένας άνθρωπος έφθανε σε προχωρημένη ηλικία, προτιμούσε να τον οδηγήσει σε έναν «καλό θάνατο», αντί να καταναλώνει πόρους που θα χρειαζόνταν οι νεότεροι.

Ωστόσο, η σύγχρονη ιστορική προσέγγιση απαιτεί μια ουσιαστική επιφύλαξη. Δεν έχουμε ασφαλή στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι κάθε Κείος μόλις συμπλήρωνε τα εξήντα έπρεπε υποχρεωτικά να πιει κώνειο. Άλλες αρχαίες μαρτυρίες φαίνεται να παρουσιάζουν περισσότερο την πράξη ως εκούσια επιλογή ορισμένων ανθρώπων που θεωρούσαν ότι δεν μπορούσαν πλέον να είναι χρήσιμοι στην πατρίδα τους. Ακόμη και παλαιότερες

φιλολογικές μελέτες είχαν επισημάνει ότι ο Στράβων μπορεί να μετέφερε μια παράδοση με υπερβολικά γενικευμένη μορφή.

Επομένως, είναι προτιμότερο να μιλάμε για την παράδοση του κώνειου στην Κέα και

όχι για έναν απολύτως αποδεδειγμένο νόμο «ευθανασίας στα εξήντα».

Ευθανασία ή «καλός θάνατος»;

Εδώ υπάρχει και ένα ενδιαφέρον γλωσσικό ζήτημα. Η λέξη «ευθανασία» είναι αρχαιοελληνική και σημαίνει κυριολεκτικά «καλός θάνατος». Στην αρχαιότητα, όμως, δεν είχε τη σημερινή, στενή ιατρική και νομική σημασία. Μπορούσε να δηλώνει έναν καλό, ήρεμο ή επιθυμητό θάνατο και όχι κατ' ανάγκην την ιατρικά υποβοηθούμενη διακοπή της ζωής ενός ανίατου ασθενούς.

Γι' αυτό ο όρος «ευθανασία των ηλικιωμένων» είναι χρήσιμος ως τίτλος ενός σύγχρονου ιστορικού προβληματισμού, αλλά δεν πρέπει να χρησιμοποιείται σαν να περιγράφει ακριβώς τη σημερινή έννοια της ευθανασίας.

Οι γέροντες στις μάντρες των χωραφιών

Στον ελληνικό λαϊκό πολιτισμό έχουν διασωθεί επίσης αφηγήσεις για πρακτικές πολύ σκληρές απέναντι στους ανήμπορους ηλικιωμένους. Σε ορισμένες προφορικές παραδόσεις αποδίδεται σε νησιά του Αιγαίου η συνήθεια να τοποθετούν τους γέροντες καθιστούς μέσα ή δίπλα σε μάντρες χωραφιών, αφήνοντας ένα άνοιγμα μπροστά στο πρόσωπό τους, ώστε να μπορούν να τους δίνουν τροφή.

Η εικόνα είναι ανατριχιαστική: ο ηλικιωμένος δεν θανατώνεται άμεσα, αλλά απομονώνεται από την κοινωνική ζωή και περιμένει τον φυσικό του θάνατο.

Ωστόσο, για μια τέτοια πρακτική δεν είναι εύκολο να βρεθεί σήμερα επαρκής πρωτογενής ιστορική τεκμηρίωση ώστε να παρουσιαστεί ως γενικευμένο «έθιμο των Κυκλάδων». Συνεπώς, εάν η ιστορία αυτή χρησιμοποιηθεί σε ένα ιστορικό άρθρο, θα πρέπει να παρουσιαστεί ως λαογραφική παράδοση ή προφορική μαρτυρία, και όχι ως βεβαιωμένο γεγονός που ίσχυε σε όλα τα κυκλαδίτικα νησιά.

Και αυτή η διάκριση είναι σημαντική. Οι παραδόσεις συχνά διατηρούν στη μνήμη τους πραγματικές κοινωνικές πρακτικές, αλλά ταυτόχρονα μπορούν να μετατρέψουν ένα σπάνιο περιστατικό σε «έθιμο» και ένα τοπικό γεγονός σε γενικευμένη συνήθεια.

Η ιστορία με το τζάκι στη Μεσαιωνική Γαλλία

Ανάλογη προσοχή χρειάζεται και για την αφήγηση ότι στη Μεσαιωνική Γαλλία υπήρχε συνήθεια να σπρώχνουν απότομα τους ηλικιωμένους γονείς όταν κάθονταν μπροστά στο τζάκι, ώστε να πέσουν μέσα στη φωτιά και να πεθάνουν.

Η ιστορία αυτή είναι εξαιρετικά χαρακτηριστική ενός ευρύτερου

ευρωπαϊκού μοτίβου λαϊκής αφήγησης: ο ηλικιωμένος θεωρείται βάρος και η οικογένεια βρίσκει έναν τρόπο να τον «ξεφορτωθεί». Δεν υπάρχει όμως αξιόπιστη ιστορική πηγή που να επιβεβαιώνει ότι επρόκειτο για καθιερωμένο μεσαιωνικό γαλλικό έθιμο. Ως εκ τούτου, θα ήταν παρακινδυνευμένο να γραφτεί ότι «οι Γάλλοι

του Μεσαίωνα έριχναν τους γέροντες στο τζάκι». Είναι ασφαλέστερο να αναφερθεί ως παράδοση ή λαϊκή αφήγηση που αποδίδεται στη μεσαιωνική Ευρώπη, έως ότου φυσικά βρεθεί συγκεκριμένη ιστορική πηγή.

Η ιαπωνική παράδοση του Ubasute

Πολύ γνωστότερη είναι η ιαπωνική παράδοση του Ubasute, της «εγκατάλειψης της ηλικιωμένης γυναίκας», σύμφωνα με την οποία ένας γιος μεταφέρει την ηλικιωμένη μητέρα του σε ένα απομονωμένο βουνό και την εγκαταλείπει εκεί για να πεθάνει.

Η παράδοση έχει βαθιές ρίζες στην ιαπωνική λογοτεχνία. Η περίφημη ιστορία του Όμπασουτε συνδέθηκε ιδιαίτερα με το βουνό Καμουρίκι, το οποίο έγινε γνωστό ως Όμπασουτεγιάμα. Η ιαπωνική πολιτιστική τεκμηρίωση επισημαίνει ότι οι σχετικές ιστορίες εμφανίζονται σε έργα της περιόδου Χεϊάν και λειτουργούν ως αφηγήσεις με ηθικό δίδαγμα για τον σεβασμό προς τους ηλικιωμένους.

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το Ubasute υπήρξε πραγματικό, γενικευμένο κοινωνικό σύστημα. Η σύγχρονη έρευνα δεν διαθέτει αξιόπιστα στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι στην Ιαπωνία υπήρχε ως κοινό έθιμο η μεταφορά των ηλικιωμένων στα βουνά για να πεθάνουν. Η ίδια η ιαπωνική βιβλιογραφική παράδοση το αντιμετωπίζει κυρίως ως θρύλο και λογοτεχνικό μοτίβο. Και εδώ, επομένως, η παράδοση μπορεί να είναι ιστορικά πολύτιμη χωρίς να είναι κυριολεκτικά ιστορικό γεγονός.

Και στον ελληνικό χώρο;

Παρόμοιες αφηγήσεις περί εγκατάλειψης ηλικιωμένων σε απομονωμένες περιοχές έχουν διασωθεί και σε ελληνικές προφορικές παραδόσεις. Αναφορές που συνδέουν τέτοιες πρακτικές με την Ερμιονίδα και τη Μάνη παρουσιάζουν ιδιαίτερο λαογραφικό ενδιαφέρον, αλλά χρειάζονται

συγκεκριμένες τοπικές πηγές, παλαιότερες καταγραφές, λαογραφικές συλλογές, προφορικές μαρτυρίες με τόπο και χρόνο καταγραφής, προκειμένου να μπορούν να παρουσιαστούν ως ιστορικά τεκμηριωμένες πρακτικές.

Εδώ βρίσκεται ίσως το πιο ενδιαφέρον σημείο της έρευνας: η επανάληψη ενός παρόμοιου μοτίβου σε διαφορετικούς πολιτισμούς δεν αποδεικνύει ότι όλοι εφάρμοζαν την ίδια πρακτική. Μπορεί όμως να δείχνει ότι ο φόβος της κοινωνικής

εγκατάλειψης των ηλικιωμένων είναι ένα παγκόσμιο και πανάρχαιο θέμα της ανθρωπίνης φαντασίας.

Από την εγκατάλειψη στην προστασία του γέροντα

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον η χριστιανική διδασκαλία. Η εντολή «Τίμα τον πατέρα σου και τη μητέρα σου» δεν ήταν καινούργια στον 4ο αιώνα. Προέρχεται από την Παλαιά Διαθήκη και αποτελεί ήδη μία από τις Δέκα Εντολές.

Ο Μέγας Βασίλειος, όμως, όπως και άλλοι Πατέρες της Εκκλησίας, έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην ηθική υποχρέωση του ανθρώπου απέναντι στους γονείς και στους ηλικιωμένους. Σε λόγο που του αποδίδεται και αφορά την τιμή προς τους γονείς, η εντολή «Τίμα τον πατέρα σου και τη μητέρα σου» βρίσκεται στο κέντρο της ηθικής διδασκαλίας.

Θα ήταν, πάντως, ιστορικά αυθαίρετο να υποστηρίξουμε ότι ο Μέγας Βασίλειος κήρυττε εναντίον συγκεκριμένων εθίμων της Κέας, των Κυκλάδων, της Μάνης ή της Ερμιονίδας. Δεν διαθέτουμε τέτοια τεκμηρίωση. Μπορούμε όμως να διατυπώσουμε μια ευρύτερη και πιο

ουσιαστική σκέψη: η χριστιανική ηθική του 4ου αιώνα αντιστρέφει τη λογική σύμφωνα με την οποία η αξία του ανθρώπου εξαρτάται από τη χρησιμότητά του. Η αξία του γέροντα δεν καθορίζεται από το αν είναι παραγωγικός, αν μπορεί να πολεμήσει, αν μπορεί να εργαστεί, αν συνεισφέρει στην οικονομία της οικογένειας, αλλά επειδή είναι άνθρωπος και ακόμη περισσότερο, επειδή είναι ο πατέρας ή η μητέρα που έδωσε ζωή στην επόμενη γενιά.

Από τον «χρήσιμο» άνθρωπο στον άνθρωπο με αξία

Ίσως εδώ βρίσκεται και το βαθύτερο νόημα όλων αυτών των παλιών ιστοριών. Στην Κέα, η παράδοση του κώνειου συνδέεται με την ανάγκη να εξοικονομηθούν τρόφιμα για την κοινότητα. Στον μύθο του Ubasute, η εγκατάλειψη συνδέεται με τη φτώχεια και το οικογενειακό βάρος. Σε άλλες λαϊκές

αφηγήσεις, ο ηλικιωμένος εμφανίζεται ως πρόσωπο που δεν μπορεί πλέον να εργαστεί και επομένως θεωρείται βάρος. Όλα αυτά εκφράζουν, με διαφορετικούς τρόπους, την ίδια σκληρή εξίσωση: «Όποιος δεν μπορεί πλέον να προσφέρει, δεν είναι πλέον χρήσιμος».

Απέναντι σε αυτή τη λογική στέκεται η άλλη αντίληψη, εκείνη που θα γίνει θεμελιώδης στη χριστιανική ηθική: ο άνθρωπος δεν έχει αξία επειδή είναι χρήσιμος. Έχει αξία επειδή είναι άνθρωπος. Γι' αυτό και η εντολή «Τίμα τον πατέρα σου και τη μητέρα σου» αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα όταν οι γονείς γερνούν. Η τιμή προς τους γονείς δεν αφορά μόνο την περίοδο κατά την οποία εκείνοι φροντίζουν τα παιδιά τους. Αφορά και την αντίστροφη στιγμή της ζωής, όταν τα παιδιά καλούνται να φροντίσουν εκείνους που κάποτε τα φρόντισαν.

Η μνήμη που μετατρέπει την ιστορία σε προειδοποίηση

Δεν πρέπει, λοιπόν, να δεχθούμε άκριτα κάθε παλιά αφήγηση ως ιστορική αλήθεια. Η Κέα πράγματι συνδέεται με την αρχαία μαρτυρία του Στράβωνα για το κώνειο, αλλά η ακριβής έκταση και η υποχρεωτικότητα της πρακτικής παραμένουν ζητήματα ερμηνείας. Το Ubasute από την άλλη είναι

σημαντικό ιαπωνικό λαογραφικό μοτίβο, αλλά δεν αποδεικνύει ότι υπήρχε γενικευμένη πρακτική εγκατάλειψης ηλικιωμένων στα βουνά. Και οι ιστορίες για τους ηλικιωμένους στις μάντρες των νησιών, για την πτώση στο τζάκι ή για την εγκατάλειψη γερόντων στην Ερμιονίδα και τη Μάνη πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα λαογραφικής έρευνας μέχρι να βρεθούν οι συγκεκριμένες πηγές που θα επιτρέψουν την ιστορική τους επιβεβαίωση.

Αλλά ακόμη και όταν ένας θρύλος δεν είναι κυριολεκτικά αληθινός, μπορεί να κρύβει μια αλήθεια για τον πολιτισμό που τον δημιούργησε. Οι κοινωνίες διηγούνται ιστορίες για να θυμούνται τι φοβούνται, τι καταδικάζουν και τι θέλουν να διδάξουν στα παιδιά τους. Ίσως γι' αυτό οι ιστορίες του γέροντα που εγκαταλείπεται, του πατέρα που γίνεται βάρος και της μητέρας που οδηγείται στο βουνό επέζησαν μέσα στους αιώνες. Δεν είναι μόνο ιστορίες για τον θάνατο. Είναι ιστορίες για το πώς μια κοινωνία αποφασίζει ποια είναι η αξία μιας ανθρώπινης ζωής.

Και απέναντι σε αυτές τις σκοτεινές παραδόσεις, η παλιά εντολή εξακολουθεί να ακούγεται με εντυπωσιακή δύναμη: «Τίμα τον πατέρα σου και τη μητέρα σου». Ίσως τελικά η βαθύτερη σημασία της να βρίσκεται

ακριβώς εκεί: όχι όταν οι γονείς είναι δυνατοί και μας προστατεύουν, αλλά όταν έχουν γεράσει, όταν έχουν αδυνατίσει και όταν η φροντίδα τους έχει γίνει ευθύνη της επόμενης γενιάς. Τότε κρίνεται ο πολιτισμός

μιας κοινωνίας. Όχι από το πώς αντιμετωπίζει τον ισχυρό άνθρωπο, αλλά από το πώς αντιμετωπίζει εκείνον που δεν μπορεί πλέον να ανταποδώσει τίποτε.

Η Γωνιά του Βιβλίου με τις Εκδόσεις Παπαγρηγορίου - Νάκας

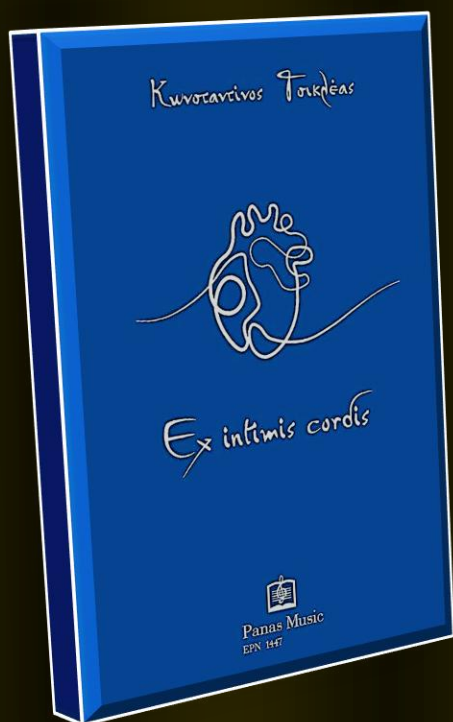

Ο Εκδοτικός Οίκος Παπαγρηγορίου – Νάκας αποτελεί από το 2018 επίσημο Χορηγό των Διαγωνισμών του Πνευματικού μας Κέντρου «Ταλέντα Βραβεία Φίλωνα» χορηγώντας κάθε χρόνο δωρο-επιταγές στους βραβευθέντες με Α΄, Β΄ και Γ΄ Βραβεία. Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος ο Εκδοτικός Οίκος ήταν στο πλευρό του Φίλωνα μα πάνω απ’ όλα ήταν υποστηρικτής των προσπαθειών όλων εκείνων των παιδιών που μοχθούν για την τέχνη της Μουσικής καλλιτεχνικής παιδείας. Ο Φίλωνας τιμώντας τον Οίκο που τόσα χρόνια έχει σταθεί στο πλευρό του αφιερώνει σε κάθε τεύχος του Magazino «Τέχνη & Πολιτισμός» μία βιβλιοπαρουσίαση που αφορά τις νέες εκδόσεις. Από τον Φίλωνα αλλά και όλους τους νέους που έχουν επωφεληθεί από την μεγάλη αυτή δωρεά αγάπης «Ένα Μεγάλο Ευχαριστώ». Η εταιρία ΠΑΠΑΓΡΗΓΟΡΙΟΥ –

Εκδοτικός Οίκος Παπαγρηγορίου

– Νάκας. Χορηγός των Μουσικών Διαγωνισμών «Ταλέντα Βραβεία Φίλωνα»

ΝΑΚΑΣ (Panas Music), ιδρύθηκε το 1980 από τους Κώστα Παπαγρηγορίου και Χαρίλαο Νάκα. Δραστηριοποιήθηκε αρχικώς στο χώρο των μουσικών εκδόσεων εκδίδοντας τους περισσότερους Έλληνες Συνθέτες κάτι που έως τότε δεν υπήρχε στην Ελληνική Μουσική Εκδοτική αγορά. Κάλυψε το κενό σε βιβλία μουσικής ξένων εκδοτικών οίκων εισάγοντας μεγάλο αριθμό από την παγκόσμια εκδοτική δημιουργία, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στον τομέα της κλασικής κιθάρας. Πολύ σύντομα επεκτάθηκε στην εμπορία μουσικών επαγγελματικών και ερασιτεχνικών οργάνων. Στον τομέα των μουσικών εκδόσεων έδωσε μεγάλη προσοχή στην ποιότητα, κάτι που μέχρι τότε δεν καλυπτόταν επαρκώς. Σήμερα, με την πολύχρονη πείρα της και χρησιμοποιώντας την σύγχρονη τεχνολογία έχει ανεβάσει κατά πολύ την ποιότητα των υπηρεσιών της και προσδοκά στο μέλλον να προσφέρει ό,τι καλύτερο σε αυτόν το τομέα.

Μια σημαντική έκδοση για τη μουσική και τους ανθρώπους της

Ο γνωστός, συνθέτης, μουσικολόγος, μαέστρος και εκπαιδευτικός Κωνσταντίνος Τσικλέας, εξέδωσε πρόσφατα το βιβλίο **Ex Intimis Cordis** από τις εκδόσεις Papas Music (Αθήνα, Ιούλιος 2026), μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα έκδοση αφιερωμένη στη μουσική, στους ανθρώπους της και στις ιστορίες που συχνά μένουν μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας.

Don't judge a book by its cover, λένε οι Άγγλοι. Στην περίπτωση όμως του Ex Intimis Cordis, το καλαίσθητο εξώφυλλο, την επιμέλεια του οποίου είχε η Ρόζα Βουλαρίνου, μοιάζει να βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με την ουσία του

περιεχομένου: ένα βιβλίο που έρχεται «από τα ενδόμυχα της καρδιάς» και αναζητά όχι απλώς τη μουσική πίσω από τα πρόσωπα, αλλά τον άνθρωπο πίσω από τη μουσική. Ο Κωνσταντίνος Τσικλέας, συγγραφέας και επιμελητής της έκδοσης, συγκεντρώνει στις σελίδες του βιβλίου μικρές ιστορίες, αφηγήσεις, μαρτυρίες και μελέτες που φωτίζουν σημαντικούς καλλιτέχνες, μουσικούς και δασκάλους, των οποίων η αξία και η προσφορά δεν είναι πάντοτε όσο γνωστές θα τους άξιζε. Μαζί του συμμετέχουν σημαντικοί άνθρωποι από τον χώρο της μουσικής, της εκπαίδευσης και της έρευνας, μεταξύ των οποίων ο Αθανάσιος Τρικούπης, ο Κωνσταντίνος Καλλιός, ο Αθανάσιος Νάστος, ο Francesco Pennarola, ο Νίκος Ξένιος ενώ το προλογικό σημείωμα του βιβλίου υπογράφει ο Πρόεδρος του Φίλωνα, Νικόλαος Σοφιανός.

Το Ex Intimis Cordis δεν αποτελεί μια συμβατική συλλογή βιογραφιών. Οι μορφές

που παρουσιάζονται στις σελίδες του δεν αντιμετωπίζονται ως απλές καταχωρίσεις ενός μουσικού λεξικού. Είναι άνθρωποι που θα μπορούσε κανείς να χαρακτηρίσει μύστες της τέχνης: πρόσωπα αφιερωμένα με ασκητική προσήλωση στη μουσική και στη διδασκαλία της, συχνά με ευρύτατη παιδεία, ανθρωπιστική αντίληψη και, πάνω απ' όλα, με την ανιδιοτέλεια ως στάση ζωής. Ανάμεσα στα πρόσωπα που αναδεικνύονται βρίσκονται ο ελληνικής καταγωγής συνθέτης Antonio Liberali (1814–1842), ο Δημήτριος Χαμουδόπουλος, ο καλαβρυτινός συνθέτης Βίκτωρας Μπαλαλάς, ο οποίος εκτελέστηκε σε νεαρή ηλικία από τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής, η πιανίστα και παιδί-θαύμα της δεκαετίας του 1920 Μαίρη Τραβασάρου, ο μικρασιάτης μουσικός Κίμων Χατζηαντωνιάδης (1919–2009), ο πιανίστας και καθηγητής πιάνου Μαξ Χάλλεκερ, ο αείμνηστος μαέστρος και πιανίστας Γιώργος Χατζηνίκος, ο μαέστρος, συνθέτης και καθηγητής Βασίλης Δέλλιος, ο σπουδαίος λυρικός τραγουδιστής Κώστας Πασχάλης και ο ελληνοαμερικανός συνθέτης Ανδρέας Μακρής.

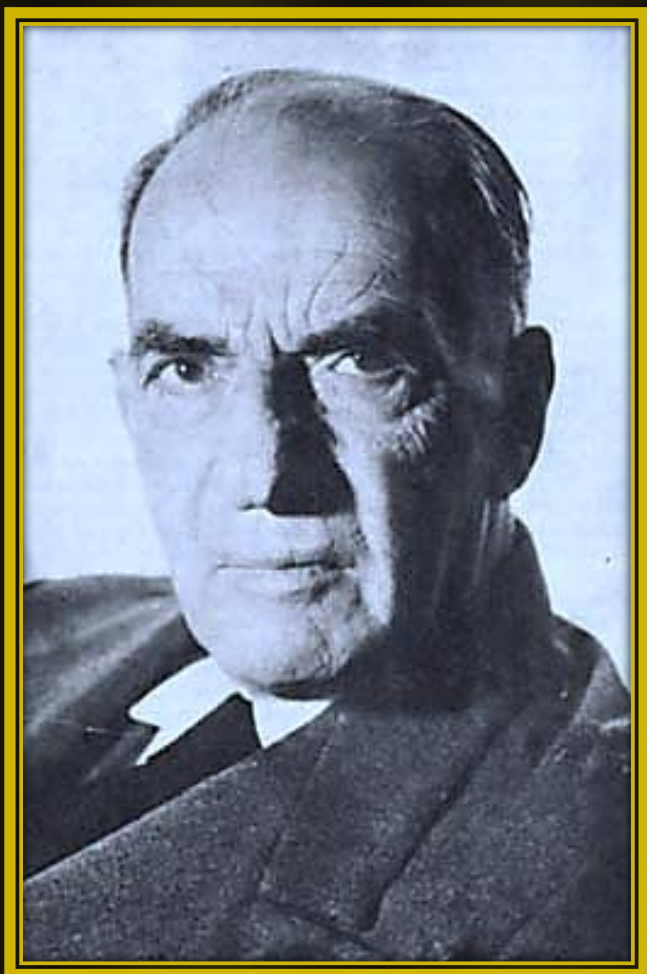
Αξιοσημείωτο είναι επίσης το φωτογραφικό υλικό της έκδοσης, μέρος του οποίου διαθέτει ιδιαίτερη ιστορική αξία, καθώς λειτουργεί ως πολύτιμο τεκμήριο μιας μουσικής ζωής που, σε αρκετές περιπτώσεις,

κινδυνεύει να χαθεί από τη συλλογική μνήμη.

Το βιβλίο προσιδιάζει, θα έλεγε κανείς, σε μια σειρά από «Moments Musicaux»: μικρές στιγμές, πρόσωπα και ιστορίες που, όταν συγκεντρωθούν, συνθέτουν ένα ευρύτερο πορτρέτο της μουσικής ζωής που εκπηγάζει από τον τόπο μας και τους ανθρώπους του. Και ίσως αυτή να είναι τελικά η μεγαλύτερη αξία του *Ex Intimis Cordis*: ότι δεν ενδιαφέρεται μόνο για τις νότες, τις παρτιτούρες και τα έργα, αλλά για την ανθρώπινη παρουσία που βρίσκεται πίσω από αυτά. Για την αφοσίωση, την πνευματικότητα, την προσήλωση στην τέχνη και εκείνη την ιδιαίτερη σχέση δασκάλου και μαθητή μέσα από την οποία η μουσική μετατρέπεται από γνώση σε βίωμα και από τεχνική σε πολιτισμό.

Το *Ex Intimis Cordis* κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Panas Music. Στο πλαίσιο του 54ου Φεστιβάλ Βιβλίου στο Πεδίον του Άρεως, το οποίο θα πραγματοποιηθεί από την Παρασκευή 4 Σεπτεμβρίου έως και την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου, το βιβλίο θα βρίσκεται στο περίπτερο 283 του Απολλώνιου Ωδείου, όπου οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να το αναζητήσουν..

Πανόραμα Τέχνης, Πολιτισμού & Αισθητικής

Η Ιδιαίτερη γραφή του

Κοσμά Πολίτη: ζωή, μνήμη και απώλεια (Το άρθρο επιμελήθηκε η Κατερίνα Ζώτου)

με πίσω του μια μακρά τραπεζική σταδιοδρομία, και χωρίς να έχει προηγουμένως οικοδομήσει γύρω από το όνομά του την παραμικρή φιλολογική δημοσιότητα.

Τα έργα που περισσότερο από κάθε άλλα συνδέθηκαν με το όνομά του είναι το *Eroïca*, που κυκλοφόρησε το 1938, και το *Στου Χατζηφράγκου*, που εκδόθηκε το 1962. Το δεύτερο, ιδιαίτερα, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες λογοτεχνικές ανασυνθέσεις της κοσμοπολίτικης Σμύρνης πριν από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Ο Πολίτης υπήρξε, ωστόσο, και σημαντικός μεταφραστής. Μετέφερε στα ελληνικά έργα δημιουργών όπως ο Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, ο Χένρι Μίλερ, ο Έντγκαρ Άλλαν Πόε, ο Τζέιμς Τζόυς και η Περλ Μπακ, ανάμεσα σε άλλους.

Γεννήθηκε στην Αθήνα, στις 16 Μαρτίου 1888. Ο πατέρας του, Λεωνίδας, ήταν έμπορος και καταγόταν από τη Μυτιλήνη,

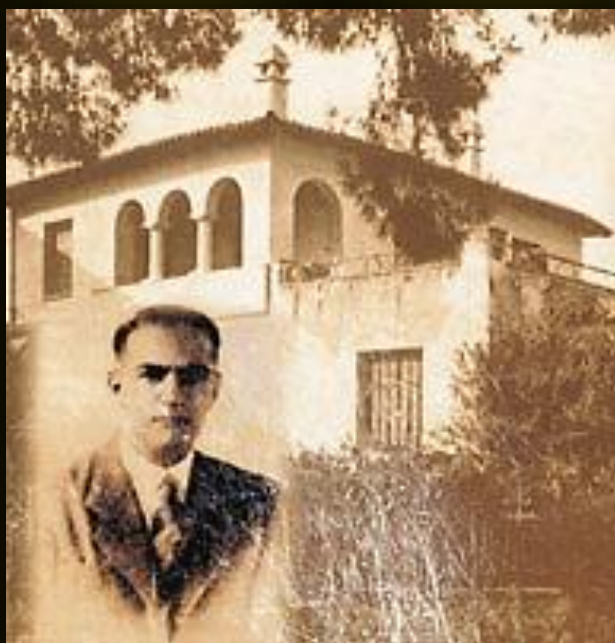
Ο Κοσμάς Πολίτης, το λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Παρασκευά Ταβελούδη, συγκαταλέγεται ανάμεσα στις σημαντικότερες μορφές της ελληνικής πεζογραφίας της Γενιάς του '30. Η παρουσία του στα ελληνικά γράμματα υπήρξε ιδιότυπη και, κατά κάποιον τρόπο, απρόβλεπτη καθώς δεν ακολούθησε από νωρίς τον δρόμο του επαγγελματία λογοτέχνη, ούτε εγκατέλειψε την πρακτική ζωή για να αφοσιωθεί στη λογοτεχνία. Αντιθέτως, όταν εμφανίστηκε στα γράμματα ήταν ήδη σαραντα-δύο ετών,

ενώ η μητέρα του, Καλλιόπη Χατζημάρκου, καταγόταν από το Αϊβαλί. Η οικογένεια, ύστερα από μια οικονομική καταστροφή, αναγκάστηκε το 1890 να εγκαταλείψει την Αθήνα και να εγκατασταθεί στη Σμύρνη. Έτσι, η πόλη που επρόκειτο αργότερα να αποτελέσει έναν από τους σημαντικότερους λογοτεχνικούς τόπους της ζωής και του έργου του, έγινε από πολύ νωρίς ο πραγματικός τόπος της παιδικής του ηλικίας.

Τα χρόνια αυτά δεν υπήρξαν ανέφελα. Ο πατέρας του ήταν αυταρχικός, ενώ η μητέρα του, φιλάσθενη για μεγάλο διάστημα, πέθανε όταν ο Παρασκευάς ήταν μόλις δώδεκα ετών. Μετά τον θάνατό της, την ανατροφή και τη φροντίδα του ανέλαβαν μια Γαλλίδα δασκάλα και η μεγαλύτερη αδελφή του, Μαρία, η οποία ήταν κατά δεκαοκτώ χρόνια μεγαλύτερή του. Η πρώιμη αυτή εμπειρία απώλειας, οικογενειακής αυστηρότητας και πρόωρης ενηλικίωσης θα αποτελούσε ένα από τα βαθύτερα, έστω και έμμεσα, βιωματικά στρώματα της μετέπειτα ζωής του.

Προερχόμενος από μεσοαστική οικογένεια, φοίτησε αρχικά στην περίφημη Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης, από το 1900 έως το

1904, και στη συνέχεια στο Αμερικανικό Κολέγιο της Σμύρνης, κατά το διάστημα 1904-1905. Δεν ολοκλήρωσε, ωστόσο, τις σπουδές του και δεν απέκτησε απολυτήριο. Η ανάγκη για εργασία τον οδήγησε νωρίς στην επαγγελματική ζωή. Το 1905 προσλήφθηκε στην Τράπεζα Ανατολής, όπου εργάστηκε έως το 1911, και κατόπιν, από το 1911 μέχρι το 1919, εργάστηκε στη Wiener Bank.

Η προσωπική του ζωή πήρε μια αποφασιστική τροπή το 1918, όταν ερωτεύτηκε κεραυνοβόλα και παντρεύτηκε την Κλάρα Κρέσπι, γυναίκα ευγενικής αυστρουγγρικής καταγωγής. Έναν χρόνο αργότερα, το 1919, γεννήθηκε η κόρη τους, Φοίβη,

μετέπειτα Κνούλη. Την ίδια χρονιά ο Πολίτης ξεκίνησε να εργάζεται στη Crédit Foncier d'Algérie et de Tunisie στη Σμύρνη, όπου παρέμεινε μέχρι το 1922.

Η ζωή του, όπως και η ζωή ολόκληρου του ελληνικού κόσμου της Σμύρνης, ανατράπηκε οριστικά το 1922. Η Μικρασιατική Καταστροφή τον ανάγκασε να εγκαταλείψει την πόλη στην οποία είχε περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του. Η έξοδος από τη Σμύρνη δεν ήταν απλώς ένας

γεωγραφικός εκτοπισμός αλλά υπήρξε στην ουσία η οριστική απώλεια ενός ολόκληρου κόσμου, ένας πραγματικός ξεριζωμός, όπως για χιλιάδες άλλους Έλληνες της Σμύρνης, ένα βίωμα το οποίο επρόκειτο δεκαετίες αργότερα να επιστρέψει στη λογοτεχνία του ως μνήμη.

Μετά την αναχώρησή του εγκαταστάθηκε αρχικά στο Παρίσι, όπου έμεινε από το 1922 έως το 1923. Στη συνέχεια ταξίδεψε στο Λονδίνο, όπου εργάστηκε στο εκεί υποκατάστημα της Ιονικής Τράπεζας. Το 1924 εγκαταστάθηκε τελικά στην Αθήνα. Η επαγγελματική του πορεία στην τραπεζική διοίκηση συνεχίστηκε και στην ελληνική πρωτεύουσα. Έναν χρόνο μετά, το 1925, ανέλαβε καθήκοντα υποδιευθυντή της Τράπεζας. Και όμως, ενώ η ζωή του είχε πλέον πάρει έναν σταθερό επαγγελματικό δρόμο, η λογοτεχνία επρόκειτο να εμφανιστεί στη ζωή του σχεδόν απροειδοποίητα.

Το 1930, σε ηλικία σαράντα δύο ετών, ο Κοσμάς Πολίτης έκανε την είσοδό του στα ελληνικά γράμματα με το μυθιστόρημα «Λεμονοδάσος». Η εμφάνισή του υπήρξε αιφνίδια, ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς ότι μέχρι τότε είχε ήδη διανύσει μια αξιόλογη επαγγελματική πορεία και δεν είχε ακολουθήσει τον συνήθη δρόμο ενός νέου λογοτέχνη. Το μυθιστόρημα γνώρισε μεγάλη επιτυχία. Ακόμη πιο χαρακτηριστικό, όμως, είναι ότι ο ίδιος ο συγγραφέας δεν έκανε καμία προσπάθεια για να προβληθεί το έργο του. Η επιτυχία ήρθε χωρίς τη δική του

ενεργό συμμετοχή στη δημιουργία δημοσιότητας γύρω από το βιβλίο, γεγονός που υπογραμμίζει τον μάλλον ιδιότυπο τρόπο με τον οποίο ο Πολίτης εισήλθε στη λογοτεχνική ζωή της εποχής.

Το 1934 μετατέθηκε στην Πάτρα, όπου ανέλαβε την υποδιεύθυνση του υποκαταστήματος της τράπεζας. Η περίοδος αυτή υπήρξε ταυτόχρονα σημαντική τόσο για την προσωπική όσο και για τη λογοτεχνική του ζωή. Εν τω μεταξύ είχε συνάψει σχέση με άλλη γυναίκα και είχε εγκαταλείψει την οικογένειά του.

Στην Πάτρα έγραψε το *Eroïca*, ένα από τα σημαντικότερα έργα του. Το μυθιστόρημα εκδόθηκε το 1938 και την επόμενη χρονιά,

το 1939, τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Πεζογραφίας, μαζί με τον Μενέλαο Λουντέμη και την Ειρήνη την Αθηναία. Παράλληλα, ο Πολίτης δημοσίευε έργα του στα Νέα Γράμματα, ένα από τα σημαντικότερα λογοτεχνικά περιοδικά της εποχής. Σε συνέχειες δημοσίευσε εκεί την Κυρία Ελεονώρα το 1935, ενώ το 1939 δημοσίευσε στο ίδιο περιοδικό τη Μαρίνα.

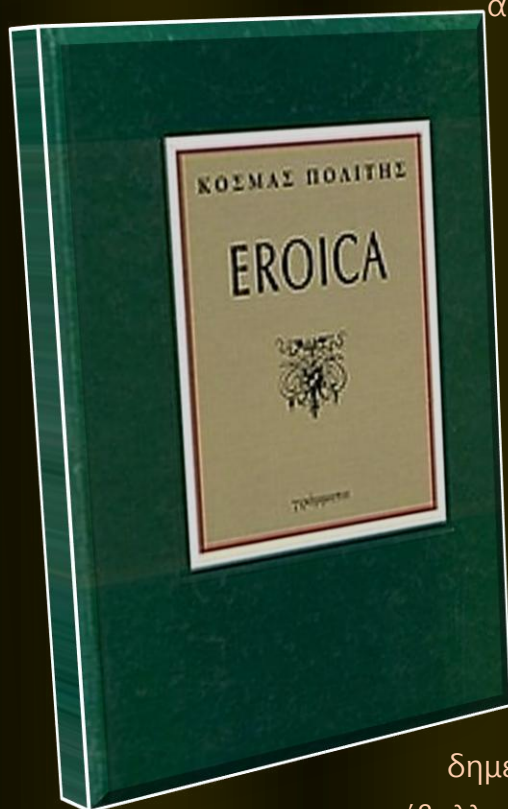
Η προσωπική του ζωή, όμως, επρόκειτο να γνωρίσει μια τραγική καμπή. Το 1942, η κόρη του Φοίβη πέθανε κατά τη διάρκεια του τοκετού. Η απώλεια τον συγκλόνισε βαθιά. Ο Πολίτης δεν αντιμετώπισε τον θάνατό της απλώς ως μια τραγωδία που του συνέβη αλλά τον φόρτωσε με προσωπική ενοχή. Πίστευε πως, αν δεν είχε εγκαταλείψει το σπίτι και την οικογένειά του, η κόρη του θα βρισκόταν ακόμη στη ζωή. Η ενοχή αυτή τον οδήγησε στην επιστροφή του στην Κλάρα. Οι δύο σύζυγοι επανασυνδέθηκαν.

Την ίδια περίοδο, όμως, συνέβη και η οριστική ρήξη του με την τραπεζική του σταδιοδρομία. Κατά τη διάρκεια της ασθένειας της κόρης του είχε παρατείνει την άδειά του περισσότερο απ' όσο θεωρούσε

δικαιολογημένο η υπηρεσία του και, ως αποτέλεσμα, απολύθηκε από την Τράπεζα. Αργότερα η Τράπεζα τροποποίησε τα επίσημα στοιχεία, ώστε να εμφανίζεται ότι δεν είχε απολυθεί αλλά ότι είχε παραιτηθεί οικειοθελώς.

Από εκείνη τη στιγμή η ζωή του πήρε μια ακόμη πιο δύσκολη οικονομική τροπή. Ο Πολίτης βιοποριζόταν πλέον αποκλειστικά από τις μεταφράσεις του και από την πενιχρή σύνταξη που του κατέβαλλε η Τράπεζα μέχρι το 1945. Για να αντιμετωπίσει τις οικονομικές του ανάγκες πούλησε την κατοικία του στο Παλιό Ψυχικό σε έναν μαυραγορίτη, στον οποίο κατόπιν κατέβαλλε ενοίκιο προκειμένου να συνεχίσει να κατοικεί στο ίδιο σπίτι. Περίπου το 1945, το σπίτι δημεύτηκε και από τότε ο Πολίτης κατέβαλλε το ενοίκιο στο Δημόσιο.

Η μεταπολεμική περίοδος τον βρήκε, επομένως, όχι μόνο ως λογοτέχνη αλλά και ως άνθρωπο που είχε βιώσει απώλειες, μετακινήσεις, οικονομική ανασφάλεια και βαθιές προσωπικές ανατροπές. Το 1944 και μετά από όλες αυτές τις προσωπικές μεταπτώσεις έγινε μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας (Κ.Κ.Ε.). Ένα χρόνο αργότερα, το 1945, δημοσίευσε το μυθιστόρημα Το Γυρί, έργο στο οποίο αποτυπώνονται οι κοινωνικοί

προβληματισμοί του. Η πολιτική του τοποθέτηση δεν έμεινε μόνο στο επίπεδο της ιδεολογικής ένταξης. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ε.Δ.Α. και στις εκλογές του 1951 κατήλθε υποψήφιος στην εκλογική περιφέρεια Πατρών, χωρίς όμως να εκλεγεί.

Το 1960 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος για την Κορομηλιά, έργο που είχε ήδη δημοσιευτεί από το 1946. Την ίδια χρονιά ο Μιχάλης Κακογιάννης μετέφερε το

Εροΐκα στον κινηματογράφο, μεταφέροντας έτσι ένα από τα σημαντικότερα έργα του Πολίτη από τη λογοτεχνική σε μια άλλη μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης. Έναν χρόνο αργότερα, το 1961, ο Κοσμάς Πολίτης εξελέγη επίτιμος Πρόεδρος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών, αναγνώριση που επισφράγιζε πλέον τη θέση του στα ελληνικά γράμματα.

Το 1962 κυκλοφόρησε το Στου Χατζηφράγκου, ένα έργο διαφορετικό ως

προς την αφηγηματική του λειτουργία αλλά βαθιά συνδεδεμένο με τον προσωπικό του κόσμο. Πρόκειται για ένα γοητευτικό βιβλίο αναμνήσεων, αφιερωμένο στην κοσμοπολίτικη Σμύρνη της εποχής πριν από την Καταστροφή του 1922, σε μια πόλη όπου το ελληνικό στοιχείο κυριαρχούσε και συνυπήρχε με έναν πολυεθνικό και πολυπολιτισμικό αστικό κόσμο. Στο βιβλίο αυτό η Σμύρνη δεν παρουσιάζεται απλώς ως ιστορικός τόπος. Ανασυστήνεται μέσα από

τη μνήμη, τους ανθρώπους, τις γειτονιές και την καθημερινότητα ενός κόσμου που είχε πλέον χαθεί. Το έργο τιμήθηκε το 1964 με το Α΄ Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος, επιβεβαιώνοντας τη σπουδαιότητά του και καθιερώνοντάς το ως ένα από τα κορυφαία έργα της ώριμης περιόδου του συγγραφέα.

Το 1967, την ημέρα του πραξικοπήματος, η προσωπική του ζωή δέχθηκε ακόμη ένα βαρύ πλήγμα καθώς πέθανε η σύζυγός του, Κλάρα. Την ίδια ημέρα ο ίδιος συνελήφθη και ανακρίθηκε εξαιτίας της αριστερής του τοποθέτησης. Αφέθηκε τελικά ελεύθερος ύστερα από παρέμβαση της Τατιάνας Γκρίτση-Μιλιέξ. Ο θάνατος της γυναίκας του υπήρξε για τον ίδιο ένας ακόμη μεγάλος κλονισμός. Παρά το βάρος της απώλειας, όμως, δεν εγκατέλειψε τη δημιουργική του προσπάθεια. Άρχισε να εργάζεται πάνω σε ένα νέο έργο, το Τέρμα. Δεν κατόρθωσε να

το ολοκληρώσει γραπτώς, μολονότι είχε ήδη συλλάβει στο σύνολό του το σχέδιο και τη δομή του βιβλίου. Το έργο εκδόθηκε τελικά μετά τον θάνατό του, με την επιμέλεια του Ν. Γ. Πεντζίκη.

Τα τελευταία χρόνια της ζωής του χαρακτηρίστηκαν από επιβαρυσμένη υγεία. Το 1973 εισήχθη στο νοσοκομείο Ευαγγελισμός, αντιμετωπίζοντας αναπνευστική και καρδιακή ανεπάρκεια. Στη συνέχεια μεταφέρθηκε σε οίκο ευγηρίας. Το 1974 χρειάστηκε να νοσηλευτεί εκ νέου στον Ευαγγελισμό, όπου και πέθανε στις 23 Φεβρουαρίου 1974.

Ο βίος του Κοσμά Πολίτη μοιάζει, με έναν τρόπο, να διατρέχεται από τις ίδιες μεγάλες απώλειες που διαπερνούν και το έργο του. Η απώλεια της παιδικής ηλικίας, ο θάνατος της μητέρας του, η εγκατάλειψη της Σμύρνης, η απώλεια της κόρης του, η διάλυση και η επανασύνδεση της οικογένειάς του, ο θάνατος της συζύγου του, η πολιτική περιπέτεια, η οικονομική ανασφάλεια και, πάνω απ' όλα, η απώλεια ενός ολόκληρου κόσμου. Ίσως γι' αυτό η λογοτεχνία του δεν αντιμετωπίζει τη μνήμη ως απλή αναπόληση. Η μνήμη γίνεται ένας τρόπος να επιστρέφει κανείς σε ό,τι δεν μπορεί πια να επιστρέψει στην

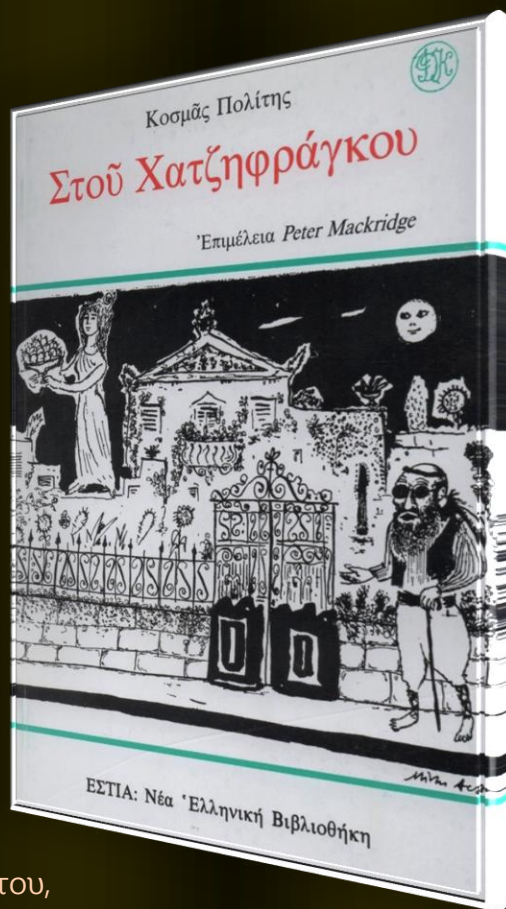
πραγματικότητα. Ο συγγραφέας που εμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα στα σαράντα δύο του χρόνια, χωρίς να επιδιώξει τη δημοσιότητα, κατέληξε να δημιουργήσει ένα έργο στο οποίο η προσωπική εμπειρία, η ιστορία και η απώλεια μετασχηματίζονται σε λογοτεχνικό χρόνο.

Και ανάμεσα στα πρόσωπα, τους δρόμους και τις πόλεις που διασώζει η γραφή του, η Σμύρνη παραμένει ίσως η βαθύτερη πατρίδα της μνήμης του: μια πόλη που έπαψε να υπάρχει όπως την έζησε, αλλά που μέσα από τις σελίδες του εξακολουθεί να κατοικείται.

Το ιδιαίτερο έργο του

Η εμφάνιση του Κοσμά Πολίτη στην νεοελληνική πεζογραφία όπως

είδαμε ήδη ήταν αιφνίδια και εντυπωσιακή καθώς το πρώτο του μυθιστόρημα, το Λεμονοδάσος, (1930), έγινε δεκτό ενθουσιωδώς από την κριτική. Ο Αντρέας Καραντώνης αναφέρει σχετικά: «Πρωτοφάνηκε στα γράμματά μας, όχι με τον συνηθισμένο τρόπο, που φανερώνονται οι λογοτέχνες, ακόμα και οι καλύτεροι, προετοιμάζοντας δηλαδή την επιβολή του,

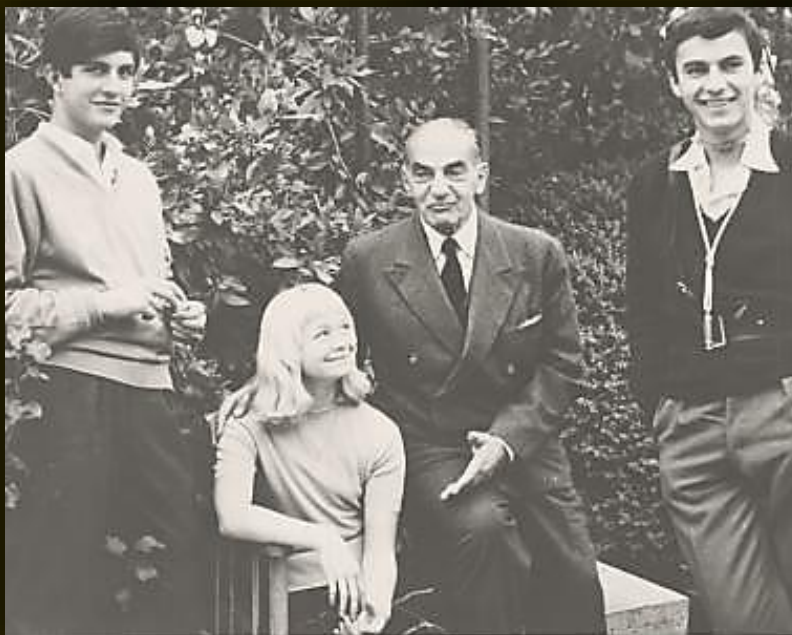

αρχίζοντας να γράφει από νέος, να δημοσιεύει δειλά σε περιοδικά και σιγά-σιγά να χριέται άνθρωπος των γραμμάτων, αλλά με μια εισβολή απροσδόκητη και συναρπαστική.» Το έργο, παρά τον μελοδραματικό χαρακτήρα του, σφύζει από ζωή, νεανικότητα και αγάπη για τη φύση, κάτι που το διαφοροποιούσε από την ατμόσφαιρα των περισσότερων μυθιστορημάτων της εποχής και που ήταν ο βασικός λόγος για την θετικότατη υποδοχή του.

Τα τρία πρώτα μυθιστορήματα του Πολίτη (Λεμονοδάσος, Εκάτη και Eroïca) έχουν χαρακτήρα κοσμοπολίτικο. Το κεντρικό θέμα αυτών των μυθιστορημάτων είναι η αναζήτηση της «αυθεντικής ζωής». Στα δύο πρώτα έργα οι ήρωες είναι ενήλικοι, ενώ στην Eroïca ο συγγραφέας στράφηκε στον κόσμο της εφηβικής ηλικίας για να αναζητήσει εκεί την αυθεντικότητα.

Η Eroïca, με θέμα τις πρώτες εφηβικές εμπειρίες έρωτα και θανάτου, είναι μάλλον το μυθιστόρημά του που αγαπήθηκε περισσότερο και θα διαβάζεται πάντα, καθώς όλοι μας έχουμε τη ροπή να επιστρέφουμε στα εφηβικά χρόνια. Από το μυθιστόρημα Το Γυρί (1944), παράλληλα με την ιδεολογική μεταστροφή του συγγραφέα, σημειώνεται θεματική μεταβολή και στην πεζογραφία του: το ενδιαφέρον του μετατοπίζεται πλέον στις χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις και τους λαϊκούς

ανθρώπους και εστιάζει στο καθημερινό και το συνηθισμένο αντί για το απόλυτο και το ιδανικό. Από την ίδια οπτική γωνία περιγράφει και την Σμύρνη στο τελευταίο του ολοκληρωμένο μυθιστόρημα, Στου Χατζηφράγκου (1962). Πρωταγωνίστρια του έργου αυτού είναι η ίδια η Σμύρνη, και η συγκεκριμένα η λαϊκή συνοικία Χατζηφράγκου. Όλο το έργο διαδραματίζεται στα 1902, με εξαίρεση ένα

εμβόλιμο τμήμα στο μέσον του βιβλίου, την «Πάροδο», όπου ένα από τα παιδιά της λαϊκής συνοικίας και πρόσφυγας πια στην Αθήνα του 1962 αφηγείται την καταστροφή της πόλης το 1922. Η «Πάροδος» είναι ένα από τα πιο συγκλονιστικά κείμενα που έχουν γραφτεί για την Μικρασιατική Καταστροφή.

Αυτό που αναγνωρίστηκε αμέσως ως το αξιολογότερο χαρακτηριστικό της πεζογραφίας του Κοσμά Πολίτη ήταν η «ποιητικότητα» και ο «λυρισμός». Ο Μάριο

Βίττι ερμηνεύει την ποιητικότητα ως «συγκινησιακή φόρτιση» στην περιγραφή του τοπίου. Το δεύτερο σημαντικότερο χαρακτηριστικό της πεζογραφικής τέχνης του Πολίτη ήταν η συνεχής ανανέωση, όχι μόνο θεματολογικά, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αλλά και μορφολογικά. Στο σύνολο του πεζογραφικού του έργου κυριαρχεί η

αγωνιώδης αναζήτηση του απόλυτου ιδεώδους, η οποία εκφράζεται άλλοτε μέσω μιας ιδεαλιστικής, αισθητιστικής και κοσμοπολίτικης γραφής, που συνδυάζει ρεαλιστικά στοιχεία με

λυρικές εξάρσεις και κινείται στα πλαίσια της μυθοποίησης της ζωής, και άλλοτε με μια πιο άμεση ιδεολογική στροφή προς τα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα της εποχής. Τα μυθιστορήματά του διακρίνονται για την εκφραστική τους λεπτότητα και μια έντονη λυρική διάθεση ενώ είναι έντονα διαποτισμένα από τα βιώματα της παιδικής του ηλικίας.

Το χαρακτηριστικό ύφος

Ο Πολίτης γράφει με μια χαμηλόφωνη, εσωτερική ένταση. Αποφεύγει τις μεγάλες

ρητορικές εξάρσεις και προτιμά έναν λόγο φαινομενικά απλό, σχεδόν καθημερινό, κάτω από τον οποίο όμως λειτουργούν σύνθετα συναισθήματα και νοήματα. Η αφήγησή του συχνά μοιάζει να προχωρά φυσικά, σαν να παρακολουθούμε τη σκέψη ή τη μνήμη ενός ανθρώπου, ενώ στην πραγματικότητα είναι πολύ προσεκτικά οργανωμένη.

Συνάντηση στο σπίτι του Θεοτοκά (1963): Όρθιοι - Πετσάλης, Βενέζης, Ελύτης, Σεφέρης, Καραντώνης, Ξεφλούδας, Θεοτοκάς, Καθιστοί - Τερζάκης, Δημαράς, Κατσιμπαλής, Πολίτης, Εμπειρίκος

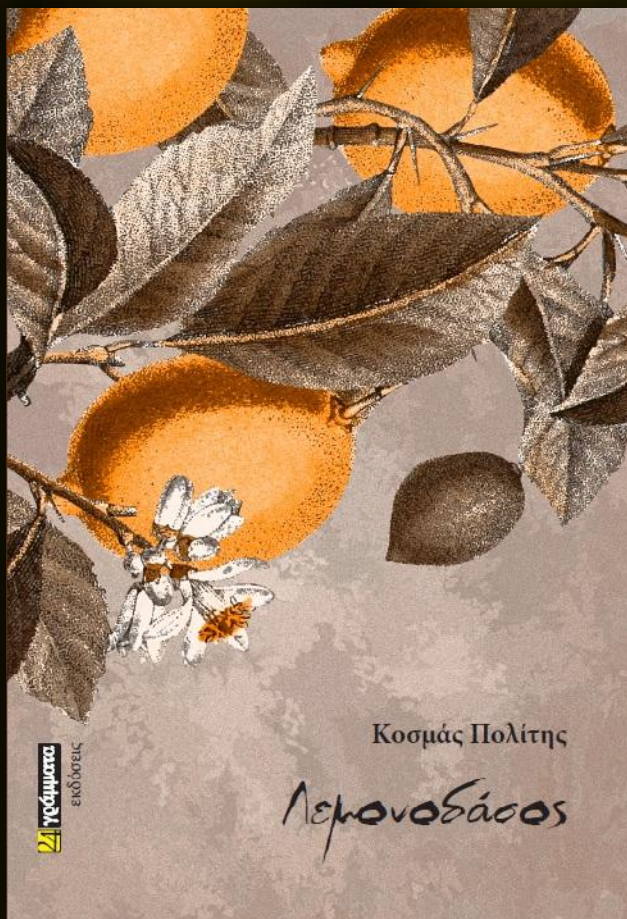
Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η αίσθηση της μνήμης. Ο χρόνος στον Πολίτη σπάνια είναι απλώς χρονολογική ακολουθία. Το παρόν, το παρελθόν, η ανάμνηση και η προσδοκία διαπερνούν το ένα

το άλλο. Έτσι δημιουργείται μια γραφή με ελαφρώς ονειρική ποιότητα, όπου ένα αντικείμενο, ένας δρόμος, μια μυρωδιά ή μια ασήμαντη χειρονομία μπορεί ξαφνικά να ανοίξει έναν ολόκληρο κόσμο.

Οι γλωσσικοί χρωματισμοί

Η γλώσσα του έχει μια ιδιαίτερη ισορροπία ανάμεσα στη δημοτική και σε πιο λόγιες αποχρώσεις. Δεν είναι μια δημοτική επιδεικτικά «λαϊκή», ούτε όμως ένας λόγος καθαρευουσιάνικος ή ακαδημαϊκός. Ο

Πολίτης αξιοποιεί το φυσικό προφορικό ιδίωμα, αλλά το επεξεργάζεται λογοτεχνικά. Στον λόγο του συναντά κανείς λέξεις καθημερινές, οικείες και σχεδόν προφορικές, επίσης παλαιότερες ή ιδιωματικές λέξεις που λειτουργούν ως φορείς εποχής και τόπου, πολλές φορές επίσης λεπτές λόγιες αποχρώσεις ενώ δεν λείπουν ιδιωματισμοί και εκφράσεις που δίνουν στους χαρακτήρες κοινωνική και γεωγραφική ταυτότητα.

Επίσης χρησιμοποιεί ένα λεξιλόγιο ιδιαίτερα πλούσιο σε αισθητηριακές εντυπώσεις. Αυτό το τελευταίο είναι πολύ σημαντικό. Ο Πολίτης δεν περιγράφει απλώς έναν τόπο αλλά προσπαθεί να τον κάνει αισθητό. Το φως, η υγρασία, η θάλασσα, οι μυρωδιές, οι

ήχοι της πόλης, τα χρώματα και οι εποχές συμμετέχουν ενεργά στην αφήγηση.

Η «μουσικότητα» της πρόζας

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά της γραφής του είναι ο ρυθμός. Η πρόζα του δεν είναι ποιητική επειδή χρησιμοποιεί συνεχώς μεταφορές ή εντυπωσιακές εικόνες. Είναι ποιητική κυρίως επειδή έχει μουσική οργάνωση. Οι προτάσεις μπορούν να επιμηκύνονται και να αποκτούν έναν ρέοντα, σχεδόν υπνωτικό ρυθμό, για να ακολουθήσουν μια ανάμνηση ή μια συναισθηματική κίνηση. Αντίθετα, μια σύντομη πρόταση ή μια απότομη διακοπή μπορεί να λειτουργήσει σαν ρήξη. Υπάρχει δηλαδή μια συνεχής εναλλαγή ανάμεσα στο ρέον και το κοφτό, στο αφηγηματικό και το στοχαστικό.

Η εικόνα αντί της εξήγησης

Ο Πολίτης έχει την ικανότητα να υπονοεί αντί να εξηγεί. Δεν χρειάζεται πάντοτε να μας πει ότι ένας χαρακτήρας είναι μελαγχολικός, ερωτευμένος, φοβισμένος ή απογοητευμένος. Μπορεί να το αφήσει να φανεί μέσα από μια κίνηση, μια σιωπή, έναν διάλογο ή μια ασήμαντη λεπτομέρεια. Αυτό προσδίδει στη γραφή του μια ιδιαίτερη διακριτικότητα. Ο αναγνώστης καλείται να συμμετάσχει και να συμπληρώσει τα κενά. Παράλληλα υπάρχει μια λεπτή, συχνά υπόγεια ειρωνεία. Δεν πρόκειται συνήθως για σαρκασμό. Είναι περισσότερο μια ειρωνική απόσταση απέναντι στους

ανθρώπους, στις κοινωνικές συμβάσεις, στις αυταπάτες και στις βεβαιότητές τους. Ο αφηγητής μπορεί να παρουσιάζει κάτι σχεδόν αθώα, αφήνοντας όμως μέσα στη διατύπωση μια μικρή μετατόπιση που αποκαλύπτει την αντίφαση. Αυτή η ειρωνία είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους ο Πολίτης αποφεύγει τον μελοδραματισμό.

Ο χώρος ως ζωντανός οργανισμός

Ιδιαίτερα στα έργα που συνδέονται με τη Σμύρνη, την Αθήνα και τον ελληνικό αστικό χώρο, ο τόπος δεν αποτελεί απλό σκηνικό. Έχει σχεδόν χαρακτήρα. Οι δρόμοι, τα σπίτια, οι αυλές, οι γειτονιές και τα τοπία λειτουργούν ως φορείς μνήμης. Ο χώρος συνδέεται με τους ανθρώπους που έζησαν μέσα του και, όταν αυτοί εξαφανίζονται, ο χώρος παραμένει σαν αποτύπωμα μιας χαμένης ζωής.

Εδώ βρίσκεται και ένα από τα πιο συγκινητικά στοιχεία της γραφής του: η αίσθηση ότι ο χρόνος καταστρέφει τον κόσμο, αλλά η γλώσσα μπορεί να διασώσει τα ίχνη του.

Ο Πολίτης μπορεί να γράψει για απώλεια, έρωτα, νοσταλγία, προσφυγιά, γήρας ή θάνατο χωρίς να καταφεύγει εύκολα σε συναισθηματικές κορυφώσεις. Η συγκίνηση προκύπτει συχνά εκ των υστέρων. Μια λεπτομέρεια που στην πρώτη ανάγνωση φαίνεται ασήμαντη μπορεί, όταν ενταχθεί στο συνολικό πλαίσιο, να αποκτήσει τραγικό βάρος. Αυτό δημιουργεί μια ιδιότυπη

συγκινησιακή οικονομία: όσο λιγότερο πιέζει τον αναγνώστη να συγκινηθεί, τόσο περισσότερο μπορεί τελικά να τον συγκινήσει.

Συμπερασματικά λοιπόν, η γραφή του Κοσμά Πολίτη χαρακτηρίζεται από έναν συνδυασμό λυρισμού χωρίς ρητορεία, νοσταλγίας χωρίς εξιδανίκευση, δημοτικής φυσικότητας χωρίς απλοϊκότητα, ειρωνείας χωρίς κυνισμό, αισθησιακής περιγραφής χωρίς διακοσμητικότητα και συγκίνησης χωρίς μελοδραματισμό. Και ίσως το σημαντικότερο χαρακτηριστικό είναι ότι ο Πολίτης γράφει σαν κάποιος που ξέρει ότι τα πράγματα χάνονται. Γι' αυτό και η περιγραφή ενός δρόμου, ενός σπιτιού, ενός προσώπου ή μιας εποχής έχει συχνά κάτι περισσότερο από περιγραφική αξία. Είναι μια πράξη διάσωσης..

«...Ξεπόρτισα, λοιπόν, εκείνο το πρωί. Στα σοκάκια, πού και πού, ένας διαβάτης τοίχο τοίχο. Μερικά μαγαζιά είτανε ανοιχτά, όχι πολλά, μπορεί ένα στα τρία. Μα οι φούρνοι βγάζανε ψωμί. Μια φράγκισσα πελάτισσά μου —καλή της ώρα, της πούλαγα φυντάνια για το πρεβολάκι της— μου φώναξε απ' το μπαλκόνι: Γιακουμή, γύρισε στο σπίτι σου, το καλό που σου θέλω, δεν είναι ώρα για παλικάριές. Μαντάμ, της λέω στα χωρατά, πάω να ξουριστώ. Πεθαμένος κι αξούριστος ολούρμου; Κι αλήθεια, είχα τεσσάρω μερώ γένια. Βγήκα στο Κιαί. Πήχτρα ο κόσμος, κι άλλοι, χιλιάδες, πάνω σε μαούνες, αραδιασμένες πλάι στο μουράγιο. Προσφυγιά που είχε κατέβει ποδαρόδρομο

από το εσωτερικό για να γλιτώσει. Ούλα τα τραίνα τα 'χε πιάσει ο ελληνικός στρατός. Σκοτώνανε κοσμάκη για να φύγουνε. Ζωή και θάνατος είταν αυτός.

Είχανε, που λες, κατέβει προσφυγιά στην πολιτεία για να γλιτώσουν τη ζωή τους. Βλέπεις, πιστεύανε πως ο ελληνικός στρατός, θα κράταγε την πολιτεία, όπως βεβαιώνανε μπαμπέσικα, μέρες πρωύτερα, από την Αρμοστεία. Κι απέ, σου λέει, θάλασσα είτανε, λιμάνι, σίγουρα η ελληνικιά κυβέρνηση θα 'χει στείλει βαπόρια να παραλάβουν τον κοσμάκη. Ναι, είχανε στείλει δυο τρία βαπόρια, που παραλάβανε μονάχα τις δικούς τους, από την Αρμοστεία κι από την Εθνική Τράπεζα. Είχε ανοίξει κατάστημα η Εθνική Τράπεζα στην πολιτεία μας, και τώρα ήπρεπε να σώσει τα λεφτά, την κάσα της. Μπρος στα λεφτά τ' είναι η ζωή του ανθρώπου; Μη φύγετε, μας λέγανε, θα ξανάρθομε, ζήτω η Ελλάς!

Λοιπόν, ούλος αυτός ο κόσμος στοιβαγμένος στο μουράγιο και πάνω σε μαούνες. Άντριοι, γέροι, γριές και γυναικόπαιδα, που είχανε παρατήσει τα καλά τους και ξεμείνανε στο δρόμο, και τώρα εκεί μεροβραδιάζονταν, εκεί πλαγιάζανε, άλλος μ' ένα χράμι που 'φερε μαζί του, άλλος μ' ένα πάπλωμα ή με μια μπατανία. Χείλια τρεμοσαλεύανε από το παραμιλητό. Μάτια γουρλωμένα, που αγναντεύανε τη Δευτέρα Παρουσία, τη συντέλεια του κόσμου... Μέρα, χαρά Θεού. Τέλη Αυγούστου. Αρχές Σεπτέμβρη με το καινούριο. Μερικοί δικοί μας κάνανε επιχείρηση. Στήσανε φουβούδες, ψήνανε

νταριά, ακόμα και σουβλάκια ή φασουλάδα, και πουλάγανε φαΐ. (Το αθάνατο δαιμόνιο της Φυλής, σημείωσε αυτός που άκουγε το Γιακουμή). Ωστόσο οι φούρνοι βγάζανε ψωμί. Και δυο τρεις μπαρμπέρηδες είχανε στήσει από μια καρέγλα και ξουρίζανε. Το 'δα με τα μάτια μου. Όπως θες εξήγησέ το. Αυτοί που ξουρίζονταν ίσως να 'χανε την ίδια ιδέα με τα μένα: πεθαμένος και αζούριστος, ολούρμου;

Στη θάλασσα, κάμποσα τουμπανιασμένα κορμιά πλέκανε στον αφρό. Δεν παραξενεύουσυνα. Θάνατος είτανε η τρεχούμενη ζωή. Ωστόσο το μεγάλο κακό φαινότανε να 'χε καταλαγιάσει. Πάνω στην ώρα, περάσανε καμιά διακοσαριά καβαλαρέοι, τούρκικο ασκέρι, κι ο μπίνμπασης που πάγαινε μπροστά, έχοντας πλάι του το μπαϊρακτάρη με την τούρκικια παντιέρα, φώναξε στον κοσμάκη: κόρκμα, κόρκμα, μη φοβόσαστε! Τα πράγματα φαίνονταν πιο ήσυχα. Ασυμμάζευτα παιδάκια ξεφεύγανε από την αγκαλιά της μάνας τους και γυροφέρνανε ανάμεσα στην προσφυγιά. Όξω, στ' ανοιχτά, είτανε φουνταρισμένα τέσσερα πέντε ξένα βασιλικά. Για προστασία, λέγανε... Τώρα, μη γελάσεις γι' αυτό που θα σου πω: απ' ούλοι αυτοί, εκεί μπροστά μου, που περιμένανε τη σωτηρία τους απ' τα βασιλικά, άλλοι σκοτωθήκανε κι άλλοι πνιγήκανε. Την ίδια βραδιά. Και όσοι περισσέψανε, τις κουβαλήσανε στην ξενιτιά. Εδώ....»

Κοσμάς Πολίτης, Στου Χατζηφράγκου (απόσπασμα)

Φρίξος Αριστεύς: Το

Σύμβολο ως φορέας ενός κόσμου πίσω από τον κόσμο

(Το κείμενο επιμελήθηκε ο Ιωάννης Λάσκαρης για το παρόν τεύχος)

ακαδημαϊκής ζωγραφικής, συνέχισε την εκπαίδευσή του στη Γερμανία και υπήρξε μαθητής του Νικολάου Γύζη στο Μόναχο. Παράλληλα, για να εξασφαλίσει τα προς το ζην, εργάστηκε σε διαφορετικούς τομείς των εικαστικών τεχνών και της εκπαίδευσης, ενώ συμμετείχε ενεργά στις καλλιτεχνικές εκθέσεις της Αθήνας.

Η ζωή του είναι γνωστή σε σημαντικό βαθμό χάρη στις δύο αυτοβιογραφίες που άφησε. Η πρώτη, χειρόγραφη, χρονολογείται στο 1941 και φυλάσσεται στα αρχεία της Εθνικής Πινακοθήκης, ενώ η δεύτερη εκδόθηκε το 1955, μετά τον θάνατό του, με περιορισμένη κυκλοφορία. Οι αυτοβιογραφικές αυτές μαρτυρίες αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικές πηγές όχι μόνο για τα προσωπικά περιστατικά της ζωής του αλλά και για το καλλιτεχνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο κινήθηκε, τις σχέσεις του με άλλους καλλιτέχνες και τις συνθήκες της ελληνικής καλλιτεχνικής ζωής της εποχής.

Ο Φρίξος Αριστεύς γεννήθηκε στην Αθήνα στις 8 Φεβρουαρίου 1879. Η πατρική του

Ο Φρίξος Αριστεύς υπήρξε μια από τις πλέον ιδιότυπες και ενδιαφέρουσες φυσιογνωμίες της ελληνικής καλλιτεχνικής ζωής από τα τέλη του 19ου έως τα μέσα του 20ού αιώνα. Ζωγράφος, σκιτσογράφος, γελοιογράφος, εικονογράφος και εκπαιδευτικός, έζησε μια μακρά περίοδο κατά την οποία η ελληνική τέχνη περνούσε από τον ακαδημαϊσμό και την παράδοση των μεγάλων δασκάλων του 19ου αιώνα προς τις νέες ευρωπαϊκές αναζητήσεις του 20ού. Σπούδασε κοντά σε σημαντικούς εκπροσώπους της ελληνικής

κατοικία βρισκόταν στη συμβολή των οδών Κάνιγγος και Σολωμού, σε μια περιοχή του τότε αθηναϊκού κέντρου. Ο ίδιος, στην αυτοβιογραφία του, αναφέρεται με ιδιαίτερη λεπτομέρεια στο οικογενειακό σπίτι, περιγράφοντας την τριώροφη οικία, τον μεσαίο όροφο στον οποίο κατοικούσε η οικογένεια και τον χώρο με την αυλή, τον κήπο και το πλυντήριο. Μεγάλωσε επομένως στο κέντρο της Αθήνας, σε μια πόλη που στα τέλη του 19ου αιώνα βρισκόταν ακόμη σε διαδικασία ταχείας διαμόρφωσης και μετασχηματισμού.

Ωδή στον Ήλιο (1910)

Το ενδιαφέρον του για τη ζωγραφική εκδηλώθηκε πολύ νωρίς. Σε ηλικία μόλις δεκατριών ετών, το 1892, εισήχθη στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας, όπου είχε την

ευκαιρία να μαθητεύσει κοντά σε μερικούς από τους σημαντικότερους καλλιτέχνες της εποχής. Ανάμεσα στους δασκάλους του αναφέρονται ο Κωνσταντίνος Βολανάκης, ο Σπυρίδων Προσαλέντης, ο Γεώργιος Ροϊλός και ο Νικηφόρος Λύτρας. Παράλληλα, εκπαιδεύτηκε και στη γλυπτική κοντά στον Γεώργιο Βρούτο.

Η φοίτησή του στη Σχολή αποτέλεσε την πρώτη οργανωμένη φάση της καλλιτεχνικής του εκπαίδευσης. Εκεί ήρθε σε επαφή με την ακαδημαϊκή παράδοση που κυριαρχούσε τότε στην ελληνική καλλιτεχνική παιδεία και η οποία είχε ισχυρές σχέσεις με το Μόναχο και τη γερμανική καλλιτεχνική εκπαίδευση.

Μετά την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης των σπουδών του, ο Αριστεύς αναζήτησε τη συνέχιση της καλλιτεχνικής του εκπαίδευσης στο εξωτερικό. Οι πηγές δεν είναι απολύτως ομοιόμορφες ως προς την ακριβή χρονολόγηση της αναχώρησής του. Η αυτοβιογραφική μαρτυρία που έχει μελετηθεί από τον Αντώνη Κωτίδη αναφέρει αναχώρηση για το εξωτερικό και αρχική εγκατάσταση στη Βιέννη, ενώ στη συνέχεια ο Αριστεύς κατευθύνθηκε προς το Μόναχο. Εκεί έγινε δεκτός στο ατελιέ του Νικολάου Γύζη, ενός από τους κορυφαίους Έλληνες ζωγράφους της εποχής και σημαντικού εκπροσώπου της ελληνικής παρουσίας στη γερμανική καλλιτεχνική σκηνή.

Ο ίδιος ο Αριστεύς αναφέρει ότι παρέμεινε κοντά στον Γύζη για περίπου τρία χρόνια και ότι κατά τη διάρκεια των σπουδών του λάμβανε σταθερά τον πρώτο βαθμό. Η

μαρτυρία αυτή φανερώνει πόσο σημαντική θεωρούσε ο ίδιος τη μαθητεία του δίπλα στον Γύζη και πόσο περήφανος ήταν για την επίδοσή του κατά τα χρόνια της γερμανικής του εκπαίδευσης. Η παραμονή του στη Γερμανία υπήρξε αποφασιστική για την καλλιτεχνική του συγκρότηση. Η ακαδημαϊκή παιδεία που είχε ήδη αποκτήσει στην Αθήνα συνάντησε εκεί ένα πολύ ευρύτερο ευρωπαϊκό καλλιτεχνικό περιβάλλον. Στις διαθέσιμες πηγές αναφέρεται επίσης ότι σπούδασε στην Ακαδημία του Μονάχου κατά την περίοδο 1897-1900, με δασκάλους τον Νικόλαο Γύζη και τον Franz von Stuck.

Μετά το Μόναχο πραγματοποίησε σύντομη παραμονή στην Ιταλία, και συγκεκριμένα στη Φλωρεντία, πριν επιστρέψει οριστικά στην Ελλάδα το 1901. Τότε ήταν περίπου είκοσι δύο ετών και βρισκόταν πλέον στην αρχή της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας.

Η επιστροφή του στην Αθήνα το 1901 σηματοδότησε την έναρξη της ενεργού παρουσίας του στην ελληνική καλλιτεχνική ζωή. Την ίδια χρονιά παρουσίασε για πρώτη φορά έργα του σε εκθέσεις της Εταιρείας των Φιλοτέχνων. Ο ίδιος αναφέρεται σε δύο εκθέσεις, μία στην οδό Πανεπιστημίου, στην οικία Κούπα, και μία ακόμη στο Πανόραμα της οδού Εδουάρδου Λω. Εκεί παρουσίασε τα πρώτα του έργα στο αθηναϊκό κοινό, τα οποία, σύμφωνα με τη δική του μεταγενέστερη αφήγηση, θεωρήθηκαν «μια επανάσταση εν τη τέχνη».

Η πρώτη αυτή εμφάνιση υπήρξε σημαντική για την πορεία του. Τα έργα του δεν πέρασαν απαρατήρητα και οι κριτικές που δημοσιεύθηκαν στον Τύπο ήταν έντονες, αλλά όχι ομόφωνες. Άλλοι κριτικοί αντιμετώπισαν με ενθουσιασμό ορισμένες από τις συνθέσεις του, ενώ άλλοι τις θεώρησαν υπερβολικές ή δύσκολες στην κατανόηση. Η παρουσία του, επομένως, στην καλλιτεχνική Αθήνα άρχισε εξαρχής να συνοδεύεται από συζητήσεις γύρω από την ιδιαιτερότητα της προσωπικής του καλλιτεχνικής κατεύθυνσης.

Τουγγάνα

Το 1902 παντρεύτηκε τη Λίντα Κοέν. Το ζευγάρι δεν απέκτησε παιδιά. Η Λίντα Κοέν διαδραμάτισε αργότερα σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της μνήμης του ζωγράφου, καθώς μετά τον θάνατό του φρόντισε για την έκδοση της αυτοβιογραφίας του το 1955. Ο γάμος και η οικογενειακή του ζωή

εντάσσονται σε μια περίοδο κατά την οποία ο Αριστεύς προσπαθούσε να διαμορφώσει τη θέση του ως επαγγελματίας καλλιτέχνης στην Αθήνα, συμμετέχοντας σε εκθέσεις και αναζητώντας παράλληλα διαφορετικούς τρόπους βιοπορισμού.

Η ζωγραφική δεν ήταν η μοναδική δραστηριότητα με την οποία ασχολήθηκε. Για βιοποριστικούς λόγους, ο Αριστεύς εργάστηκε σε πολλές διαφορετικές μορφές εικαστικής παραγωγής. Ασχολήθηκε με τη λιθογραφία, τη γελοιογραφία, τη

Autumn

σκιτσογραφία και την εικονογράφηση βιβλίων, ενώ παράλληλα εργάστηκε ως εκπαιδευτικός στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ασχολήθηκε επίσης με τη γλυπτική, την οποία είχε διδαχθεί ήδη από τα χρόνια της φοίτησής του στην Αθήνα.

Η γελοιογραφία υπήρξε ιδιαίτερα σημαντικό κομμάτι της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Συνεργάστηκε ως

σκιτσογράφος με αθηναϊκές εφημερίδες, σε μια εποχή κατά την οποία η γελοιογραφία αποτελούσε για πολλούς καλλιτέχνες έναν πρακτικό τρόπο να εξασφαλίζουν εισόδημα. Η ίδια η φράση του Αριστεά, «Εκατήντησα να είμαι γελοιογράφος», έχει διασωθεί και αποτυπώνει την αμφίθυμη σχέση που φαίνεται ότι είχε με αυτή την πλευρά της επαγγελματικής του ζωής.

Σήμερα η Εθνική Πινακοθήκη διατηρεί σημαντικό αριθμό σχεδίων και γελοιογραφιών του. Στις συλλογές της

περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, προσωπογραφίες και γελοιογραφίες καλλιτεχνών, σχεδιασμένες με κάρβουνο, παστέλ, μελάνι και άλλα μέσα.

Ο Αριστεύς συμμετείχε συστηματικά στην καλλιτεχνική ζωή της Αθήνας και παρουσίασε έργα του σε πολλές εκθέσεις. Η Εθνική Πινακοθήκη αναφέρει συμμετοχές του σε ατομικές

και Πανελλήνιες εκθέσεις, καθώς και βραβεύσεις και μετάλλια. Έργα του παρουσιάστηκαν επίσης σε σημαντικές εκθέσεις κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Το 1927, για παράδειγμα, πραγματοποιήθηκε έκθεση έργων του, η οποία προκάλεσε εκ νέου συζητήσεις γύρω από την καλλιτεχνική του προσωπικότητα. Ο Αριστεύς είχε πλέον διαμορφώσει μια αναγνωρίσιμη παρουσία στην ελληνική

τέχνη και εξακολουθούσε να συμμετέχει στις καλλιτεχνικές εξελίξεις, παρότι η αποδοχή του δεν ήταν πάντοτε ομόφωνη. Συμμετείχε επίσης στις Πανελλήνιες Εκθέσεις του 1939, του 1940 και του 1948, σύμφωνα με τα διαθέσιμα καταγραφικά στοιχεία.

Ο Θεός του Πολέμου

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό κεφάλαιο της ζωής του υπήρξε η σχέση του με τη Χίο. Δεν επρόκειτο για μια απλή ταξιδιωτική επίσκεψη, αλλά για μια παραμονή που συνδέθηκε με συγκεκριμένη καλλιτεχνική παραγγελία του Φίλιππου Αργέντη, σημαντικού συλλέκτη, ιστοριοδίφη και λόγιου της Χίου. Ο Αριστεύς επισκέφθηκε τη Χίο σε τρεις διαφορετικές περιόδους, προκειμένου να πραγματοποιήσει την παραγγελία. Σκοπός του ήταν να καταγράψει εικαστικά τα μοναστήρια και άλλα τοπία και στοιχεία του νησιού. Δημιούργησε σειρά από ακουαρέλες, τις οποίες μετέφερε στη συνέχεια στην Αθήνα.

Η σχέση αυτή με τη Χίο φαίνεται ότι τον επηρέασε βαθιά σε προσωπικό επίπεδο. Ο ίδιος έγραψε αργότερα στην αυτοβιογραφία του ότι η Χίος θα παρέμενε ανεξάλειπτη από τη μνήμη του, ακριβώς επειδή δεν την έζησε ως απλός επισκέπτης αλλά είχε την ευκαιρία

να παρακολουθήσει από κοντά τον τρόπο ζωής των κατοίκων της. Η συνεργασία του με τον Αργέντη είχε και μια χαρακτηριστική συνέχεια. Όταν ο Αριστεύς παρέδωσε τις ακουαρέλες, ο Αργέντης εμφανίστηκε απροειδοποίητα στην Αθήνα και εξέφρασε την ικανοποίησή του για το αποτέλεσμα, δηλώνοντας μάλιστα ότι ήταν ιδιαίτερα απαιτητικός άνθρωπος. Η

σχέση αυτή άφησε ένα σημαντικό σώμα έργων, το οποίο αποτελεί σήμερα πολύτιμη τεκμηρίωση της Χίου.

Στη Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Χίου «Κοραής» βρίσκεται σήμερα σχεδόν το σύνολο του καλλιτεχνικού υλικού που συνδέεται με αυτή την εργασία. Η συλλογή, δωρεά του Φίλιππου Αργέντη, περιλαμβάνει άλμπουμ με 78 σχέδια, ακουαρέλες, άλλα έργα και δύο ελαιογραφίες, ενώ καταγράφονται ονομαστικά συνολικά 23 έργα. Η Δημοτική Πινακοθήκη Χίου διαθέτει επίσης ξεχωριστή Συλλογή Φρίξου Αριστεά, με έργα από τον κύκλο «Χωριά της Χίου».

Παράλληλα με την καλλιτεχνική του δραστηριότητα, ο Αριστεύς εργάστηκε ως εκπαιδευτικός στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διδάσκοντας τεχνικά και καλλιτεχνικά μαθήματα. Η εκπαιδευτική του δράση αποτέλεσε ακόμη έναν τρόπο με τον οποίο μετέφερε την καλλιτεχνική του γνώση στις νεότερες γενιές. Ανάμεσα στους μαθητές που συνδέονται με το όνομά του αναφέρεται ο ζωγράφος Βασίλης Σπηλιωτόπουλος (1902-1979), ο οποίος υπήρξε μαθητής του Αριστέα. Έτσι, η παρουσία του Αριστέα στην ελληνική τέχνη δεν περιορίστηκε στα έργα που δημιούργησε ο ίδιος. Συνδέθηκε επίσης με τη διδασκαλία, την εικονογράφηση, τη γελοιογραφία και τη διαμόρφωση ενός ευρύτερου καλλιτεχνικού περιβάλλοντος.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες της ζωής του συνέχισε να εργάζεται και να συμμετέχει στην καλλιτεχνική δραστηριότητα της Αθήνας. Παρά τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε και την ανάγκη να ασχολείται με διαφορετικές εργασίες για να εξασφαλίζει τον βιοπορισμό του, παρέμεινε ενεργός δημιουργός. Ο Αριστεύς πέθανε στην Αθήνα στις αρχές της δεκαετίας του 1950. Η Ένωση Ελλήνων Χαρακτών, η μελέτη της Μαρίας Αϊβαλιώτη και αρκετές άλλες πηγές δίνουν ως χρονολογία θανάτου του

το 1952. Η συχνά επαναλαμβανόμενη ακριβέστερη ημερομηνία είναι η 21η Απριλίου 1952, σε ηλικία 73 ετών, όμως η επίσημη καταχώριση της Εθνικής Πινακοθήκης αναφέρει το 1951.

Τάφηκε στο Προτεσταντικό Νεκροταφείο Αθηνών, όπου ο τάφος του φέρει ιδιαίτερο

Δένδρα Αλσυλλίου

μνημείο. Η επιτύμβια πλάκα περιλαμβάνει μαρμάρينو βιβλίο με την επιγραφή «ΦΩΣ ΕΚ ΦΩΤΟΣ – ΕΔΩ ΑΝΑΠΑΥΕΤΑΙ Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΦΡΙΞΟΣ ΑΡΙΣΤΕΥΣ», ενώ στην πίσω πλευρά υπάρχει μαρμαρίνη παλέτα με την επιγραφή «ΦΡΙΞΟΣ ΑΡΙΣΤΕΥΣ – ΖΩΓΡΑΦΟΣ – ΕΖΗΣΕ ΚΑΙ ΠΕΘΑΝΕ ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ».

Μετά τον θάνατό του, η προσωπικότητα και το έργο του δεν έπαψαν να αποτελούν αντικείμενο έρευνας. Ιδιαίτερη σημασία απέκτησαν οι δύο αυτοβιογραφίες του, καθώς προσφέρουν σπάνια προσωπική μαρτυρία για έναν Έλληνα καλλιτέχνη που έζησε από κοντά τη μετάβαση από τον 19ο

στον 20ό αιώνα. Η δεύτερη αυτοβιογραφία, που εκδόθηκε το 1955 από τη σύζυγό του Λίντα Κοέν, συνέβαλε σημαντικά στη διατήρηση της προσωπικής του μαρτυρίας. Η θέση του στην ιστορία της ελληνικής τέχνης έχει καταγραφεί πλέον από σημαντικούς θεσμούς. Η Εθνική Πινακοθήκη διαθέτει 25 έργα του στις συλλογές της, ενώ η Δημοτική Πινακοθήκη Χίου διατηρεί ξεχωριστή συλλογή αφιερωμένη στον Αριστεία.

Η διαδρομή του Φρίξου Αριστεία υπήρξε, επομένως, πολύ ευρύτερη από εκείνη ενός ζωγράφου που απλώς παρουσίαζε πίνακες σε

εκθέσεις καθώς η ζωή του διασταυρώνεται διαρκώς με πολλές διαφορετικές πλευρές της ελληνικής καλλιτεχνικής και πνευματικής ζωής του πρώτου μισού του 20ού αιώνα. Και είναι ακριβώς αυτή η πολυπρισματική διαδρομή που καθιστά τον Φρίξο Αριστεία μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα προσωπικότητα της νεοελληνικής τέχνης: όχι μόνο για όσα ζωγράφησε, αλλά και για τον τρόπο με τον οποίο έζησε ως καλλιτέχνης, δάσκαλος, εικονογράφος,

γελοιογράφος και άνθρωπος των γραμμάτων και των τεχνών σε μια περίοδο μεγάλων αλλαγών.

Το ιδιαίτερο ύφος του Φρίξου Αριστεία

Η ζωγραφική του Φρίξου Αριστεία δύσκολα χωρά σε μία μόνο καλλιτεχνική κατηγορία. Ο ίδιος ανήκει αναμφίβολα στο ευρωπαϊκό

ρεύμα του Συμβολισμού, και μάλιστα παρουσιάζει σαφείς συγγένειες με τον γερμανικό Συμβολισμό, τον οποίο γνώρισε από κοντά κατά τα χρόνια της παραμονής και των σπουδών του στη Γερμανία. Ωστόσο, η ζωγραφική του δεν αποτελεί απλή μεταφορά ενός ευρωπαϊκού

Χριστός Απόλλων

αισθητικού προτύπου στον ελληνικό χώρο. Αντίθετα, ο Αριστεύς φαίνεται να χρησιμοποιεί τον Συμβολισμό ως ένα προσωπικό εικαστικό και πνευματικό εργαλείο, μέσα από το οποίο επιχειρεί να εκφράσει ιδέες που υπερβαίνουν την ορατή πραγματικότητα: τον Θεό, τη δημιουργία, το καλό και το κακό, τον θάνατο, την αμαρτία, τη λύτρωση, το πεπρωμένο και τις αόρατες

δυνάμεις που, κατά την αντίληψή του, περιβάλλουν τον άνθρωπο.

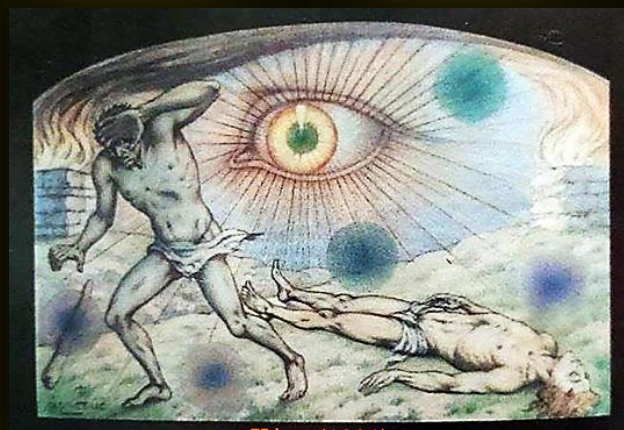
Αυτό είναι ίσως και το βασικότερο κλειδί για την κατανόηση του έργου του. Ο Αριστεύς δεν ενδιαφέρεται μόνο για αυτό που βλέπει αλλά κυρίως για αυτό που πιστεύει ότι βρίσκεται πίσω από αυτό που βλέπει. Η ζωγραφική του δεν αποσκοπεί επομένως αποκλειστικά στην αναπαράσταση του κόσμου αλλά στην αποκάλυψη ενός δεύτερου, αθέατου κόσμου. Ο ίδιος περιγράφει χαρακτηριστικά την ιδιαίτερη σχέση του με αυτές τις συνθέσεις, θεωρώντας ότι οι ιδέες τους αποτελούν «το μάλλον πρωτότυπον και το ευγενέστερον είδος» του έργου του, επειδή, όπως υποστηρίζει, εμπνεόταν από υπερφυσικές δυνάμεις και μέσα από την επικοινωνία του με «άυλους κόσμους» επιχειρούσε να αποδώσει τον Θεό, τη Δημιουργία και τα οράματα των πνευμάτων. Η δήλωση αυτή είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτική, διότι δείχνει ότι ο Συμβολισμός για τον Αριστεά δεν ήταν απλώς μια τεχνοτροπική επιλογή. Ήταν ένας τρόπος αντίληψης της πραγματικότητας.

Ο Συμβολισμός ως τρόπος σκέψης

Στην ευρωπαϊκή τέχνη του τέλους του 19ου αιώνα ο Συμβολισμός γεννήθηκε ως αντίδραση στην αποκλειστική εμπιστοσύνη στην ορατή πραγματικότητα και στον νατουραλισμό. Οι συμβολιστές ενδιαφέρθηκαν για το όνειρο, τη φαντασία, το μυστήριο, τη θρησκευτική εμπειρία, τον έρωτα, τον θάνατο και τις ψυχικές

καταστάσεις που δεν μπορούσαν να αποδοθούν με την απλή μίμηση της φύσης.

Ο Αριστεύς κινείται ακριβώς σε αυτόν τον χώρο, αλλά τον φορτίζει με μια πολύ προσωπική θρησκευτικότητα. Οι μορφές του δεν είναι απλώς πρόσωπα μιας θρησκευτικής ιστορίας· συχνά λειτουργούν ως σύμβολα μιας κοσμικής ή μεταφυσικής σύγκρουσης. Ο Χριστός, ο Απόλλων, ο Ιούδας, ο Εωσφόρος, ο Κάιν και ο Άβελ, οι άγγελοι και το μυστηριακό δέντρο δεν λειτουργούν απλώς ως εικονογραφικά θέματα. Είναι φορείς ιδεών.

Κάιν (1901)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Απόλλων-Χριστός, έργο που δημοσιεύτηκε το 1902 στο περιοδικό Πινακοθήκη. Η ίδια η σύνθεση μαρτυρεί την προσπάθεια του καλλιτέχνη να δημιουργήσει έναν διάλογο ανάμεσα στην αρχαιοελληνική και τη χριστιανική παράδοση. Η σύνδεση του Απόλλωνα με τον Χριστό δεν αποτελεί ιστορική αφήγηση αλλά συμβολική κατασκευή, μέσα από την οποία ο Αριστεύς αναζητά μια βαθύτερη ενότητα ανάμεσα σε διαφορετικές πνευματικές παραδόσεις. Η

μελέτη του έργου του έχει επισημάνει εδώ συγγένειες τόσο με τον Odilon Redon όσο και με τον Κωνσταντίνο Παρθένη.

Η ιδιαίτερη νοοτροπία του Αριστέα γίνεται ακόμη πιο φανερή στον τρόπο με τον οποίο χειρίζεται τα θρησκευτικά θέματα. Δεν ενδιαφέρεται για μια ήρεμη, καθησυχαστική θρησκευτική εικόνα. Αντίθετα, συχνά επιλέγει την ένταση, το σκοτάδι, το δέος και το υπερφυσικό.

Μηδέν

Στα έργα του εμφανίζονται μορφές που μοιάζουν να προέρχονται από έναν κόσμο οριακό, ανάμεσα στο ανθρώπινο και το υπερφυσικό. Ο Ιούδας, ο Εωσφόρος, ο Κάιν, οι άγγελοι και οι μυστηριακές μορφές δεν παρουσιάζονται ως απλοί χαρακτήρες μιας αφήγησης. Αποκτούν σχεδόν αρχέτυπη λειτουργία.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά σύμβολα της ζωγραφικής του είναι ο οφθαλμός. Στο

Κάιν και Άβελ, ο οφθαλμός τοποθετείται στο κέντρο της σύνθεσης και λειτουργεί ως παρουσία του πανταχού παρόντος Δημιουργού. Δεν είναι επομένως απλώς ένα εικαστικό εύρημα. Είναι ένα σύμβολο εποπτείας, κρίσης και θεϊκής παρουσίας. Ο άνθρωπος μπορεί να βρίσκεται μέσα στο δράμα, να αγνοεί ή να αμφισβητεί, αλλά υπάρχει πάντοτε ένα βλέμμα που τον υπερβαίνει. Η επιλογή αυτή συνδέει τον

Αριστέα με τον ευρωπαϊκό

Συμβολισμό και ειδικότερα με τον Odilon Redon, στο έργο του οποίου ο οφθαλμός αποτελεί επίσης ένα από τα χαρακτηριστικά μοτίβα.

Ακόμη πιο ιδιότυπη είναι η χρήση ενός λυρόσχημου δέντρου, το οποίο ο ίδιος ο Αριστεύς

χαρακτηρίζει «δέντρο της ειρήνης». Η αντικατάσταση του σταυρού από το δέντρο δεν είναι μια απλή μορφολογική αλλαγή. Αποτελεί μια συμβολική μετατόπιση. Το δέντρο συνδέει τη γη με τον ουρανό, τη ρίζα με το άπειρο, την υλικότητα με το πνεύμα. Η λύρα, από την άλλη πλευρά, παραπέμπει στον Απόλλωνα και στον Ορφέα, δύο μορφές που κατέχουν σημαντική θέση στο συμβολιστικό φαντασιακό. Η παρουσία της λύρας δημιουργεί έτσι έναν ακόμη σύνδεσμο

ανάμεσα στην αρχαιοελληνική μυθολογία, τη μουσική, τον Απόλλωνα και τη χριστιανική πνευματικότητα. Αυτή η σύνθεση διαφορετικών συμβολικών κόσμων είναι χαρακτηριστική του Αριστέα. Δεν αρκείται στην αναπαραγωγή μιας καθιερωμένης χριστιανικής εικονογραφίας αλλά επιχειρεί να δημιουργήσει ένα προσωπικό σύστημα συμβόλων.

Το δραματικό στοιχείο

Παρά την πνευματική και μεταφυσική κατεύθυνση της ζωγραφικής του, ο Αριστεύς δεν εγκαταλείπει τη δραματική δύναμη της ανθρώπινης μορφής.

Το Κάιν και Άβελ, που παρουσιάστηκε σε ατομική έκθεση το 1919, είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα. Οι μορφές έχουν ένταση, το επεισόδιο αποδίδεται με δραματικότητα και η σχέση ανάμεσα στους δύο πρωταγωνιστές αποκτά σχεδόν σωματική δύναμη. Η σύνθεση έχει περιγραφεί ως ένα από τα πρώτα δείγματα υποκειμενικής τέχνης, ακριβώς επειδή υπερβαίνει τη φυσιοκρατική απόδοση και μεταφέρει τη ζωγραφική από τον χώρο της απτής καθημερινότητας στον χώρο των ιδεών και των συμβόλων.

Εδώ βρίσκεται μια σημαντική ιδιομορφία του Αριστέα: το συμβολικό δεν σημαίνει για εκείνον άυλο ή άμορφο. Αντίθετα, οι ιδέες του αποκτούν συχνά έντονα σωματική, δραματική και σχεδόν θεατρική μορφή.

Η χρωματική του γλώσσα

Το χρώμα είναι ένα από τα στοιχεία που κάνουν τη ζωγραφική του Αριστέα τόσο αναγνωρίσιμη.

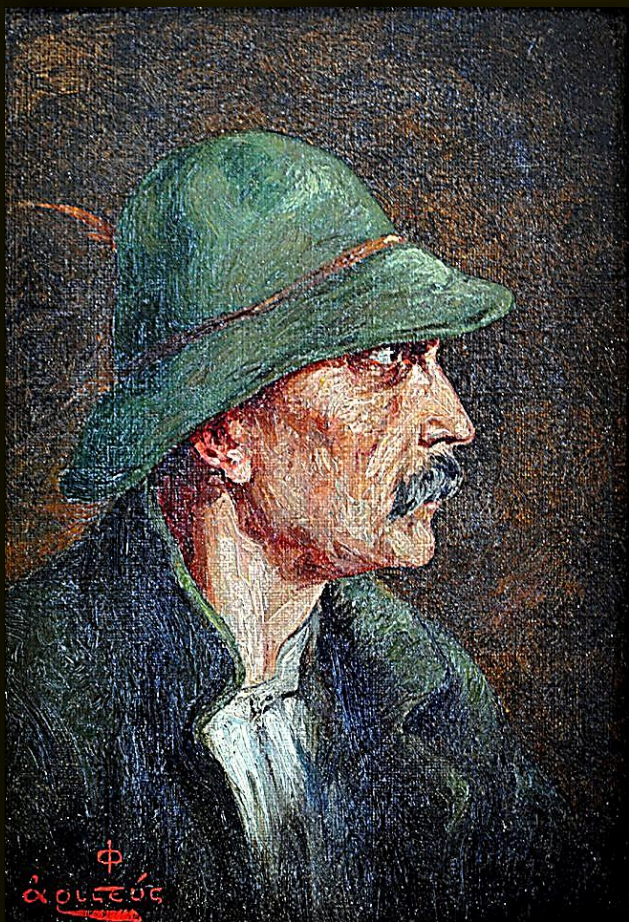
Δεν χρησιμοποιεί το χρώμα αποκλειστικά για να αναπαραστήσει πιστά τη φύση. Το χρώμα έχει συμβολική και συναισθηματική λειτουργία. Μπορεί να ενισχύσει τη σύγκρουση, να δημιουργήσει αγωνία ή να μετατρέψει μια σύνθεση σε όραμα.

Κεραυνός

Χαρακτηριστική είναι η περιγραφή που διασώζεται από τον Πολύβιο Δημητρακόπουλο για το έργο Κεραυνός: μιλά για χρώματα «ανακατεμένα δαιμονίως», με το κυανό δίπλα στο ερυθρό, το κίτρινο δίπλα στο υπομέλανο και το τεφρό δίπλα σε ένα ακόμη χρώμα που

δύσκολα ονοματίζεται. Η περιγραφή αυτή είναι εξαιρετικά αποκαλυπτική. Η παλέτα του, επομένως, δεν πρέπει να γίνει αντιληπτή ως μια σταθερή σειρά χρωμάτων που επαναλαμβάνεται μηχανικά. Πρόκειται περισσότερο για μια δραματική χρωματική αντιπαράθεση. Τα χρώματα συχνά τοποθετούνται το ένα απέναντι στο άλλο για να παράγουν ένταση.

Το κυανό μπορεί να βρεθεί δίπλα στο κόκκινο, το κίτρινο απέναντι στο μαύρο, το γκρίζο δίπλα σε μια ακαθόριστη, σχεδόν μεταφυσική απόχρωση. Δεν επιδιώκει πάντοτε την αρμονική μετάβαση. Συχνά επιδιώκει ακριβώς το αντίθετο: τη σύγκρουση των χρωμάτων. Αυτό δίνει στη

ζωγραφική του μια ιδιαίτερη οπτική ενέργεια. Το χρώμα δεν «ντύνει» τη σύνθεση, συμμετέχει στη δραματουργία της.

Στην ίδια λογική πρέπει να ιδωθεί και η σχέση φωτός και σκότους. Ο Αριστεύς χρησιμοποιεί το σκοτάδι όχι μόνο ως φυσική συνθήκη μιας σκηνής αλλά και ως ψυχολογικό και πνευματικό στοιχείο. Το σκοτεινό μπορεί να παραπέμπει στην άγνοια, στον θάνατο, στο κακό ή στο άγνωστο, ενώ το φως μπορεί να λειτουργεί ως αποκάλυψη, σωτηρία ή παρουσία του Θεού. Αυτός ο δυϊσμός είναι ιδιαίτερα κατάλληλος για τη συμβολιστική του σκέψη: ο κόσμος του Αριστεύς μοιάζει συχνά να βρίσκεται ανάμεσα σε δύο πόλους — φως και σκοτάδι, ύλη και πνεύμα, ζωή και θάνατο, καλό και κακό, άνθρωπο και Θεό.

Ο «επιθετικός ρεαλισμός»

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά της ζωγραφικής του είναι ότι ο συμβολισμός του δεν οδηγεί πάντοτε σε μια ονειρική, απαλή ή αφαιρετική εικόνα. Αντιθέτως, σε αρκετές θρησκευτικές συνθέσεις του συναντούμε αυτό που έχει χαρακτηριστεί «επιθετικός ρεαλισμός». Η έκφραση αυτή είναι σημαντική γιατί εξηγεί μια φαινομενική αντίφαση: ο Αριστεύς θέλει να ζωγραφίσει το υπερφυσικό, αλλά συχνά το κάνει με μια σχεδόν ωμή επιμονή στη μορφή, στην έκφραση, στο σώμα και στο δράμα. Έτσι οι μορφές του μπορεί να είναι ταυτόχρονα ρεαλιστικές και συμβολικές. Δεν εξαφανίζονται μέσα σε ένα σύννεφο αφάιρεσης. Αντίθετα, αποκτούν έντονη

παρουσία, ώστε ακριβώς μέσω της υλικότητάς τους να μεταφέρουν μια ιδέα.

Η ελληνικότητα μέσα από μια ευρωπαϊκή ματιά

Η ζωγραφική του Αριστεά παρουσιάζει ένα ακόμη ενδιαφέρον παράδοξο. Από τη μία πλευρά είναι βαθιά συνδεδεμένη με ευρωπαϊκά καλλιτεχνικά ρεύματα, ιδιαίτερα

με τον γερμανικό Συμβολισμό. Από την άλλη, ένα σημαντικό τμήμα της θεματολογίας του αντλεί από την ελληνική μυθολογία, τη χριστιανική παράδοση και τη βυζαντινή και λαϊκή πολιτιστική

κληρονομιά. Η Εθνική Πинаκοθήκη τον περιγράφει ως καλλιτέχνη βαθιά επηρεασμένο από τη βυζαντινή και τη λαϊκή παράδοση του τόπου, ενώ σημειώνει ότι στη ζωγραφική του εμπνέεται από τη μυθολογία, τη θρησκεία και την καθημερινή ζωή. Αυτό σημαίνει ότι ο Αριστεύς δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ένας απλός μιμητής των ευρωπαϊκών τάσεων. Η ευρωπαϊκή εμπειρία του συναντά ένα ελληνικό πολιτισμικό υπόστρωμα και από αυτή τη συνάντηση προκύπτει μια προσωπική σύνθεση.

Παρότι οι θρησκευτικές και συμβολιστικές συνθέσεις αποτελούν τον πυρήνα της

ιδιότυπης καλλιτεχνικής του φυσιογνωμίας, ο Αριστεύς δεν περιορίστηκε σε αυτές. Στη ζωγραφική του υπάρχει επίσης το τοπίο, η καθημερινή ζωή, η ελληνική φύση και ο άνθρωπος, ενώ η σχέση του με τη Χίο υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική. Η Δημοτική Πинаκοθήκη Χίου διατηρεί σήμερα ξεχωριστή Συλλογή Φρίξου Αριστεά, στην οποία περιλαμβάνονται έργα από τον κύκλο «Χωριά της Χίου».

Το καθάρισμα της Μαστίχας (1923)

Αυτό το τμήμα του έργου του είναι σημαντικό γιατί δείχνει μια άλλη πλευρά του καλλιτέχνη: τον παρατηρητή του τόπου. Οι εργασίες του στη Χίο, ιδιαίτερα οι ακουαρέλες που

δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της παραγγελίας του Φίλιππου Αργέντη, τον φέρνουν σε άμεση επαφή με την αρχιτεκτονική, το τοπίο και την καθημερινότητα. Παράλληλα, η δραστηριότητά του ως σκιτσογράφου και γελοιογράφου αποκαλύπτει έναν καλλιτέχνη ικανό να παρατηρεί με ακρίβεια και τον άνθρωπο της καθημερινότητας. Η Εθνική Πинаκοθήκη διατηρεί μεγάλο σώμα από τέτοια σχέδιά του, εκτελεσμένα με κάρβουνο, παστέλ, μελάνι, υδατογραφία και άλλα μέσα.

Αν έπρεπε να αναζητήσουμε μία φράση που να συμπυκνώνει τη νοοτροπία του Αριστέα, θα ήταν ίσως η εξής: δεν ζωγραφίζει αυτό που υπάρχει, αλλά αυτό που πιστεύει ότι κρύβεται πίσω από αυτό που υπάρχει. Γι' αυτό και η ζωγραφική του συχνά μοιάζει περισσότερο με όραμα παρά με απλή αναπαράσταση. Οι μορφές, τα χρώματα και τα σύμβολα λειτουργούν σαν στοιχεία ενός προσωπικού λεξιλογίου. Ο οφθαλμός, το δέντρο, η λύρα, ο Χριστός, ο Απόλλων, ο Εωσφόρος, ο Κάιν και ο Άβελ, οι άγγελοι, το φως και το σκοτάδι δεν αποτελούν ασύνδετες εικόνες. Συνθέτουν έναν κόσμο όπου ο άνθρωπος βρίσκεται διαρκώς αντιμέτωπος με δυνάμεις μεγαλύτερες από τον ίδιο.

Από αυτή την άποψη, ο Αριστεύς είναι λιγότερο ένας ζωγράφος της εξωτερικής πραγματικότητας και περισσότερο ένας ζωγράφος της μεταφυσικής της πραγματικότητας. Και ίσως εδώ βρίσκεται και ο λόγος για τον οποίο η ζωγραφική του παρέμεινε κάπως περιθωριακή σε σχέση με

τις κυρίαρχες καλλιτεχνικές τάσεις της εποχής του. Η ίδια η μελέτη της Αϊβαλιώτη επισημαίνει ότι ο ιδιόρρυθμος χαρακτήρας του και η συχνά «ξένη» προς τα ελληνικά ήθη θεματολογία του αποτέλεσαν ανασταλτικούς παράγοντες για την ευρεία αναγνώρισή του.

Ο Αριστεύς δεν προσπάθησε να κάνει τη ζωγραφική του εύκολη. Ούτε θεματολογικά ούτε μορφολογικά. Αντίθετα, απαίτησε από τον θεατή να εισέλθει σε έναν κόσμο συμβόλων, αντιθέσεων και πνευματικών ερωτημάτων.

Πάνω απ' όλα, όμως, η ζωγραφική του Αριστέα χαρακτηρίζεται από μια βαθιά ανάγκη υπέρβασης της ορατής πραγματικότητας. Το έργο του δεν θέλει απλώς να μας δείξει έναν κόσμο αλλά να μας πείσει ότι πίσω από τον κόσμο που βλέπουμε υπάρχει ένας δεύτερος, αόρατος και μυστηριακός κόσμος και ότι η ζωγραφική μπορεί, έστω για μια στιγμή, να λειτουργήσει ως πέρασμα προς αυτόν.

37^ο Ενημερωτικό Δελτίο Φύλωνα «Τέχνη & Πολιτισμός» Τεύχος Σεπτεμβρίου 2026

Εκδότης: Π.Κ.Π. «Ο Φύλων», Αρχισυντάκτης: Νικόλαος Σοφιανός, Συντάκτες - Συνεργάτες: Μαριανίνα Πάτσα, Κων/νος Τσικλέας, Σοφία Θεοδώρου, Απόστολος Ζυγόπουλος, Ιωάννης Λάσκαρης, Κατερίνα Ζώτου, Γρηγόρης Μαλεβίτσης, Δήμητρα Χόνδρου, Μαρία Παπαδάτου, Νίκος Κεράνης, Γιώργος Σοφιανός Επμέλεια Κεμένων: Μιχάλης Ηλιάκης, Γραφιστική Επμέλεια: Ιωσήφ Τουρναβίτης, Υπεύθυνος Social Media: Κατερίνα Ζώτου